

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Uroš Vidmar

Slovenija kot socialna država

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Uroš Vidmar

Mentor: izr. prof. dr. Marjan Brezovšek

Slovenija kot socialna država

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

ZAHVALA

To diplomsko delo posvečam svojim staršem, ki ju izjemno cenim in spoštujem: »Spoštovana mama in oče, hvaležen sem vama za vso ljubezen, podporo, potrpežljivost in tudi vzgojo, ki mi je dala pravih vrednot«.

Zahvaljujem se tudi vsem, ki so mi kakorkoli pomagali ali me podpirali pri študiju. V tem kontekstu naj omenim predvsem vse domače, Tasota, g. Čibeja, g. Vrčona in tudi Iztoka za vse računalniške vragolije ter vse ostale, ki jih tu ne omenjam. Mateja tudi tebi sem hvaležen za vse sladke besede.

Ge. Rusjan-Ritmanič, ge. Ovsec-Kokot in zlasti g. Vozlju se zahvaljujem za na novo odprta vrata, slednjemu pa tudi za osebno angažiranost in velikodušnost. Mag. Kosmaču in »članom« Šokca sem hvaležen za topel sprejem. Zvonetu se zahvaljujem za potrpežljivost pri skupnem projektu.

Ob tej priložnosti pa se za dragocene izkušnje zahvaljujem tudi MP, BAP, MB, BB in JK, ki so mi z lastnim vzorom pokazali kdo oz. kaj v življenju nočem biti oz. postati.

Hvaležen sem vsem profesorjem, ki so se v študijskem procesu razdajali tudi izrednim študentom in vsem sošolcem, ki so konstruktivno prispevali k skupnemu premagovanju ovir.

Izr. prof. dr. Marjanu Brezovšku se zahvaljujem za sprejetje pod svoje okrilje in strokovno mentorstvo. Ge. Štefanac, g. Melanšku in g. Rožmanu pa se zahvaljujem za intervju. Hvaležen sem tudi vsem, respondentom kratke ankete, ki so si utegnili odtrgati cca 40 dragocenih sekund iz njihovega vsakdanjika.

SLOVENIJA KOT SOCIALNA DRŽAVA

Kljub dejstvu, da je Republika Slovenija ustavno deklarirana in mednarodno priznana kot socialna država, se ta temeljni postulat v javnosti pogosto zanika. V diplomskem delu je, po predhodni proučitvi samega pojma socialne države in postavitvi enotne definicije, proučen državni sistem Republike Slovenije in tudi pravna podlaga na podlagi katerega le ta deluje. V delovanju sistema so bili skozi delovanje, poslanstvo in naloge ministrstev in drugih državnih institucij iskani predvsem elementi, ki kažejo na socialnost države in dokazujejo njeno usmerjenost na ljudi. Avtor je, kot enega temeljnih elementov države, proučil tudi državljane in sicer se je usmeril predvsem na nacionalni karakter, dovzetnost za druge in pripravljenost pomagati ljudem v stiski - skratka na njihovo socialnost.

Pri preučevanju je bilo ugotovljeno, da sistem vsebuje vse elemente socialne države in da so tudi državljani Republike Slovenije kljub prevladujočim individualnim vrednotam dokaj socialno usmerjeni.

Delo se konča z sklepom, da je Republika Slovenija socialna država, navedenih pa je tudi nekaj predlogov za izboljšanje trenutne situacije in bolj učinkovito socialno državo.

Ključni pojmi: Republika Slovenija, Slovenci, socialna država.

SLOVENIA – THE WELFARE STATE

Despite the fact that Republic of Slovenia is constitutionally declared and internationally recognized as welfare state, this fundamental postulate is publicly often denied. After the thorough looking into the concept of welfare state and making the basic definition, in this diploma dissertation author look into the state system of Republic of Slovenia and her legal base. In the analysis of the state system was given attention mostly to the elements, which shows the sociality of the state and proves her orientation on the people. Author also looked into the citizens, as one of the fundamental elements of the state. Above all he was interested in the national character, sensitiveness to others and readiness for helping people in need – in short their sociality.

In analysis was found out that the sistem contains all elements of welfare state and that citizens of the Republic of Slovenia, despite prevailing individual values, are quite socially oriented.

The dissertation is ended with conclusion that Republic of Slovenia is a welfare state. There are also some prepositions for improvement of current situation and for more effective welfare state.

Key words: Republic of Slovenia, Slovenians, welfare state.

KAZALO

SEZNAM KRATIC.....	7
1 UVOD.....	8
2 METODOLOŠKO HIPOTETIČNI OKVIR.....	10
2.1 PREDMET IN CILJ PREUČEVANJA.....	10
2.2 HIPOTEZA.....	10
2.3 METODOLOŠKI PRISTOP.....	10
2.4 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV.....	11
3 SISTEM.....	14
3.1 FINANCE.....	14
3.2 NOTRANJE ZADEVE.....	15
3.3 ZUNANJE ZADEVE.....	16
3.4 PRAVOSODJE.....	17
3.5 OBRAMBA.....	18
3.6 DELO, DRUŽINA IN SOCIALNE ZADEVE.....	19
3.6.1 DELOVNA RAZMERJA IN PRAVICE IZ DELA.....	20
3.6.2 TRG DELA IN ZAPOSLOVANJE.....	23
3.6.3 DRUŽINA.....	25
3.6.4 SOCIALA.....	27
3.6.5 INVALIDI.....	31
3.6.6 VOJNI INVALIDI, VETERANI IN ŽRTVE VOJNEGA NASILJA.....	32
3.7 GOSPODARSTVO.....	33
3.7.1 PODJETNIŠTVO IN KONKURENČNOST.....	33
3.7.2 NOTRANJI TRG.....	33
3.7.3 EKONOMSKI ODNOSI S TUJINO.....	35
3.7.4 TURIZEM.....	36
3.7.5 ENERGETIKA.....	36
3.8 KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANA.....	37
3.9 KULTURA.....	40
3.10 OKOLJE IN PROSTOR.....	41
3.11 PROMET.....	43
3.12 ŠOLSTVO IN ŠPORT.....	43
3.12.1 PREDŠOLSKA VZGOJA.....	43
3.12.2 OSNOVNOŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE.....	44
3.12.3 SREDNJEŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE.....	46
3.12.4 VIŠJE STROKOVNO IZOBRAŽEVANJE.....	47
3.12.5 GLASBENO IZOBRAŽEVANJE.....	48
3.12.6 IZOBRAŽEVANJE OSEB S POSEBNIMI POTREBAMI.....	48
3.12.7 IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH.....	49
3.12.8 ŠPORT.....	49
3.13 VISOKO ŠOLSTVO, ZNANOST IN TEHNOLOGIJA.....	50
3.13.1 VISOKO ŠOLSTVO.....	50
3.13.2 ZNANOST.....	52
3.13.3 TEHNOLOGIJA.....	53
3.13.4 INFORMACIJSKA DRUŽBA.....	53
3.14 ZDRAVJE.....	54
3.14.1 JAVNO ZDRAVJE.....	54
3.14.2 ZDRAVSTVENO VARSTVO.....	55
3.15 JAVNA UPRAVA.....	57
3.16 LOKALNA SAMOUPRAVA IN REGIONALNA POLITIKA.....	58

4	LJUDJE	59
4.1	BLIŽNJA PRETEKLOST	59
4.2	INDIVIDUALIZEM	60
4.3	OBLASTNIKI IN VOLIVCI	61
4.4	SLOVENCİ	64
4.5	SOCIALNOST	66
5	PREVERJANJE HIPOTEZ	69
6	ZAKLJUČEK	72
7	LITERATURA	77
8	PRILOGE	97
8.1	Priloga A: SEZNAM HUMANITARNIH ORGANIZACIJ	97
8.2	Priloga B: SEZNAM DRUŠTEV NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA	104
8.3	Priloga C: INTERVJU Z VODJO ODDELKA VRHUNSKIH ŠPORTNIKOV	107
8.4	Priloga D: JAVNOMNENJSKA RAZISKAVA	108
8.5	Priloga E: INTERVJU Z DELODAJALKO	114
8.6	Priloga F: INTERVJU Z DOLGOLETNIM PREDSEDNIKOM POLICIJSKEGA SINDIKATA	115
8.7	Priloga G: SEZNAM DOKUMENTOV PO ŠT. URADNEGA LISTA	119

SEZNAM KRATIC

CSD	Center za socialno delo
CZ	Civilna zaščita
ESS	Evropski socialni sklad
EU	Evropska unija
JU	javna uprava
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
MF	Ministrstvo za finance
MG	Ministrstvo za gospodarstvo
MJU	Ministrstvo za javno upravo
MK	Ministrstvo za kulturo
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MNZ	Ministrstvo za notranje zadeve
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
MORS	Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije
MP	Ministrstvo za pravosodje
MŠŠ	Ministrstvo za šolstvo in šport
MZ	Ministrstvo za zdravje
MZZ	Ministrstvo za zunanje zadeve
OI	osnovnošolsko izobraževanje
OŠ	osnovna šola
PV	predšolska vzgoja
RS	Republika Slovenija
SFRJ	Socialistična federativna republika Jugoslavija
SV	Slovenska vojska
ZDR	Zakon o delovnih razmerjih
ZSV	Zakon o socialnem varstvu
ZZZDR	Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih

1 UVOD

Del narodove samozavesti je neustavljiva težnja, da je na svojem ozemlju sam gospodar. Slovenski državi zgodnjega srednjega veka sta bili Karantanija in Karniola, po tem pa so Slovenci vse do leta 1918 ostali pod peto tujih gospodarjev. Ob propadu Avstro-Ogrske je nastala prva slovenska država v novejši zgodovini. Drugič se je slovenska državnost oblikovala med narodnoosvobodilnim bojem v letih 1941 – 1945, obakrat pa se je izgubila v jugoslovanskih okvirih. Slovenska republika je imela po 2. svetovni vojni vse elemente države, le samostojna ni bila, tako da ni mogla odločati o svoji usodi. Takšno stanje seveda ni moglo trajati v nedogled in (internet 1) tako so se, izhajajoč iz pravice slovenskega naroda do samoodločbe, iz načel mednarodnega prava, iz ustave dosedanje Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ) in ustave Republike Slovenije (RS), prebivalci RS na plebiscitu dne 23. decembra 1990 z absolutno večino odločili, da si za prihodnje življenje oblikujejo samostojno in neodvisno državo RS, ki ne bo več združena v SFRJ. (Deklaracija ob neodvisnosti) S plebiscitno izraženo voljo naj bi Slovenija končno in dejansko postala suverena, demokratična, pravna in socialna država. Temeljila naj bi na delu in podjetništvu, na socialni pravičnosti in varnosti za vse, na ekološki odgovornosti ter na najboljših slovenskih in evropskih tradicijah. V tem smislu naj bi razvijala politično parlamentarno demokracijo in na ravni sodobnih spoznanj varovala človekove in državljanske svoboščine in pravice, ustvarjala lasten gospodarski sistem, vodila svojo ekonomsko politiko in samostojno razpolagala z ustvarjenim dohodkom. To naj bi pomagalo tudi k boljšemu in učinkovitejšemu reševanju nakopičenih problemov ter doseganju nove blaginje. (Izjava o dobrih namenih)

Dan po božiču leta 1990 je bila uradna razglasitev rezultatov plebiscita, še pred izvedbo plebiscita pa je skupščina objavila Deklaracijo o spoštovanju temeljnih konvencij Sveta Evrope. (internet 2) 25. junija 1991 pa je Slovenski parlament na podlagi plebiscitne volje tudi slovesno sprejel Temeljno ustavno listino, ki je Slovenijo razglasila za samostojno državo. (internet 3) Čez dva dni se je začela agresija zvezne jugoslovanske armade na Slovenijo. Predsedstvo RS je sprejelo odločitev, da bo Slovenija branila svojo samostojnost in suverenost z vsemi sredstvi, ki jih ima na voljo (internet 4) in tako se je znašla v vojni, v kateri so Slovenci zmogli veliko poguma in modrosti. To je bila vojna, v kateri so zmagali brez velikega prelivanja krvi, kar je tudi njena posebnost in veličina. (Dežman 2006, 17)

23. decembra 1991 je bila končno sprejeta tudi Ustava RS. Slovenija se je z njo razglasila za demokratično republiko in za pravno in socialno državo vseh svojih državljanek in

državljanov, ki temelji na trajni in neodtujljivi pravici slovenskega naroda do samoodločbe, kjer ima oblast ljudstvo. (Ur. l. RS št. 33/1991, 1373)

Slovenija se še danes mednarodni skupnosti predstavlja kot demokratična republika in socialna država, v kateri vlada pravo (internet 5) in kot tako jo priznava tudi ona. Tako je bila na primer leta 2003 v poročilu Evropske komisije o socialnih razmerah umeščena med tiste prihodnje članice Evropske unije (EU), v katerih je za socialno varstvo najbolj poskrbljeno. (internet 6) V poročilu Sveta EU iz leta 2006 pa je dobro ocenjen tudi Slovenski nacionalni program reform in sicer je tam navedeno, da se v skladu integriranimi smernicami opredeljuje in odziva na glavne izzive, s katerimi se sooča Slovenija. Te so konkurenčno gospodarstvo in hitrejša rast, na znanju temelječa družba, učinkovita država, moderna socialna država in večja zaposlenost ter trajnostni razvoj. (Dok. št. 5745/06) Doma pa so mnenja o tem, koliko je Slovenija socialna država, precej razdeljena. Tako na primer Bogomir Kovač iz ljubljanske ekonomske fakultete meni, da je v Sloveniji raven socialne zaščite zelo visoka. (v Drnovšek 2008) Predsednik Dnevnikove uprave mag. Branko Pavlin pa, da je nedvomno zelo socialna država, še sploh, če upoštevamo njeno razvojno stopnjo. (v Brajer 2008) Nasprotno pa poslanka Barbara Žgajner Tavš trdi, da Slovenija ni več socialna država in da smo zaradi številnih vladnih ukrepov ali vladnih reform, ki so bile izpeljane, v obdobju, ko ne moremo več govoriti o tem, da smo socialna država. (internet 7) Dušan Semolič iz Zveze svobodnih sindikatov Slovenije pa opozarja, da skovanka moderna in učinkovita socialna država ne pomeni nič drugega kot načrtno proizvajanje zaposlenih revnih. (internet 8)

Slovenci so se leta 1990 odločili, da začnejo novo pot in v ta namen so vzpostavili novo državo, ki naj bi bila demokratična, pravna in socialna. Danes pa je ena od teh temeljnih prvin pogosto postavljena pod vprašaj in v tem diplomskem delu želim ugotoviti kakšno je dejansko stanje.

2 METODOLOŠKO HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 PREDMET IN CILJ PREUČEVANJA

Predmet preučevanja diplomskega dela je Republika Slovenija in sicer delovanje njene državne uprave, njenega pravnega sistema in značaj oz. »socialnost« njenih državljanov.

Prvi cilj naloge je na podlagi proučitve delovanja in ustroja državne uprave in pravnega reda RS ugotoviti ali je Slovenija socialna država. S preučevanjem želim torej v državni upravi in v RS veljavni zakonodaji prepoznati elemente, ki kažejo na socialnost države in ugotoviti kako v praksi funkcionirajo. Za drugi cilj naloge pa sem si zastavil proučiti državljane RS, kot enega temeljnih elementov države in tako tudi pogoj za delovanje socialne države.

2.2 HIPOTEZA

Splošna hipoteza: Slovenija je socialna država.

1. izvedena hipoteza: Slovenija skrbi, da so na njenem ozemlju vzpostavljeni zadovoljivi pogoji za kvaliteto življenja in sicer skrbi, da se državljani počutijo varni v stabilni državi. Državljanom pomaga pri osnovnem izobraževanju in jih spodbuja k nadaljnjem, skrbi za razvoj zdravstva in za zdravje državljanov, katerim v primeru bolezni in nesposobnosti za delo (invalidnosti) tudi pomaga. Država skrbi za razvoj kulture in znanosti, za večanje natalitete, ljudem zagotavlja varstvo otrok, svobodo dela, jim pomaga dobiti zaposlitev in tudi omogoča primerne pogoje za delo, v primeru izgube dela ali brezposelnosti pa jim nudi dodatno pomoč. Ščiti potrošnika in spodbuja lastno gospodarstvo, kmetijstvo, turizem in gozdarstvo. Spodbuja tudi k zdravemu načinu življenja, k spoštovanju svojega porekla, jezika in običajev. Skrbi za varno starost državljanov, posebno skrb pa posveča socialno šibkejšim in sicer jim z različnimi pomočmi pomaga preživeti, če tega sami niso sposobni.

2. izvedena hipoteza: Državljan RS so socialni ljudje.

2.3 METODOLOŠKI PRISTOP

Pri izdelavi diplomskega dela bom najprej uporabil metodo zbiranja virov in sicer bom skušal pridobiti čim več primarnih (zakonski, podzakonski akti, uredbe, navodila ipd.) in sekundarnih virov (knjige, članki). Z metodo analize in interpretacije pisanih in elektronskih virov; torej metodo, ki temelji na podatkih, pridobljenih na podlagi proučevanja primarnih in sekundarnih pisnih virov, bom skušal najprej doseči splošno razumevanje tematike nato pa

bom ta spoznanja skušal prepoznati v slovenskem sistemu. Z zgodovinsko metodo bom proučil predvsem nastanek Slovenije in skušal dognati njeno vizijo razvoja ob vzpostavljanju samostojnosti. S proučevanjem uradnih spletnih strani RS bom proučil naloge, cilje, vizije in delovanje državne uprave. Analiza uradnih statistik pa mi bo služila za proučevanje delovanja posameznih državnih ustanov in dejanskega stanja v RS.

Z Javnomnenjsko raziskavo bom skušal ugotoviti kako državljani ocenjujejo RS kot socialno državo in kako ocenjujejo, da je v RS poskrbljeno za socialno najbolj šibke. Skušal pa bom tudi ugotoviti, če bi bili pripravljeni kaj prispevati za pomoč najšibkejšim. Intervjuji mi bodo služili kot dopolnilo in za celostno razumevanje stanja v RS.

Socialnost države bom proučeval skozi sistem in ljudi. V poglavju »Sistem« bom skozi delovanje in naloge pristojnih institucij države in zakonodajo, na podlagi katere delujejo, proučil temeljna področja delovanja države in v njih skušal najti socialne elemente¹. V poglavju »Ljudje« pa bom skušal ugotoviti kakšen odnos imajo ljudje, kot en ključnih elementov države, do socialne politike, države in sodržavljanov.

2.4 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

Država

Organizacija človeške družbe pod najvišjo, največkrat suvereno silo na omejenem območju, ki so ga pogosto združili zgodovinski razvoj in geografske razmere. (Pogačnik 2006a, 933)

Socialna država

Pojmovanja funkcije socialne politike in statusa socialne države so dokaj različna (Rus 1990, 73), tako da je težko natančno definirati kaj socialna država je in kakšne so njene naloge. Na državnem portalu RS je socialna država opredeljena skozi njene naloge in sicer mora država poskrbeti za kakovost življenja, varnost in blaginjo svojih prebivalcev, še zlasti, če se ti znajdejo v neugodnih življenjskih razmerah. Tako se država zaveže, da bo skrbela za svobodo dela, razna socialna zavarovanja ter razvoj zdravstva, šolstva in kulture. Njena vloga je spodbujevalnega značaja, kaže se predvsem v zagotavljanju denarnih sredstev, odstranjevanju ovir za uresničevanje socialne funkcije ter upoštevanju pravne države. Pri socialnih pravicah gre načelno za ustavno obljubo države, da jih bo poskušala uresničevati v skladu s svojimi

¹ Preučevan je sistem, ki je bil v RS veljaven v času proučevanja in pisanja poglavja sistem. To je do konca septembra 2008.

možnostmi. Za resnično socialno državo je pomembno, da so te pravice trdno in nedvomno zagotovljene ter da je zanje zagotovljeno tudi sodno varstvo. (internet 9)

Same definicije socialne države in socialne politike so zelo različne in v večini primerov se socialna država ne opredeljuje glede na funkcije, ki jih opravlja, ampak le glede na programe, ki naj bi spadali v območje socialne politike. Tako Wilensky meni, da spadajo v socialno politiko le tisti programi, s katerimi se zagotavlja minimalne standarde na področju prehrane, zdravja, izobraževanja in stanovanja, po Zaldu pa pomaga socialna politika tistim ljudem, ki so v stiski, zadržati minimalno raven socialnega in osebnostnega delovanja. Castles, ki trdi, da naj bodo socialni programi namenjeni le socialno šibkim, je blizu Glazerju, ki meni da je osnovni cilj socialne politike pomoč revnim. Po Andersenu pa naj socialna politika ne bi skrbela samo za socialno varnost prebivalstva, ampak tudi za kvaliteto življenja, kar pomeni tudi nadzor nad samim trgom, nad kakovostjo proizvodov in storitev.

Za Marksiste je osnovna funkcija socialne politike v tem, da definira normativne kriterije distribucije, ki nasprotujejo lastniškim pravicam in tržnemu diktatu. Fergerjeva je tako definicijo socialne politike prekrstila v societalno politiko, ki je najbolj ambiciozna različica socialne politike, ki skuša pravično družbo oblikovati mimo tržne regulacije družbe in v nasprotju z njo. (v Rus 1990, 72-77)

Po kriteriju socialne politike je možna delitev na socialno državo in državo blaginje. Za socialno državo je značilen zavarovalni tip socialne politike, ki je usmerjena v zmanjševanje industrijskih in urbanih tveganj ter deluje predvsem na področju socialnega varstva in zavarovalništva. Za državo blaginje pa je značilen blaginjski tip socialne politike, katerega cilj je socialna blaginja celotne populacije. Tu država prevzema odgovornost za zagotavljanje osnovnih oblik blaginje za svoje državljane. Socialna država izhaja iz delavcev, ki se preživljajo z denarjem, ki ga dobijo od svoje participacije na trgu delovne sile, država blaginje pa iz državljanov, ki imajo priznane socialne pravice; slednja je zasnovana bolj široko. V socialnih politikah skoraj vseh sodobnih držav se obe prvini prepletata, večinoma pa se uporablja izraz država blaginje. (Trbanc 1992, 95-99) Teoretike bi se dalo razdeliti na minimaliste, ki se zavzemajo za socialno državo in maksimaliste, ki se zavzemajo za državo blaginje. Tisti, ki menijo, da je legitimna le socialna država, ki ščiti posameznika v kriznih situacijah (smrt, bolezen, nesreče, brezposelnost itd.), menijo, da je država blaginje ustvarila preveliko zaščito za posameznika, ga naredila preveč odvisnega od nje in tako ustvarila državljana, ki si ne zna več sam pomagati. (Rus in Toš 2005, 53-54)

Veenhoven (2000) zaključuje, da je dobrobit, s čimer misli na srečno in zdravo življenje, v socialnih državah veliko višja in tudi bolj enakovredno razdeljena kot v drugih državah, seveda pa ugotavlja tudi povezavo med stopnjo socialne države in stopnjo dobrobiti.

Poizkuse definiranja socialne politike in s tem socialne države je Veljko Rus strnil v štiri razvojne faze:

1. Faza dobrodelne socialne politike, ki je usmerjena v pomoč revnim.
2. Faza (za)varovalne socialne politike, ki je usmerjena v zaščito prebivalstva pred življenjskimi riziki industrijske in urbane družbe.
3. Faza, ko socialna politika preraste v politiko socialne blaginje, s katero se skuša zagotoviti celotnemu prebivalstvu ustrezna kakovost življenja.
4. Fazo, ko socialna politiko preraste v societalno politiko, s katero se na osnovi distributivne pravičnosti skuša oblikovati egalitarna socialna stratifikacija celotnega prebivalstva. (Rus 1990, 77)

Za potrebe proučevanja v tej nalogi postavljam izhodiščno definicijo socialne države, ki se mi zdi primerna za sodobno in demokratično družbo:

Socialna država je država, ki skrbi, da so vzpostavljeni zadovoljivi pogoji za kvaliteto življenja in sicer skrbi, da se državljani počutijo varni v stabilni državi. Država mora pomagati ljudem pri osnovnem izobraževanju in jih spodbujati k nadaljevalnem, skrbeti mora za razvoj zdravstva, kulture, znanosti, natalitete, ljudem omogočiti varstvo otrok, svobodo dela, ljudem pomagati dobiti zaposlitev in jim omogočiti primerne pogoje za delo in tudi zavarovanje v primeru brezposelnosti. Ščititi mora potrošnika in spodbujati razvoj lastnega gospodarstva, kmetijstva, turizma in gozdarstva. Ljudi mora spodbujati tudi k zdravemu načinu življenja, jim pomagati v primeru bolezni in invalidnosti, jih spodbujati k spoštovanju svojega porekla, jezika in običajev. Skrbeti mora za varno starost državljanov, posebno skrb pa mora socialna država nameniti socialno šibkejšim in sicer jim mora pomagati preživeti, če tega sami niso sposobni.

Naloga socialne države je predvsem spodbujevalna in usmerjevalna, ljudem mora pomagati bolje samostojno živeti, nikakor pa jih preživljati, z izjemo dela nezmožnih.

3 SISTEM

Slovenija je demokratična republika, ki temelji na načelu delitve oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodno. Ustava RS, ki je najvišji pravni akt, zagotavlja parlamentarni sistem upravljanja. RS predstavlja predsednik republike, ki je tudi vrhovni poveljnik njenih obrambnih sil. Najvišji zakonodajni organ v državi je državni zbor, državni svet pa opravlja svetovalno vlogo in zastopa nosilce socialnih, gospodarskih, poklicnih in lokalnih interesov.

Vlada predstavlja izvršilno oblast in je odgovorna državnemu zboru, ki jo tudi potrjuje. Sestavljajo jo predsednik vlade in ministri. Sodniki (sodna veja oblasti) so pri opravljanju svoje funkcije neodvisni, vezani pa so na ustavo in zakon. Prebivalci Slovenije uresničujejo lokalno samoupravo v občinah in drugih lokalnih skupnostih. Za varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin pa je v RS določen tudi varuh človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Ur. l. RS št. 33/1991, 1373)

Izvajanje politike države, v skladu z ustavo, zakoni in drugimi splošnimi akti Državnega zbora, določa, usmerja in usklajuje Vlada RS. V ta namen izdaja predpise in sprejema druge pravne, politične, ekonomske, finančne, organizacijske in druge ukrepe, ki so potrebni za zagotovitev razvoja države in za urejenost razmer na vseh področjih v pristojnosti države. V vladi so predsednik vlade in ministri za: 1) finance, 2) notranje zadeve, 3) zunanje zadeve, 4) pravosodje, 5) obrambo, 6) delo, družino in socialne zadeve, 7) gospodarstvo, 8) kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 9) kulturo, 10) okolje in prostor, 11) promet, 12) šolstvo in šport, 13) visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, 14) zdravje in 15) javno upravo. Poleg teh pa sta lahko še do dva ministra brez resorja. (Ur. l. RS št. 24/2005, 2057)

Skozi zgoraj omenjena delovna področja ministrov bom v nadaljevanju predstavil delovanje državne uprave RS in tudi temelje pravnega reda.

3.1 FINANCE

Ministrstvo za finance (MF) v skladu z Zakonom o državni upravi opravlja naloge na področjih zakladništva, javnega računovodstva, proračuna, javnih naročil, davčnega in carinskega sistema, javnofinančnih prihodkov in finančnega sistema, preprečevanja in odkrivanja pranja denarja, prirejanja iger na srečo, državnih pomoči ter makroekonomskih analiz in napovedi. (Ur. l. RS, št. 52/2002, 5272) Ekonomski cilji so osredotočeni na doseganje stabilnih makroekonomskih pogojev in v tem okviru na MF izvajajo ukrepe za zniževanje inflacije ob vzdržno višji gospodarski rasti in nizki brezposelnosti. Cilj pa je tudi

oblikovanje univerzalnih finančnih institucij za večjo konkurenčnost na domačem finančnem trgu ter njihovo dostopnost v celi Sloveniji. (internet 10)

MF je resorno pristojno za nekaj agencij in skladov. In sicer Agencija za zavarovalni nadzor izvaja nadzor nad zavarovalnicami, zavarovalno zastopniškimi, zavarovalnimi posredniškimi družbami ter zavarovalnimi zastopniki in posredniki. Pristojna je tudi za izdajo dovoljenj pokojninskim družbam in za nadzor nad njihovim poslovanjem. (internet 11) Agencija RS za javnopravne evidence in storitve izdeluje letna poročila o poslovanju vseh poslovnih subjektov v državi, ki jih posreduje raznim institucijam za načrtovanje in analiziranje gospodarskih tokov. Izvaja tudi različna statistična raziskovanja, vodi različne registre in evidence podatkov ter izdeluje informacije o boniteti finančnega poslovanja posameznih poslovnih subjektov. (internet 12) Pomembne naloge Agencije za trg vrednostnih papirjev pa so: izdaja dovoljenj in soglasij za poslovanje organizacij, ki trgujejo z vrednostnimi papirji, investicijskih skladov in družb za upravljanje, za javno ponudbo vrednostnih papirjev, prevzemno ponudbo, opravljanje poslov borznega posrednika ter za opravljanje funkcije člana uprave družbe za upravljanje, borznoposredniške družbe, borze in klirinško-depotne družbe. Za omenjena področja izvaja tudi nadzor, pripravlja podzakonske predpise, vodi registre in odloča o prekrških. (internet 13)

3.2 NOTRANJE ZADEVE

Poslanstvo Ministrstva za notranje zadeve RS (MNZ) je zagotavljanje čim večje varnosti v državi. Ta se zagotavlja predvsem s preventivnim in manj z represivnim delovanjem varnostnih organov. (internet 14) S ciljem uresničevanja obeh nalog MNZ v skladu z Zakonom o državni upravi, opravlja naloge na področjih javne varnosti in policije, upravnih notranjih zadev in migracij. (Ur. l. RS, št. 52/2002, 5272) Direktorat za upravne notranje zadeve na področju upravnih notranjih zadev in migracij spremlja stanje, izvaja zakone in akte, izvršuje slovensko politiko ter koordinira mednarodno in evropsko sodelovanje na teh področjih. Direktorat ima naloge tudi na področjih sodelovanja z diplomatskimi in konzularnimi predstavništvi tujih držav ter drugimi institucijami. Sodelujejo pri delu strokovnih teles EU in Sveta Evrope ter z mednarodnimi organizacijami, ki delujejo na področju migracij in azila. (internet 15) Direktorat za policijo in druge varnostne naloge usmerja in nadzoruje policijo, pripravlja predloge za obvezne usmeritve ministra, pripravlja razvojne, organizacijske, kadrovske in druge temeljne usmeritve za delo policije. Pripravlja tudi sistemske rešitve na delovnih področjih policije, predloge predpisov, sprejema,

obravnava in rešuje pritožbe zoper delo policistov in policije idr. Izvaja tudi upravne naloge na področju detektivske dejavnosti, dejavnosti zasebnega varovanja in varnosti na smučiščih. (internet 16)

Slovenska policija, ki je organ v sestavi MNZ, je ena izmed nosilk nacionalne varnosti. Zagotavlja visoko stopnjo notranje varnosti vsem prebivalcem RS tako, da ščiti ustavno ureditev, demokratični politični sistem, človekove pravice in temeljne svoboščine ter druge ustavno pravne vrednote. Delovanje policije temelji na uveljavljanju in spoštovanju pravnega reda, evropskih konvencij in priporočil, etičnosti in strokovnosti ob doslednem spoštovanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin. (internet 17) Po zakonu o policiji so njene naloge: varovanje življenja, osebne varnosti in premoženja ljudi; preprečevanje, odkrivanje in preiskovanje kaznivih dejanj in prekrškov; odkrivanje in prijemanje storilcev kaznivih dejanj in prekrškov, drugih iskanih oseb ter njihovo izročanje pristojnim organom; vzdrževanje javnega reda; nadzor in urejanje prometa na javnih cestah in nekategoriziranih cestah, ki so dane v uporabo za javni promet; varovanje državne meje in opravljanje mejne kontrole; opravljanje nalog, določenih v predpisih o tujcih; varovanje določenih oseb, organov, objektov in okolišev; in varovanje določenih delovnih mest in tajnosti podatkov državnih organov, če z zakonom ni drugače določeno. (Ur. l. RS, št. 49/1998, 3465)

Tudi Inšpektorat RS za notranje zadeve je organ v sestavi MNZ. Njegove naloge so izvajanje inšpekcijskega nadzora nad izvrševanjem zakonov in ustreznih podzakonskih aktov na področju: zasebnega varovanja in detektivske dejavnosti; orožja, streliva in eksplozivov, upravnih notranjih zadev prometa in tajnih podatkov. (internet 18)

3.3 ZUNANJE ZADEVE

Ministrstvo za zunanje zadeve (MZZ) zastopa RS pri drugih državah in mednarodnih organizacijah, spremlja mednarodne politične in gospodarske odnose, razvija odnose RS z drugimi državami in mednarodnimi organizacijami, se pogaja s tujimi državami in mednarodnimi organizacijami, predlaga mednarodne pogodbe za ratifikacijo, za njihovo evidenco in hrambo, spodbuja in koordinira sodelovanje s tujino na političnem, gospodarskem, prosvetnem, kulturnem, znanstveno-tehničnem in na drugih področjih, posebno skrb pa posveča varovanju interesov RS, njenih državljanov in pravnih oseb v tujini. Skrbi tudi za slovenske manjšine v sosednjih državah in za Slovence po svetu. (Internet 19) Kadar je ustanovljen v sprejemni državi Konzulat RS, ima le ta naloge: varovanja interesov RS, njenih državljanov in pravnih oseb ter opravljanja konzularno-pravnih zadev; spodbujanja

razvijanja odnosov na področju gospodarstva, kulture, znanosti in izobraževanja; poročanja o dogajanjih na vseh področjih življenja na konzularnem območju in širše o dogajanju v sprejemni državi; razvijanja sodelovanja s slovensko narodno manjšino ter slovenskimi izseljenci in zdomci ter posebna skrb za ohranjanje slovenskega jezika in kulture med njimi; vzdrževanja stikov z državami in lokalnimi organi na konzularnem območju; in skrb za delovno-pravno in socialno varstvo državljanov RS na delu v sprejemni državi. (Ur. l. RS št. 45/2001, 5068)

3.4 PRAVOSODJE

Ministrstvo za pravosodje (MP) opravlja naloge na področjih pravosodne uprave, investicij in nepremičnin v pravosodju, mednarodnega sodelovanja, mednarodne pravne pomoči, priprave zakonodaje s področja pravosodja in izvrševanja kazenskih sankcij. (internet 20) Na slednjem področju pa v MP deluje tudi Komisija za pogojni odpust obsojencev in posvetovalna komisija, ki daje mnenje sodišču, v katero zdravstveno organizacijo naj se napoti oseba zoper katero je izrečen varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu. (internet 21) MP na področju evropskih zadev koordinira delo na področju sodelovanja v delovnih skupinah za harmonizacijo zakonodaje s pravnim redom EU. (internet 22) Temeljna naloga Sektorja za popravilo krivic in za narodno spravo pa je proučevanje vseh oblik nasilja in kratic temeljnih človekovih pravic in svoboščin, ki so jih nad slovenskim narodom in pripadniki drugih etničnih skupnosti v Sloveniji v posameznih obdobjih povzročili fašizem, komunizem in nacizem. (internet 23) Z Zakonom o popravilu krivic je za bivše politične zapornike in svoje po vojni pobitih ljudi urejena pravica do povrnitve škode in pravice iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. (Ur. l. RS št. 70/2005, 7284)

V RS je z Zakonom o brezplačni pravni pomoči omogočeno uresničevanje pravice do sodnega varstva po načelu enakopravnosti, upoštevajoč socialni položaj osebe, ki brez škode za svoje preživljanje in preživljanje svoje družine te pravice ni mogla uresničiti. (Ur. l. RS št. 96/2004, 11644) Sicer pa je način vrednotenja, obračunavanja in plačila odvetniških nagrad in izdatkov, ki jih mora stranka plačati odvetniku za opravljeno pravno storitev urejen v Zakonu o odvetniški tarifi. (Ur. l. RS št. 67/2008, 9029) Zakonsko pa je urejeno tudi varstvo pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja, sodno varstvo te pravice in pravično zadoščanje v primerih njene kršitve in sicer za opravljanje zadev sodne uprave iz pristojnosti sodišč in zadev pravosodne uprave iz pristojnosti MP. (Ur. l. RS št. 49/2006, 5265) Sama pravila, ki

zagotavljajo, da se nihče, ki je nedolžen, ne obsodi, storilcu kaznivega dejanja pa izreče kazenska sankcija ob pogojih, ki jih določa kazenski zakon in na podlagi zakonitega postopka, so določena v Zakonu o kazenskem postopku. Preden se izda pravnomočna sodba, sme biti obdolženec omejen v svoji prostosti in v svojih pravicah samo ob posebej navedenih pogojih. (Ur. l. RS št. 32/2007, 4393) Tudi po obsodbi pa storilec kaznivega dejanja še ni zapečaten, saj ga lahko predsednik republike pomilosti. (Ur. l. RS št. 23/2005, 1902) Na drugi strani pa skuša država pomagati žrtvam nasilnih naklepnih dejanj in njihovim svojcem s pravico do odškodnine, kar je določeno v Zakonu o odškodnini žrtvam kaznivih dejanj. (Ur. l. RS št. 101/2005, 10605)

3.5 OBRAMBA

Strateški cilj Ministrstva za obrambo (MORS) je izboljšanje strukture in delovanja nacionalnega obrambnega sistema ob njegovem nadaljnjem razvijanju skladno z merili in standardi zveze Nato, sicer pa opravlja upravne in strokovne zadeve, ki zadevajo: obrambni načrt države; razvoj, organizacijo, opremljanje, delovanje in vodenje Slovenske vojske (SV); priprave civilne obrambe (CO), upravne zveze in kriptografsko zaščito v obrambnem sistemu; vojaško šolstvo; organizacijo, priprave in izvajanje sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami; ter pravice in dolžnosti državljanov na obrambnem področju ter v zaščiti in reševanju. (internet 24)

Poslanstvo obrambnega sistema in s tem SV je odvratanje napada na državo ter obramba neodvisnosti, nedotakljivosti in celovitosti države ter njenih nacionalnih interesov. Uresničevanje poslanstva poteka tudi z vključitvijo in aktivnim sodelovanjem države v mednarodnih varnostnih povezavah na podlagi mednarodnih pogodb. (internet 25) Poleg izvajanja vojaškega usposabljanja za oboroženi boj in druge oblike vojaške obrambe, zagotavljanja bojne pripravljenosti in izvajanja vojaške obrambe ob napadu na državo, je pomembna naloga SV tudi, da s svojo organizacijo in opremljenostjo ob naravnih in drugih nesrečah sodeluje pri zaščiti in reševanju. (Ur. l. RS št. 82/1994, 5029) Poslanstvo sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami je zmanjševanje števila nesreč, preprečevanje oz. ublažitev njihovih posledic, ob nesreči pa obvarovanje ljudi, živali, materialnih in drugih dobrin ter okolja pred uničenjem, poškodbami in drugimi posledicami. Politika RS na tem področju je usmerjena k racionalnim in učinkovitim rešitvam, večjemu vplivu lokalnih skupnosti, izgradnji skupne infrastrukture, izboljšanju usposobljenosti prebivalcev in pripadnikov reševalnih ekip, k dvigu ravni ozaveščenosti in samozaščite ljudi na ogroženih

območjih in s tem k ustvarjanju najnujnejših materialnih možnosti za zaščito, reševanje in pomoč. (internet 25)

Organi v sestavi MORS so: 1) Generalštab SV, ki je najvišji vojaški strokovni organ in opravlja vojaško-strokovne naloge, ki se nanašajo na razvoj, načrtovanje, organizacijo, usposabljanje in delovanje SV. Ob naravnih in drugih nesrečah, po odločitvi vlade, sodeluje pri zaščiti in reševanju. (internet 26) 2) Inšpektorat za obrambo, ki opravlja inšpekcijski nadzor nad uresničevanjem zakonov in drugih predpisov ter aktov vodenja in poveljevanja na obrambnem področju in nad izvajanjem Zakona o tajnih podatkih². (internet 27) 3) Uprava RS za zaščito in reševanje, ki opravlja upravne in strokovne naloge zaščite, reševanja in pomoči, ki se nanašajo na opazovanje, obveščanje in alarmiranje ter telekomunikacijsko-informacijski sistem, ocenjevanje škode, nastale zaradi naravnih in drugih nesreč, varstvo pred požarom, organiziranje, usposabljanje in opremljanje sil za zaščito, reševanje in pomoč, zagotavljanje pogojev za delo poveljnika in štaba Civilne zaščite (CZ) RS ter poveljnikov in štabov CZ regij, uresničevanje nalog iz nacionalnega programa varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami in drugih nacionalnih programov, ki so vključeni v sistem varstva pred takimi nesrečami in izvajanje aktivnosti ob takih nesrečah. Pri opravljanju nalog zaščite, reševanje in pomoči sodeluje tudi s SV. (internet 28) In 4) Inšpektorat RS za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki opravlja inšpekcijski nadzor nad uresničevanjem predpisov s področja varstva pred požarom, gasilstva, varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter varstva pred utopitvami. Poleg inšpekcijskega nadzora opravlja tudi upravne naloge s področja izdaje soglasij k lokacijskim, gradbenim in uporabnim dovoljenjem, izdaja smernice za pripravo prostorskih aktov, oblikuje mnenja k predlogom prostorskih aktov, projektne pogoje in požarna soglasja za pridobitev gradbenega dovoljenja ter izdaja mnenja k obratovalnim dovoljenjem za naravna kopališča. (internet 29)

3.6 DELO, DRUŽINA IN SOCIALNE ZADEVE

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ) je pristojno za naloge, ki se nanašajo na: 1) položaj, pravice in obveznosti delavcev pri delu in iz dela; dohodkovno politiko in urejanje sistema plač; sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja; kolektivne pogodbe in urejanje odnosov s socialnimi partnerji; in varstvo pri delu; 2) politiko zaposlovanja doma in v tujini; zavarovanje za čas brezposelnosti; štipendije in poklicno

² Zakon o tajnih podatkih določa skupne osnove enotnega sistema določanja, varovanja in dostopa do tajnih podatkov z delovnega področja državnih organov RS, ki se nanašajo na javno varnost, obrambo, zunanje zadeve ali obveščevalno varnostno dejavnost. (Ur. l. RS št. 50/2006, 5346)

izobraževanje; prost pretok delavcev znotraj EU; črpanje sredstev evropskih kohezijskih skladov; in odkrivanje ter preprečevanje dela in zaposlovanja na črno; 3) družinsko in demografsko politiko; 4) socialno varstvo in socialno skrbstvo; družbeno pomoč ogroženim posameznikom, družinam in skupinam prebivalstva; usposabljanje otrok z motnjami v razvoju in varstvo oseb, ki ne morejo skrbeti zase; 4) položaj in celovito družbeno varstvo invalidov; 5) varstvo in pravice vojnih veteranov, vojnih invalidov in žrtev vojn ter obnovo in vzdrževanje grobov in grobišč vojnih veteranov in žrtev vojn. (internet 30) Pomembno vlogo ima tudi Ekonomsko socialni svet, ki je tripartitni organ socialnih partnerjev in Vlade RS, ustanovljen z namenom obravnavanja vprašanj in ukrepov, ki se nanašajo na ekonomsko in socialno politiko.³

3.6.1 DELOVNA RAZMERJA IN PRAVICE IZ DELA

V sestavi MDDSZ je Direktorat za delovna razmerja in pravice iz dela, ki ureja zadeve, ki se nanašajo na zadeve navedene pod točko 1. v prejšnjem odstavku in sicer je njegova temeljna naloga priprava zakonodaje oz. izvršilnih predpisov, ki se nanašajo na pravice in obveznosti iz delovnega razmerja in na splošne pogoje dela. (internet 31)

Delovna razmerja so urejena z Zakonom o delovnih razmerjih (ZDR), s katerim je celovito urejen sistem individualnih delovnih razmerij in so vzpostavljeni dvostranski odnosi med delom in kapitalom in med delavcem in delodajalcem. Cilj zakona so vključevanje delavcev v delovni proces, zagotavljanje usklajenega poteka delovnega procesa ter preprečevanje brezposelnosti, pri čemer se upošteva pravice delavcev do svobode dela, dostojanstva pri delu in varovanja interesov delavcev v delovnem razmerju. Posebna zaščita je nudena starejšim delavcem, delavkam v času nosečnosti ter ves čas, ko dojijo otroka in staršem v času, ko izrabljajo starševski dopust v obliki polne odsotnosti z dela, invalidom, delavcem, ki še niso dopolnili 18 let starosti in odsotnim z dela zaradi bolezni. Zakonsko je določen letni dopust in tudi regres za letni dopust ter enako plačilo žensk in moških. (Ur. l. RS št. 42/2002, 4075) Z Zakonom o spremembah in dopolnitvah ZDR pa je bilo dodatno omogočeno: zagotavljanje večje notranje prilagodljivosti zaposlitve z možnostjo zaposlovanja za vrsto dela; širitev pravnih podlag za uporabo fleksibilnih oblik zaposlovanja; jasnejša in

³ Temeljna delovna področja delovanja Sveta so predvsem: socialni sporazum; socialne pravice in pravice iz obveznega zavarovanja, kot so pokojnine, invalidnine, socialne pomoči, nadomestila idr; problematika zaposlovanja in delovnih razmerij; sistem kolektivnega dogovarjanja; cene in davki; ekonomski sistem in ekonomska politika; pravna varnost; sodelovanje z Mednarodno organizacijo dela in Svetom Evrope ter sorodnimi institucijami v EU in v državah članicah EU; soupravljanje delavcev; in sindikalne pravice in svoboščine. Podpisniki listine so minister za delo, družino in socialne zadeve, predstavniki delodajalcev in delojemalcev. (Ur. l. RS št. 59/2004, 3326; 64/1994, 3640; 32/1995, 2241; 40/2007, 5573)

učinkovitejša ureditev izvedbe odpovedi pogodbe o zaposlitvi; jasnejša ureditev plačila za delo; doslednejše urejanje načela sorazmernosti; fleksibilnejša ureditev delovnega časa, vzpodbude za usklajevanje poklicnega in družinskega življenja; skrajšanje odpovednih rokov; ureditev pravice do odpravnine v primeru zagotovitve nadaljevanja zaposlitve pri drugem delodajalcu; možnost dodatnega nadurnega dela; prenehanje delovnega razmerja delavcu v primeru dnevne neopravičene odsotnosti z dela; ter večjo zaščito delavcev pred diskriminacijo in vsemi vrstami trpinčenja. (Ur. l. RS št. 103/2007, 13905) Posebno so zaščitene noseče delavke, delavke, ki so pred kratkim rodile in doječe delavke (Ur. l. RS št. 82/2003, 12116) ter tudi zdravje, telesni in duševni razvoj otrok, mladostnikov in mladih oseb pri delu in v zvezi z delom. (Ur. l. RS št. 82/2003, 12117) Z zakonom o kolektivnih pogodbah pa so urejena kolektivna razmerja. (Ur. l. RS št. 43/2006, 4601) Zagotavljanje minimalnih pravic delavcem, ki jih napotujejo podjetja na delo na območje druge države članice v okviru čezmejnega opravljanja storitev, ureja Direktiva o napotitvi delavcev na delo v okviru opravljanja storitev. Takim delavcem morajo biti namreč, ne glede na to, da njihovo delovno razmerje ureja pravo druge države, zagotovljeni minimalni pogoji za delo in zaposlitev, kot so urejeni z nacionalnimi predpisi ali s splošno veljavnimi kolektivnimi pogodbami v državi, kjer se delo opravlja. (Direktiva 96/71/ES) Po ZDR mora delodajalec delavcu, ki ga napoti iz tujine na začasno delo v RS zagotoviti pravice po predpisih RS in po določbah kolektivne pogodbe s splošno veljavnostjo. (Ur. l. RS št. 42/2002, 4075) V RS veljata dve splošni kolektivni pogodbi: Splošna kolektivna pogodba za gospodarske dejavnosti, ki velja za vse delodajalce, ki opravljajo dejavnosti na pridobitni način, in Splošna kolektivna pogodba za negospodarske dejavnosti v RS, ki velja za vse organizacije, delodajalce in druge pravne osebe, ki opravljajo negospodarske dejavnosti. (internet 32)

Pomembno vlogo ima tudi Urad RS za enake možnosti, ki ga je leta 2001 ustanovila Vlada RS. Cilj politike enakih možnosti žensk in moških je enakost spolov – enaka prepoznavna, moč in udeležba obeh spolov na vseh področjih javnega in zasebnega življenja. (internet 33) Z zakonom o enakih možnostih žensk in moških se določajo skupni temelji za izboljšanje položaja žensk in ustvarjanje enakih možnosti žensk in moških na političnem, ekonomskem, socialnem, vzgojno-izobraževalnem ter na drugih področjih družbenega življenja. (Ur. l. RS št. 59/2002, 6104) Z Zakonom o uresničevanju načela enakega obravnavanja pa se določajo skupni temelji in izhodišča za zagotavljanje enakega obravnavanja vsakogar pri uveljavljanju njegovih pravic in obveznosti ter pri uresničevanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin. (Ur. l. RS št. 93/2007, 12471)

Trenutno je v RS veljaven Socialni sporazum za obdobje 2007-2009, katerega namen je blaginja vseh posameznic in posameznikov, merjena s kazalniki človekovega razvoja, zdravja, socialnega tveganja, družbene povezanosti, vključenosti in zaupanja. Socialni partnerji ocenjujejo, da se bo z zagotavljanjem višje gospodarske rasti, zaposlenosti in dohodkov izboljšala kakovost življenja ter dvignila raven materialne in socialne varnosti. (Ur. l. RS št. 93/2007, 12505) Z Zakonom o določitvi minimalne plače pa se določa: način usklajevanja minimalne plače, ki pripada zaposlenemu za delo s polnim delovnim časom; znesek minimalne plače za opravljeno delo za čas od 1.8.2006 do 31.7.2007; in zajamčena plača od 1.8.2006 dalje. (Ur. l. RS št. 114/2006, 11836; 36/2008, 3542) 28.8.2008 je znašala minimalna plača za delo s polnim delovnim časom 589,19€. (internet 34)

Na področju socialnega partnerstva MDDSZ pripravlja zakone idr predpise ter strokovna mnenja s področja kolektivnega delovanja prava in socialnega dialoga (kolektivne pogodbe, sindikalno pravo, sodelovanje delavcev pri upravljanju, urejanje stavk) ter jih usklajuje s predpisi na ravni EU. Sodeluje pri dogovarjanju o plačni politiki za zasebni prostor, pripravlja predloge socialnih sporazumov in usklajuje ter pripravlja zakonodajo glede minimalne plače. Spremlja splošne kolektivne pogodbe in pogodbe panog oz. dejavnosti, opravlja registracijo kolektivnih pogodb, reprezentativnosti sindikatov in delodajalcev ter rešuje pritožbe na drugi stopnji. (internet 35)

Sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja v RS obsega: 1) obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje na podlagi medgeneracijske solidarnosti, 2) obvezna in prostovoljna dodatna pokojninska in invalidska zavarovanja in 3) pokojninsko in invalidsko zavarovanje na podlagi osebnih pokojninskih varčevalnih računov. Z obveznim zavarovanjem se zagotavljajo: a) pravica do pokojnine (starostna, invalidska, vdovska, družinska in delna pokojnina); b) pravice iz invalidskega zavarovanja (pravica do poklicne rehabilitacije, do nadomestila za invalidnost, do premestitve in dela s krajšim delovnim časom od polnega, do drugih nadomestil iz invalidskega zavarovanja, in pravica do povrnitve potnih stroškov); c) dodatne pravice (pravica do dodatka za pomoč in postrežbo, do invalidnine in varstveni dodatek k pokojnini); in d) druge pravice (odpravnina, oskrbnina in pravica do dodatka za rekreacijo ali pravica do enkratnega letnega dodatka). Urejena je tudi pravica do državne pokojnine, zavarovancem, ki se vključijo v dodatno pokojninsko zavarovanje, pa se poleg

pravic iz obveznega zavarovanja zagotavljajo tudi pravice iz dodatnega pokojninskega zavarovanja.⁴ (Ur. l. RS št. 106/1999, 16297)

3.6.2 TRG DELA IN ZAPOSLOVANJE

Direktorat za trg dela in zaposlovanje skrbi za politiko zaposlovanja doma in v tujini, zavarovanje za primer brezposelnosti, študentsko politiko in uveljavljanje poklicnih standardov, certifikatnega sistema, ureja področje prostega pretoka delovne sile, izobraževanje odraslih ter preprečevanje dela in zaposlovanja na črno. (internet 37) Najpomembnejše dejavnosti s področja zaposlovanja so: 1) oblikovanje, organiziranje in vodenje postopkov za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja, 2) sodelovanje pri pripravi zakonov idr predpisov s področja dela in 3) priprava in izvajanje projektov za vključevanje v mednarodne programe za področje dela sektorja. (internet 38) Zaposlovanje, zavarovanje za primer brezposelnosti, upravljanje sistema ter način izvajanja strokovnih nalog na tem področju je urejeno z Zakonom o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti. Zaposlovanje po tem zakonu obsega posredovanje zaposlitev, posredovanje dela, ukrepe za pospeševanje zaposlovanja in odpiranje novih ter ohranjanje produktivnih delovnih mest ter vse tiste dejavnosti, ki zagotavljajo pogoje za produktivno in svobodno izbrano zaposlitev, poklicni in strokovni razvoj ter uporabo delovnih sposobnosti posameznikov. Z zavarovanjem za primer brezposelnosti se zavarovancem zagotavljajo pravice za čas, ko so brez svoje krivde ali proti svoji volji brez zaposlitve, in pravice v primeru, ko postane njihovo delo nepotrebno (te pravice so: denarno nadomestilo; povračilo prevoznih in selitvenih stroškov; pravica do zdravstvenega varstva in pravica do pokojninskega in invalidskega zavarovanja). Kot dejavnost zaposlovanja pa se šteje tudi štipendiranje po tem zakonu. (Ur. l. RS št. 107/2006, 10839) Štipendije, ki so kot dopolnilni prejemek namenjene kritju stroškov v zvezi z izobraževanjem so urejene z Zakonom o štipendiranju in sicer se v RS podeljujejo naslednje štipendije: državne, kadrovske, Zoisove, štipendije za Slovence v zamejstvu in Slovence po svetu ter štipendije za državljane držav, s katerimi ima RS sklenjene dvostranske ali večstranske sporazume o sodelovanju na področju izobraževanja oz. podeljuje štipendije na podlagi vzajemnosti. Do štipendij so upravičene osebe s statusom dijaka, študenta in udeleženci izobraževanja odraslih, ki izpolnjujejo pogoje. Dijakom in študentom, ki s svojimi šolskimi oz. študijskimi dosežki prispevajo k

⁴ Nosilec in izvajalec sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja v RS je Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, ki izvaja enotno obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje za celotno območje RS. (internet 36)

trajnostnemu razvoju družbe se lahko podelijo nagrade za trajnostni razvoj. To podeli Javni sklad RS za razvoj kadrov in štipendije⁵ na podlagi razpisa. (Ur. l. RS št. 59/2007, 8085)

Posredovanje zaposlitve in dela lahko opravlja agencija, ki ima z MDDSZ sklenjeno koncesijsko pogodbo za posredovanje zaposlitev in dela, in sicer tako, da za brezposelne idr osebe išče zaposlitev ali delo in jih napotuje k delodajalcem zaradi sklenitve delovnega razmerja ali zaradi vključitve v delo⁶. Koncesijska pogodba za študentsko koncesijo pa se sklene za posredovaje začasnih in občasnih del dijakom in študentom⁷. (internet 42)

Sektor za vseživljenjsko učenje in štipendiranje znotraj MDDSZ, na podlagi Zakona o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah, zagotavlja odraslim pridobivanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij s preverjanjem in potrjevanjem strokovnega znanja, spretnosti in izkušenj, pridobljenih zunaj formalnega šolskega sistema. (Ur. l. RS št. 1/2007, 19) Glede na prost pretok, ki je eden ključnih ciljev za povečevanje mobilnosti znotraj EU, pa je pomembno tudi vzajemno priznanje kvalifikacij. To pomeni, da se državljanom držav članic EU in državljanom tistih držav, s katerimi ima EU sklenjene sporazume o vzajemnem priznanju kvalifikacij, v skladu s posebnim postopkom priznavanja kvalifikacij omogoči dostop do opravljanja regularnih poklicev. (internet 43)

Evropski socialni sklad (ESS) je bil ustanovljen leta 1957 na podlagi Rimske pogodbe in je glavni instrument EU za vlaganje v ljudi. ESS prispeva k povečanju zaposlitvenih možnosti ljudi, k njihovem zaposlovanju, izboljšanju večšin in spretnosti potrebnih na delovnem mestu in pri iskanju zaposlitve ter k dvigu izobrazbe in poklicne usposobljenosti prebivalcev RS. (internet 44)

MDDSZ tudi zbira predloge za izvedbo izobraževanja na področju računalniške pismenosti. Ciljna skupina so brezposelne osebe. Cilj programa je izboljšanje prilagodljivosti ciljne skupine razvoju informacijskih tehnologij za potrebe trga dela. Program je financiran s

⁵ To je centralna izvedbena institucija za štipendiranje in razvoj kadrov. Sklad z izvajanjem in delno tudi z oblikovanjem politike prispeva k razvoju kadrov s poudarkom na razvoju kadrov za gospodarstvo in sicer so njegovi cilji: dvig znanj in usposobljenosti posameznikov za dvig konkurenčnosti gospodarstva; izboljšanje zaposlitvenih možnosti posameznikov; oblikovanje učinkovitega sistema regionalnih vzpodbud za prebivalstvo v regiji; poglobiti sodelovanje z gospodarstvom; promocija znanja, znanosti in perspektivnih kadrovske poti; večanje deleža virov sredstev za razvoj kadrov izven državnega proračuna; in olajšati prihod tujih raziskovalcev in vrhunskih znanstvenikov v RS. (internet 39)

⁶ Zavod RS za zaposlovanje je samostojna pravna oseba s statusom javnega zavoda. Njegova temeljna dejavnost je posredovanje zaposlitev in dela. Med pomembne naloge sodi še reševanje zahtevkov za uveljavljanje pravic iz zavarovanja za primer brezposelnosti, izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja, poklicne orientacije, izplačevanje Zoisovih štipendij (samo »starim« Zoisovim štipendistom), izdajanje dovoljenj za zaposlovanje in delo tujcev, vodenje predpisanih evidenc in statistik s področja zaposlovanja in drugo. (internet 40)

⁷ Vsaka univerza ima študentsko organizacijo, ki skrbi za pester študij in zanimivejše študentsko življenje (organizira ob-študijske, kulturne in športne dejavnosti), vodi študentsko politiko na področju izobraževanja, socialnega in ekonomskega položaja študentov, skrbi za mednarodno sodelovanje, socialno in pravno svetovanje, študentsko prehrano ter informacije. (internet 41)

finančno pomočjo nacionalnega programa PHARE 2003 – Ekonomska socialna kohezija. Ministrstvo zbira tudi predloge za povečanje zaposljivosti v obmejni regiji in za spodbujanje trajnostnega partnerstva na trgu dela na območjih slovensko-madžarske meje. (internet 45)

EU je za iskanje skupnih rešitev za posebne probleme, ki prizadenejo vso Unijo, ustvarila t.i. pobude skupnosti. Ena izmed štirih takšnih pobud je pobuda EQUAL, ki je financirana iz sredstev evropskega socialnega sklada in je del strategije EU za vzpostavljanje številnejših in boljših delovnih mest ter za zagotavljanje, da nikomur ni zavržen dostop do njih. Prek transnacionalnega sodelovanja spodbuja nove načine spopadanja z diskriminacijo in neenakostjo na trgu dela tako pri zaposlenih kot pri tistih, ki iščejo delo. EQUAL vključuje tudi pomoč pri socialni in poklicni integraciji prosilcev za azil in žrtev trgovanja z ljudmi. (internet 46) En od programov EU pa je tudi program Progress, ki je program Skupnosti za zaposlovanje in socialno solidarnost. To je novi program EU, ki deluje vzporedno z Evropskim socialnim skladom. Program finančno podpira uresničevanje ciljev EU na področjih zaposlovanja in socialnih zadev in s tem prispeva k doseganju ciljev Lizbonske strategije na teh področjih. Program je razdeljen na 5 vsebinskih področij: zaposlovanje, socialna zaščita in vključevanje, delovni pogoji, nediskriminacija in raznolikost ter enakost spolov. (internet 47)

Vlada RS je v letu 1997 sprejela Program odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno in v okviru tega tudi ustrezne zakonske podlage. (internet 48) Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno določa v katerih primerih se opravljanje dejavnosti oz. dela šteje kot delo na črno, v katerih primerih je šteti zaposlovanje delavcev kot zaposlovanje na črno, kdo je soudeleženec dela na črno in kaj je nedovoljeno reklamiranje. (Ur. l. RS št. 12/2007, 1414)

3.6.3 DRUŽINA

Za to področje je na MDDSZ pristojen Direktorat za družino. Vodenje in izvajanje družinske politike je v RS zastavljeno resorsko, pri čemer Resolucija o temeljih oblikovanja družinske politike kot plansko strateški dokument določa smeri razvoja posameznih delov družinske politike, ki so v pristojnosti različnih ministrstev. Pod družinsko politiko razumemo celoto socialnih, ekonomskih, pravnih, pedagoških, zdravstvenih idr ukrepov, ki jih država izvaja za večjo kakovost življenja družin in posameznih družinskih članov. Družinska politika v RS temelji na vključevanju celotne populacije; na upoštevanju pluralnosti družinskih oblik in različnih potreb, ki iz tega izhajajo; na spoštovanju avtonomnosti družine in individualnosti

njenih posameznih članov; na zaščiti otrokovih pravic v družini in družbi ter dajanju prednostnega mesta kakovosti življenja otrok; na zagotavljanju enakih možnosti obeh spolov; na vzpostavljanju raznovrstnih oblik storitev in omogočanju, da družine izberejo med različnimi možnostmi; na delnem prispevku družbe k stroškom za vzdrževanje otrok; na dodatnem varstvu družin v specifičnih situacijah in stanjih; in na celostnem, integralnem pristopu. Področje družine na MDDSZ skrbi za oblikovanje in izvajanje tistega dela družinske politike, ki se nanaša na zakonsko zvezo, na razmerja med starši in otroki, na posvojitve, rejništvo in skrbništvo, na področje starševskega varstva in družinskih prejemkov. (internet 49)

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR) ureja zakonsko zvezo (pogoji za sklenitev in veljavnost; oblika sklenitve; neveljavnost; pravice in dolžnosti zakoncev ter premoženjska razmerja med njimi; prenehanje zakonske zveze; ter razmerja staršev do otrok in med zakoncema po razvezi), razmerja med starši in otroki in med drugimi sorodniki (ugotavljanje in spodbijanje očetovstva in materinstva; pravice in dolžnosti otrok do staršev; izvrševanje, odvzem, prenehanje in podaljšanje roditeljske pravice; ukrepi centra za socialno delo (CSD); in dolžnost preživljanja), posvojitve (pogoji za posvojitvev in razmerja, ki s tem nastanejo ter postopek za posvojitvev), rejništvo (njegov namen; rejništvo po odločbi CSD; rejnik; in prenehanje rejništva) in skrbništvo (namen; skrbnik; skrbništvo nad mladoletnimi; za osebe, ki jim je odvzeta poslovna sposobnost; za posebne primere; in postopek). (Ur. l. RS št. 69/2004, 8462) Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih pa ureja zavarovanje za starševsko varstvo in pravice, ki iz tega izhajajo (starševski dopust: porodniški, očetovski, za nego in varstvo otroka ter posvojiteljski dopust; starševsko nadomestilo za omenjene dopuste; pravice iz naslova krajšega delovnega časa; in pravica do plačila prispevkov zaradi zapustitve trga dela). Ta zakon ureja tudi družinske prejemke (starševski dodatek, pomoč ob rojstvu otroka, otroški dodatek, dodatek za veliko družino, dodatek za nego otroka in delno plačilo za izgubljeni dohodek. (Ur. l. RS št. 97/2001, 9345) Zaposleni ima tudi pravico do enega dodatnega dneva letnega dopusta za vsakega otroka, ki še ni dopolnil 15 let. (Ur. l. RS št. 42/2002, 4075) Staršem pa se zaradi otrok zniža tudi pokojninska doba. (Ur. l. RS št. 109/2006, 11085) Staršem samohranilcem se prejeta preživnina, ki je višja od zneska minimalnega dohodka, ki bi ga samohranilec dobil zanj, če ne bi imel nobenega dohodka, ne všteva v dohodek družine pri računanju osnove za pridobitev socialne pomoči. (Ur. l. RS št. 3/2007, 282; 41/2007, 5774) Na podlagi Zakona o policiji je MNZ ob soglasju MP ter MDDSZ izdalo Pravilnik o prepovedi približevanja določenem kraju oz. osebi, ki med drugim določa tudi vlogo CSD pri izvedbi ukrepa prepovedi približevanja določenemu kraju oz.

osebi, ki mora v primeru obvestila o izrečenem ukrepu predvsem skrbeti, da oškodovanec ne ostane sam v svoji stiski. (Ur. l. RS št. 95/2004, 11501) V primerih nasilja pa so pomembne tudi varne hiše, zavetišča in materinski domovi ter drugi programi s področja preprečevanja nasilja in krizni centri za otroke in mladostnike. Koordinatorji CSD imajo vlogo pomoči pri organizaciji in vzdrževanju mreže izvajalcev in programov na področju socialnega varstva za preprečevanje in širjenje nasilja. (internet 50)

V ZZZDR je urejena tudi dolžnost preživljanja in sicer staršev do otrok, otrok do staršev in zakoncev po zakonski zvezi, (Ur. l. RS št. 69/2004, 8462) če pa eden od staršev ne skrbi več za preživljanje otroka, je z Zakonom o Jamstvenem in preživninskem skladu RS urejeno tudi izplačevanje nadomestil preživnin.⁸ (Ur. l. RS št. 78/2006, 8383) Po Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti je rejništvo posebna oblika varstva in vzgoje otrok, nameščenih v rejniško družino na podlagi zakona, ki ureja družinska razmerja ali drugega zakona in je namenjeno otrokom, ki začasno ne morejo prebivati v biološki družini. Sistem rejništva predstavlja odgovornost države da otroku, ki iz različnih razlogov začasno ne more živeti pri svojih starših, najde družino, v kateri bo pridobil pozitivno družinsko izkušnjo. Rejniška dejavnost se lahko izvaja tudi kot poklic. (Ur. l. RS št. 110/2002, 13132)

Na podjetja se skuša vplivati s certifikatom Družini prijazno podjetje, s čimer se skuša doseči, da podjetja vpeljejo ukrepe za izboljšanje delovnega okolja podjetja, tako, da je zaposlenim staršem omogočeno lažje usklajevanje poklicnega in družinskega življenja. (internet 52)

3.6.4 SOCIALA

To področje spada pod Direktorat za socialne zadeve. Področje socialnega varstva je eden od sklopov socialne varnosti, ki temelji na socialni pravičnosti, solidarnosti ter na načelih enake dostopnosti in proste izbire oblik. Temeljno izhodišče ukrepov na tem področju je zagotavljanje dostojanstva in enakih možnosti ter preprečevanja socialne izključenosti. V RS so sprejeli definicijo socialne varnosti kot pravico posameznika, da je zavarovan za naslednja tveganja: za primer bolezni, nezaposlenosti, starosti, poškodbe pri delu, invalidnosti, materinstva, preživljanja otrok ter dajatve družinskim članom po smrti osebe, ki preživlja

⁸ Javni jamstveni in preživninski sklad RS je zadolžen za: 1. zagotavljanje pravic delavcem, ki jim je delovno razmerje prenehalo zaradi insolventnosti delodajalca, to pomeni, da je nad njim začel stečajni postopek ali da je sklep o potrditvi prisilne poravnave s finančno reorganizacijo postal pravnomočen: 2. zagotavljanje uveljavljanja pravice do nadomestila preživnine tistim otrokom, ki jim je s pravnomočno sodbo, začasno odredbo oz. dogovorom pri CSD določena preživnina, vendar je preživninski zavezanci ne plačujejo; in 3. za izterjavo terjatev neplačanih sredstev. (internet 51)

družino in pravice, ki so v RS urejene z Zakonom o socialni varstvu (ZSV). Država je po določbah Ustave RS dolžna urediti obvezno zdravstveno, pokojninsko, invalidsko in socialno zavarovanje in skrbeti za njihovo delovanje. Hkrati pa je dolžna varovati družino, materinstvo, očetovstvo, otroke in mladino ter za to ustvarjati potrebne razmere. (internet 53) ZSV določa, da imajo storitve socialnega varstva naravo pravice, uveljavlja pa se jih lahko po predpisanem postopku. Te storitve se uveljavljajo po načelih enake dostopnosti in proste izbire oblik za vse upravičence pod enakimi pogoji, ki jih določa zakon, in po načelih socialne pravičnosti. Za preprečevanje socialnih stisk in težav določa ZSV storitev socialne preventive, ki obsega aktivnosti in pomoč za samopomoč posamezniku, družini in skupinam prebivalstva, za odpravljanje že obstoječih stisk in težav pa določa več vrst storitev, ki obsegajo: svetovanje posamezniku, do česar je upravičen vsakdo, ki na ozemlju RS potrebuje pomoč⁹; pomoč družini; institucionalno varstvo, ki obsega vse oblike pomoči v zavodu, v drugi družini ali v drugi organizirani obliki¹⁰; organizirana skrb z vodenjem in varstvom ter zaposlitvijo pod posebnimi pogoji odraslih telesno in duševno prizadetih oseb¹¹; in pomoč delavcem v podjetjih, zavodih in delodajalcih pri reševanju osebnih težav v zvezi z delom in ob prenehanju delovnega razmerja ter pomoč pri uveljavljanju pravic iz zdravstvenega, pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter otroškega in družinskega varstva. Posameznik ima na področju socialnega varstva možnost uveljavljati tudi pravico do izbire družinskega pomočnika, ki jo lahko uveljavljajo polnoletne osebe, ki potrebujejo pomoč pri opravljanju vseh osnovnih življenjskih potreb. Po 100. čl. ZSV so upravičenci in drugi zavezanci storitev institucionalno varstvo dolžni plačati, na zahtevo upravičenca do storitve pa pristojni CSD odloči o delni ali celotni oprostitvi plačila. (Ur. l. RS št. 3/2007, 282) Pravilnik o postopkih pri uveljavljanju pravice do institucionalnega varstva, ki se izvaja v domovih za starejše, posebnih socialnih zavodih, varstveno delovnih centrih in socialnih zavodih za usposabljanje, enotno ureja postopke sprejema, premestitve in odpusta v socialno varstvenih zavodih, ki delujejo v sistemu javne mreže. (Ur. l. RS št. 38/2004, 4536; 23/2006, 2420; 42/2007, 5854) Tudi inštitut družinskega pomočnika ima pomembno vlogo pri ohranjanju kakovostne starosti invalidnih oseb. Namenjen je predvsem tistim, ki menijo, da jim institucije ne nudijo zadostne

⁹ V ta sklop sodita prva socialna pomoč (to je prepoznavanje in opredelitev socialne stiske in težave, ocena možnih rešitev ter seznanitev upravičenca o vseh možnih oblikah pomoči) in osebna pomoč (to je svetovanje, urejanje in vodenje z namenom, da bi posamezniku omogočili razvijanje, dopolnjevanje, ohranjanje ter izboljšanje socialnih možnosti).

¹⁰ Namen takega varstva je, da se odrasli osebi ali otroku, ki potrebuje varstvo, nadomesti ali dopolni funkcija doma in lastne družine, in sicer predvsem z bivanjem, prehrano, varstvom in zdravstvenim varstvom. Institucionalno varstvo je organizirano v javno socialno varstvenih zavodih in v drugih socialno varstvenih zavodih.

¹¹ Izvaja se v varstveno delovnih centrih, ki imajo status javnega socialno varstvenega zavoda.

intimnosti, individualnosti, solidarnosti, osebne komunikacije, domačnosti in topline. Po ZSV ga lahko izbere namesto celodnevnega institucionalnega varstva.

Z denarno socialno pomočjo se upravičencu zagotavljajo sredstva za zadovoljevanje minimalnih življenjskih potreb v višini, ki omogoča preživetje. Šteje se, da je preživetje omogočeno, če so upravičencu zagotovljeni dohodki, ki so po plačilu davkov in obveznih prispevkov za socialno varnost v višini minimalnega dohodka¹². Do denarne pomoči so upravičeni tisti, ki ne dosegajo minimalnega dohodka ali nimajo dohodka in od tega je odvisna tudi njena višina. V ZSV je določena tudi višina minimalnega dohodka posameznega družinskega člana. Pomoči pa se ne dodeli samski osebi oz. družini, ki ima prihranke oz. premoženje, ki dosega ali presega višino 60 osnovnih zneskov minimalnega dohodka. Izredna denarna socialna pomoč (enkratna ali za obdobje) se lahko dodeli v izrednih okoliščinah. Lahko pa se dodeli tudi v primerih, ko upravičenec sicer presega »cenzus« za dodelitev denarne socialne pomoči, a se je iz razlogov, na katere ni mogel vplivati, znašel v položaju materialne ogroženosti. (Ur. l. RS št. 3/2007, 282) Po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih dobijo take osebe nadomestilo za invalidnost ne glede na socialno stanje oz. »cenzus« družinskega člana, razen če lahko pridobijo omenjeno pravico na podlagi drugih predpisov. Če invalidna oseba, ki prejema nadomestilo za invalidnost, potrebuje pomoč druge osebe pri opravljanju osnovnih življenjskih funkcij, lahko uveljavlja tudi pravico do dodatka za tujo nego in pomoč. Z republiškega proračuna pa se za tako osebo tudi krijejo stroški obveznega zdravstvenega zavarovanja, razen če je upravičena do materialnih pravic po drugih predpisih in je zato iz drugega naslova tudi zdravstveno zavarovana. (Ur. l. RS št. 41/1983)

Pomembna dejavnost v okviru socialne zaščite in preprečevanja revščine je tudi delitev hrane iz zalog Skupnosti. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) in MDDSZ sta se namreč dogovorila o sodelovanju pri ukrepu razdeljevanja hrane iz intervencijskih zalog Skupnosti najbolj ogroženim osebam. Gre za aktivnost v okviru ukrepov za stabilizacijo trgov s kmetijskimi proizvodi, ki jo Evropska skupnost izvaja vsako leto v državah članicah. MDDSZ je zadolženo za izbor humanitarnih organizacij, ki v okviru tega ukrepa razdeljujejo hrano najbolj ogroženim osebam v RS. (internet 55) Bistvena vprašanja statusa in delovanja humanitarnih organizacij¹³ na področju socialnega varstva ureja Zakon o humanitarnih organizacijah, katerega smoter je višja kakovost humanitarne družbene skrbi. (Ur. l. RS št. 98/2003, 13839) MDDSZ na podlagi Zakona o društvih podeljuje tudi status

¹² Na dan 30.8.2008 je znašal osnovni znesek minimalnega dohodka 221,70 evrov. (internet 54)

¹³ Seznam humanitarnih organizacij z opisom njihovih del oz. nalog je v prilogi A.

društva¹⁴, ki deluje v javnem interesu na področju socialnega varstva. Bistvena pogoja za tako društvo sta: da ima dejavnost, ki je v javnem interesu, opredeljeno v temeljnem aktu in da je sredstva zadnji dve leti pretežno uporabljalo za opravljanje te dejavnosti ter da je redno izvajalo programe, projekte ali druge aktivnosti za uresničevanje namena in ciljev, ki so v javnem interesu. (Ur. l. RS št. 61/2006, 6605)

Izvajalci na področju socialnega varstva v RS so: CSD, interventne skupine CSD, krizni centri za mlade in otroke, domovi za starejše, varstveno-delovni centri, centri za usposabljanje, oskrbovana stanovanja, koncesionarji in izvajalci z dovoljenji za delo¹⁵. (internet 56) Na osnovi Pravilnika o izvajanju inšpekcijskega nadzora na področju socialnega varstva pa se v RS organizira in opravlja nadzor nad delom vseh izvajalcev programov, storitev idr dejavnosti na področju socialnega dela. (Ur. l. RS št. 74/2004, 8969) Pomembno vlogo na socialnem področju ima tudi Stanovanjski sklad RS - javni sklad, ki je javni finančni in nepremičninski sklad. Pristojen je, da daje dolgoročna posojila z ugodno obrestno mero fizičnim in pravnim osebam za pridobivanje neprofitnih najemnih stanovanj; daje dolgoročna posojila z ugodno obrestno mero fizičnim osebam za pridobivanje lastnih stanovanj in stanovanjskih stavb z nakupom, gradnjo ali za vzdrževanje in rekonstrukcijo stanovanj in stanovanjskih stavb; daje pomoč pri odplačevanju posojil; zagotavlja finančne spodbude za dolgoročno stanovanjsko varčevanje, zlasti v obliki premij za hranilne vloge fizičnih oseb; spodbuja različne oblike zagotavljanja lastnih in najemnih stanovanj (z rentnim odkupom stanovanj in njihovim oddajanjem v najem ter s prodajo stanovanj na časovni zakup); in drugo. (Ur. l. RS št. 69/2003, 10633) Zakonsko je določena tudi nacionalna stanovanjska varčevalna shema, kot sistemska podlaga za vzpodbujanje dolgoročnega stanovanjskega varčevanja, povečanje obsega ugodnega dolgoročnega stanovanjskega kreditiranja ter subvencije mladim družinam za prvo reševanje stanovanjskega vprašanja. Ta shema s sistemom državnih premij omogoča in zagotavlja državljanom ugodno dolgoročno varčevanje s pravico do nizko obrestovanih bančnih dolgoročnih stanovanjskih posojil. (Ur. l. RS št. 96/2007, 13066) Mladim družinam se lahko dodeli tudi subvencije za najem tržnih stanovanj. (Ur. l. RS št. 66/2007, 9248) Za izvajanje nacionalnega stanovanjskega programa je npr. ustanovljen Javni stanovanjski sklad Mestne občine Ljubljana, ki na področju stanovanjske oskrbe spodbuja stanovanjsko gradnjo in izboljšanje kvalitete obstoječih zasebnih stanovanj ter zagotavlja gradnjo neprofitnih in socialnih stanovanj, prenavo in vzdrževanje lastnih stanovanj in stanovanjskih hiš. (Ur. l. RS št. 109/2001, 12069)

¹⁴ Seznam takih društev je v prilogi B.

¹⁵ Po ZSV lahko storitve socialnega varstva opravljajo pravne in fizične osebe. (Ur. l. RS št. 3/2007, 282)

V RS so posebej zaščiteni tudi Romi¹⁶.

3.6.5 INVALIDI

Za to delovno področje je pristojen direktorat za invalide, ki sodeluje pri pripravi zakonov in predpisov, ki pomembno vplivajo na položaj invalidov v družbi ter sprejema izvajanje nacionalnega programa invalidskega varstva, socialnega varstva, programa zaposlovanja ipd. (internet 57) V RS je z Uredbo o določitvi kvote za zaposlovanje invalidov določen delež zaposlenih invalidov od celotnega št. zaposlenih pri posameznemu delodajalcu in sicer je zavezanec za izpolnjevanje kvote vsak delodajalec, ki zaposluje najmanj 20 oseb. Kvote se razlikujejo glede na vrsto dejavnosti. (Ur. l. RS št. 32/2007, 4464; 21/2008, 1822) Sicer pa je pravica do zaposlitvene rehabilitacije¹⁷ in tudi nekatera vprašanja zaposlovanja invalidov urejena v Zakonu o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, katerega namen je povečati zaposljivost invalidov in vzpostaviti pogoje za njihovo enakovredno udeležbo na trgu dela z odstranjevanjem ovir in ustvarjanjem enakih možnosti. Invalid, ki mu je priznana pravica do zaposlitvene rehabilitacije, ima: pravico do storitev zaposlitvene rehabilitacije v skladu z odločbo o rehabilitacijskem načrtu; pravico in obveznost, da v zaposlitveni rehabilitaciji aktivno sodeluje; pravico do denarnih prejemkov; idr pravice in obveznosti, ki izhajajo iz načina izvajanja zaposlitvene rehabilitacije. Pomembna je tudi pravica do uporabe slovenskega znakovnega jezika kot jezik medsebojnega sporazumevanja, pravica biti informiran v prilagojenih tehnikah in pravica do tolmačenja. (Ur. l. RS št. 16/2007, 1854) V RS se redno pripravljajo tudi Nacionalne informativne dneve na področju invalidskega varstva, kjer se vrstijo predavanja in delavnice o zakonodaji, kot ena ključnih točk pa se predstavlja nov Zakon o izenačevanju možnosti za invalide, ki ga je začela pripravljati RS. (internet 58) Vlada RS je leta 2004 sprejela tudi akt o ustanovitvi Sklada RS za vzpodbujanje zaposlovanja invalidov. Ta sklad bo odločal o pravicah in obveznostih invalidov in delodajalcev, predvsem pri subvencioniranju plač invalidov, stroških prilagoditve delovnega mesta, storitvah v podpornem zaposlovanju in finančnih vzpodbudah. V skladu se bodo zbirala namenska sredstva iz plačil delodajalcev zaradi neizpolnjevanja predpisane kvote, sredstva pokojninskega in invalidskega zavarovanja za pospeševanje zaposlovanja delovnih invalidov in namenski prihodki državnega proračuna. (internet 59)

¹⁶ RS zagotavlja uresničevanje posebnih pravic na področju izobraževanja, kulture, zaposlovanja, urejanja prostora in varstva okolja, zdravstvenega in socialnega varstva, obveščanja in soodločanja v javnih zadevah, ki se nanašajo na pripadnike romske skupnosti. (Ur. l. RS, št. 33/2007, 4602)

¹⁷ Zaposlitvena rehabilitacija so storitve, ki se izvajajo s ciljem, da se invalid usposobi za ustrezno delo, se zaposli, zaposlitev zadrži in v njej napreduje ali spremeni svojo poklicno kariero.

Posebnega pomena so, zaradi zagotavljanja delovnih mest za invalide, invalidska podjetja, ki predstavljajo neko vrsto socialne ekonomije, v praksi pa so postala ena redkih možnosti zaposlovanja invalidov. (internet 60) Invalidska podjetja prejemajo v skladu s Pravilnikom o merilih in postopku za določitev višine subvencije plače za invalide za vsakega zaposlenega invalida mesečno subvencijo, (Ur. l. RS št. 117/2005, 13211; 40/2008, 4237) Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju pa v 226. členu določa, da se podjetjem, zavodom idr organizacijam za zaposlovanje invalidov, ki so zavezanci za plačilo prispevkov (prispevki zavarovanca in delodajalca za obvezno zavarovanje), ti prispevki odvajajo na poseben račun pri delodajalcu in kot odstopljena sredstva uporabljajo za materialni razvoj teh podjetij. (Ur. l. RS št. 109/2006, 11085) Na podlagi Pravilnika o načinu dela Komisije za ugotavljanje podlage za odpoved pogodbe o zaposlitvi je urejen tudi poseben postopek za ugotovitev podlage za odpoved zaposlitve invalidu. (Ur. l. RS št. 117/2005, 13281) MDDSZ pa je ratificiralo tudi Konvencijo o pravicah invalidov, ki jo je sprejela Generalna skupščina Združenih narodov. Namen konvencije je spodbujati, varovati in invalidom zagotoviti polno in enakopravno uživanje vseh človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter vzpodbujati spoštovanje njihovega prirojenega dostojanstva. (internet 61) Pri zaposlovanju invalidov ima pomembno vlogo tudi Sklad RS za vzpodbujanje invalidov¹⁸. (internet 62)

3.6.6 VOJNI INVALIDI, VETERANI IN ŽRTVE VOJNEGA NASILJA

To delovno področje pokriva Sektor za vojne invalide, vojne veterane in žrtve vojnega nasilja. (internet 63) Vojni veterani so posebej zaščiteni in sicer imajo pravice: 1. veteranski dodatek, 2. dodatek za pomoč in postrežbo, 3. letni prejemek, 4. zdravstveno varstvo, 5. zdraviliško in klimatsko zdravljenje, 6. brezplačna vožnja, 7. pogrebina in 8. priznanje pokojninske dobe. (Ur. l. RS št. 110/2003, 15128) Pravice vojnega invalida pa so: 1. invalidnina, 2. dodatek za posebno invalidnost, 3. dodatek za pomoč in postrežbo, 4. povračilo prispevkov za socialno zavarovanje, 5. zdravstveno varstvo, 6. zdraviliško in klimatsko zdravljenje, 7. rehabilitacija (poklicna rehabilitacija, oskrbnina, sofinanciranje prilagoditve prostorov in tehnične opreme ter delovnega mesta, funkcionalne oblike pomoči), 8. invalidski dodatek, 9. popust pri vožnji

¹⁸ Sklad odloča o pravicah in obveznostih invalidov in delodajalcev predvsem pri subvencioniranju plač invalidov, stroških prilagoditve delovnega mesta, storitvah v podpornem zaposlovanju idr finančnih vzpodbudah v skladu z zakonom. Sklad zagotavlja vrsto finančnih vzpodbud: subvencije plač invalidom; plačilo stroškov prilagoditve delovnega mesta in sredstev za delo invalida; plačilo stroškov storitev v podpornem zaposlovanju; oprostitev plačila za pokojninsko in invalidsko zavarovanje zaposlenih invalidov; nagrade za preseganje kvote; letne nagrade delodajalcem za dobro prakso na področju zaposlovanja invalidov; in druge vzpodbude na področju zaposlovanja invalidov in ohranjanje delovnih mest za invalide idr razvojne vzpodbude.

in 10. povračilo potnih stroškov. (Ur. l. RS št. 63/1995, 4917) Posebne pravice pa so določene tudi za žrtve vojnega nasilja: 1. zdravstveno varstvo, 2. zdraviliško in klimatsko zdravljenje, 3. povračilo potnih stroškov, 4. priznanje pokojninske dobe, 5. pravica do pokojnine pod ugodnejšimi pogoji, 6. pravica do vojne odškodnine po posebnem zakonu, 7. doživljenjska mesečna renta in 8. prednost pri dodelitvi socialnega stanovanja. (Ur. l. RS št. 63/1995, 4930)

3.7 GOSPODARSTVO

Vizija Ministrstva za gospodarstvo (MG) je podpora nadaljnji krepitvi mednarodne konkurenčnosti slovenskih podjetij in ofenzivno spreminjanje strukture slovenskega gospodarstva v strukturo, čim bolj prilagojeno zahtevam globalne ekonomije. Ukrepi politike so zato prednostno usmerjeni v razvoj poslovne kulture in skupnih družbenih norm, ki vzpodbujajo inovativnost, vlaganje v znanje, nove tehnologije in podjetništvo ter v oblikovanje regulative, spodbudne za podjetništvo in inovativnost podjetij. (internet 64)

3.7.1 PODJETNIŠTVO IN KONKURENČNOST

Direktorat za podjetništvo in konkurenčnost izvaja programe in ukrepe usmerjene v vzpodbujanje podjetniškega razvoja ter povečevanje konkurenčnosti podjetij in države. (internet 65)

Z izboljšanjem razpoložljivosti in dostopa do finančnih virov za mala in srednje velika podjetja želi MG zagotoviti večjo razvojno usmerjenost in hitrejšo rast že obstoječih ter pospešeno nastajanje novih inovativnih podjetij. Ugodne finančne vire dodeljuje MG preko Slovenskega podjetniškega sklada¹⁹, ki se pri izvajanju določenih programov povezuje tako z evropskimi finančnimi institucijami kot s slovenskimi bankami. (internet 67)

3.7.2 NOTRANJI TRG

Direktorat za notranji trg pripravlja in izvaja politiko ter aktivnosti s področja ekonomskega sistema ter vodi, organizira in spremlja aktivnosti, ki se nanašajo na nemoteno delovanje slovenskega trga kot integralnega dela notranjega trga EU. Njegove naloge pa so: 1) nadzor cen; 2) organiziranje oblikovanja sistema preskrbe in državnih blagovnih rezerv vključno z obveznostmi rezervnih naftnih derivatov za zagotavljanje nemotene preskrbljenosti trga in s tem povezane stabilnosti cen; 3) prost pretok cen – spremljanje delovanja slovenskega trga

¹⁹ Slovenski podjetniški sklad je nacionalna finančna institucija, ki zagotavlja ugodna finančna sredstva za investicijska vlaganja malih in srednje velikih podjetij s sedežem v RS. (internet 66)

kot integralnega dela notranjega trga EU; 4) sistemsko urejanje pristopa k izdelavi tehničnih predpisov idr aktov, ki lahko vplivajo na prost pretok blaga med gospodarskimi subjekti RS in njihovimi ciljnim trgi; 5) upravljanje, reševanje in prestrukturiranje podjetij; 6) trgovina in varstvo pravic – priprava in spremljanje predpisov s področja trgovinske dejavnosti in priprava strokovnih mnenj in 6) področje prava družb – priprava predpisov, reševanje aktualnih vprašanj ipd. (internet 68)

V MG so tudi naslednji sektorji: 1. Sektor za nadzor cen, ki na podlagi Zakona o kontroli cen (Ur. l. RS št. 51/2006, 5546) trenutno nadzira naslednje proizvode in storitve: naftni derivati; storitve prevoza potnikov po železnici v notranjem potniškem prometu; proizvodnja in distribucija pare in tople vode za namene daljinskega ogrevanja za tarifne uporabnike; šolski učbeniki, ki so edini za določen predmet v posameznem razredu, letniku oz. programu; in komunalne storitve. (internet 69) 2. Sektor za preskrbo in blagovne rezerve, ki opravlja naloge, ki se nanašajo na politiko preskrbljenosti trga in blagovnih rezerv²⁰; urejanje sistema blagovnih rezerv; pripravo ukrepov, vezanih na preskrbo v primeru izrednih razmer; in pripravo letnih srednjeročnih programov na teh področjih. (internet 70) 3. Ukrepi in aktivnosti Sektorja za prost pretok blaga in storitev so prednostno usmerjeni v spremljanje delovanja slovenskega trga kot integralnega dela notranjega trga EU, vodenje slovenskega centra SOLVIT²¹ idr. (internet 71) 4. Sektor za tehnično zakonodajo opravlja aktivnosti na področju harmonizacije in implementacije tehnične zakonodaje za področje pristojnosti MG, ki mora biti v skladu z zahtevami EU. (internet 72) 5. Sektor za upravljanje, reševanje in prestrukturiranje podjetij opravlja naloge, ki so povezane z upravljanjem z državnim premoženjem in kapitalskimi naložbami RS v upravljanju MG ter z nalogami na področju reševanja in prestrukturiranja gospodarskih družb v težavah. (internet 73) Ko je družba v težavah lahko namreč na podlagi Zakona o pomoči za reševanje in prestrukturiranje gospodarskih družb v težavah dobi državno pomoč kot pomoč v času priprave programa prestrukturiranja oz. kot pomoč za izvajanje programa prestrukturiranja za obnovo dolgoročne sposobnosti preživetja družbe. (Ur. l. RS št. 44/2007, 6117) 6. V MG je tudi Sektor za trgovino in varstvo pravic, ki je pristojen za zagotovitev ustreznih sistemskih pogojev razvoja

²⁰ V RS so oblikovane 90 dnevne rezerve nafte in njenih derivatov.

²¹ SOLVIT je elektronski sistem, ki ga upravlja Evropska komisija, Generalni direktorat za notranji trg in storitve. Namenjen je neformalnemu reševanju sporov, ki nastanejo zaradi napačne uporabe prava EU s strani organov javne uprave v katerikoli članici EU ter Islandiji, Norveški in Lihtenštajnu.

trgovine, oblikovanje politike in pripravo predpisov na področju varstva potrošnikov²² in na področju intelektualne lastnine. (internet 75)

Pravice potrošnikov pri ponujanju, prodajanju idr oblik trženja blaga in storitev s strani podjetij in dolžnosti državnih organov, da te pravice zagotavljajo so določene v Zakonu o varstvu potrošnikov. Med drugim morajo podjetja potrošnike naslavljati v slovenskem jeziku, tista, ki nudijo storitve in dobrine pa so dolžna zagotoviti redno in kakovostno opravljanje storitev ter skrbeti za ustrezen razvoj in dvig kakovosti storitev. V zakonu je določena tudi odgovornost za izdelek, oglaševanje, garancija, pogodbeni pogoji idr. (Ur. l. RS št. 98/2004, 11845) Dodatno pa je potrošnik zaščiten z Zakonom o varstvu pred nepoštenimi poslovnimi praksami, ki določa ravnanja in opustitve podjetij, ki se štejejo za nepošteno poslovne prakse v razmerju do potrošnikov ter ureja upravno in sodno varstvo pred nepoštenimi poslovnimi praksami v razmerju do potrošnikov. (Ur. l. RS št. 53/2007, 7241) S pravilnikom pa so tudi določeni: minimalni tehnični idr pogoji, ki se nanašajo na prodajne objekte za opravljanje trgovske dejavnosti in pogoji za prodajo blaga zunaj prodajaln; (Ur. l. RS št. 28/1993, 1254) obratovalni čas prodajaln; (Ur. l. RS št. 28/1993, 1255) in minimalna stopnja izobrazbe oseb, ki opravljajo trgovinsko dejavnost, po zahtevnosti posameznih vrst trgovinskih opravil. (Ur. l. RS št. 28/1993, 1257) Zakonsko pa so urejene tudi pravice avtorjev na njihovih delih s področja književnosti, znanosti in umetnosti (avtorska pravica) in pravice izvajalcev, proizvajalcev fonogramov, filmskih producentov, radijskih in televizijskih organizacij, založnikov in izdelovalcev podobnih baz. (Ur. l. RS št. 16/2007, 1805)

Eno od vlog v slovenskem gospodarstvu ima tudi Gospodarska zbornica, ki je po Zakonu o gospodarskih zbornicah samostojno, prostovoljno, interesno in nepridobitno združenje pravnih oz. fizičnih oseb, ki na trgu dela samostojno opravljajo pridobitno dejavnost. Del finančnih sredstev za delovanje dobi iz državnega proračuna. (Ur. l. RS št. 60/2006, 6549)

3.7.3 EKONOMSKI ODNOSI S TUJINO

Cilj politike Direktorata za ekonomske odnose s tujino je zagotoviti podjetjem dostop do trgov, ne glede na to ali so podjetniški interesi usmerjeni v regijo, skupino držav, Evropo ali globalni trg. Politika podjetjem zagotavlja, da so zahteve, ki jih morajo izpolnjevati na izvoznih trgih, nediskriminatorne, kolikor mogoče enostavne in za podjetja neobremenjujoče

²² Pomembna institucija je tudi Urad RS za varstvo potrošnikov, ki opravlja strokovne, upravne in razvojne naloge na področju varstva potrošnikov in naloge na področju izvajanja javnih služb, ki se nanašajo na vzgojo, izobraževanje in obveščanje potrošnikov. Splošni cilji urada sta doseganje visoke ravni varstva potrošnikov, zdravje in varstvo potrošnikov. (internet 74)

ter da je na volja učinkovit sistem reševanja problemov. (internet 76) Z vstopom v EU je slovenski trg postal del notranjega trga EU. RS je prevzela skupno trgovsko politiko EU kot eno od ključnih področij, kjer je pristojnost posameznih držav članic prenesena na nadnacionalno raven. Pravna podlaga skupne trgovske politike je 133 čl. Pogodbe o EU, ki določa, da ta politika temelji na enotnih načelih, zlasti glede sprememb carinskih stopenj, sklenitve tarifnih in trgovskih sporazumov, doseganja enotnosti pri ukrepih liberalizacije, izvozni politiki in ukrepih za zaščito trgovine. Delovanje je zato usmerjeno na oblikovanje stališč RS, pri čemer skušajo v čim večji meri upoštevati interes slovenske industrije. (internet 77)

3.7.4 TURIZEM

Turizem predstavlja pomembno razvojno in poslovno priložnost za RS. (Uran in Ovsenik 2006, 5) Na tem področju deluje Direktorat za turizem, znotraj katerega sta Sektor za razvoj in promocijo turizma in Sektor za investicijsko politiko in razvoj poslovnega okolja. (internet 78) Po zakonu o spodbujanju razvoja turizma je tovrstna dejavnost v RS v javnem interesu in temelji na načelih trajnostnega razvoja, ki upošteva enakopravno obravnavo gospodarske, socialne in okoljske komponente. Razvoj temelji na načelu partnerskega sodelovanja ponudnikov turističnih storitev, turističnih društev in njihovih zvez, občin in države pri načrtovanju, oblikovanju in trženju turistične ponudbe. Zakon med drugim določa, da se pravnim osebam, ki delujejo na področju spodbujanja in razvoja turizma lahko podeli status pravne osebe, ki deluje v javnem interesu. Take pravne osebe lahko od države pridobijo tudi sredstva. (Ur. l. RS št. 2/2004, 207) V sklopu turizma MG spodbuja razvoj, tako je npr z Javnim razpisom za dvig konkurenčnosti turističnega gospodarstva 8.6.2007 razpisalo 50 milijonov evrov sredstev, namenjenih sofinanciranju izvedbe posameznih investicij na področju turistične infrastrukture, ki naj bi vplivale na razvoj turistične destinacije. (Ur. l. RS št. 51/2007)

3.7.5 ENERGETIKA

Direktorat za energijo vodi in spremlja aktivnosti za izvajanje energetske politike. (internet 79) Energetska politika je opredeljena v Energetskem zakonu in sicer naj bi se z njo zagotavljajo zanesljivo in kakovostno oskrbo z energijo, dolgoročno uravnoteženost razvoja energetskega gospodarstva glede na gibanje porabe energije, spodbujanje izrabe obnovljivih virov energije, ekološko sprejemljivost pri pridobivanju, proizvodnji, transportu in porabi

vseh vrst energije, varstvo potrošnikov idr. (Ur. l. RS št. 27/2007, 3549) Raziskovanje, izkoriščanje in gospodarjenje z mineralnimi snovmi kot naravnim virom je urejeno v Zakonu o rudarstvu. (Ur. l. RS št. 56/1999, 7071) Po Zakonu o spremembah in dopolnitvah tega zakona pa so posebna sredstva namenjena za urejanje sanacij zaradi rudarskih del. (Ur. l. RS št. 68/2008, 9254) Za varnost je poskrbljeno tudi z Zakonom o Skladu za financiranje razgradnje Nuklearne elektrarne Krško in odlaganja radioaktivnih odpadkov iz nje, kjer so predvidena sredstva za varno skladiščenje in končno odlaganje izrabljenega goriva in radioaktivnih odpadkov ter varno razgradnjo nuklearke. (Ur. l. RS št. 47/2003, 5247)

3.8 KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANA

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) opravlja naloge, ki zadevajo naslednja področja: kmetijstvo, razvoj podeželja, gozdarstvo, varna in kakovostna hrana, lovstvo in ribištvo ter državne pomoči.

Na področju kmetijstva ministrstvo izvaja politiko neposrednih plačil znotraj prvega stebra Skupne kmetijske politike EU in upravlja politiko kmetijskih trgov. V omenjeni pristojnosti sooblikuje tudi tržno-cenovno in zaščitno politiko kmetijskih, gozdarskih in živilskih proizvodov. MKGP skrbi tudi za izvajanje kmetijsko okoljskih ukrepov oz. načinov kmetovanja, ki so naravi in ljudem prijaznejši ter za ohranjanje kmetijstva na območjih s težjimi pogoji za kmetovanje. S tem ministrstvo vzdržuje obdelanost naravne krajine, varuje okolje in ohranja biotsko raznovrstnost. V okviru razvoja slovenskega podeželja ministrstvo skrbi za celosten razvoj in planiranje podeželja, ki, poleg tehnološkega razvoja in dviga produktivnosti in konkurenčnosti kmetijskega sektorja, obsega tudi razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah in kmečki turizem. Področje delovanja MKGP vključuje tudi varstvo rastlin pred škodljivimi organizmi, semenarstvo in varstvo sort rastlin, zaščito pred naravnimi nesrečami, sistem zadružništva, vprašanja povezana s socialnim statusom kmeta ter delovanjem in sodelovanjem s strokovnimi institucijami ter nevladnimi organizacijami na področju kmetijstva, gozdarstva in ribištva. Na področju gozdarstva skrbi za trajnostno upravljanje z gozdniimi ekosistemi in njihovim celostnim vključevanjem v ostala področja prostora in bivanja. Poseben poudarek pa je dan tudi proizvodnji kakovostnega lesa in dodajanja vrednosti lesnim proizvodom. V luči zaupanja potrošnika v hrano na slovenskih trgovskih policah posveča ministrstvo posebno pozornost zagotavljanju varne in kakovostne hrane. Ta vključuje tako postopke pridelave na kmetijah kot predelave v živilsko-predelovalni industriji. Ker se predelava varne hrane začne že na njivah in hlevih, je poseben poudarek dan

veterinarskemu nadzoru ter proizvodnji kakovostnih in varnih krmil. Le tako je mogoče zagotoviti proizvodnjo zdravstveno neoporečnih kmetijskih in živalskih proizvodov ter živil. Poleg tega skrbi tudi za prehrano z vidika proizvodnih in predelovalnih možnosti in potreb. MKGP pokriva tudi področje ribištva. Čeprav ribiški sektor ni obsežen, se slovenski ribiči ukvarjajo z gospodarskim ribolovom in ribogojništvom ter predelavo ribiških proizvodov. Področje pokriva tudi lovstvo in upravlja s prosto živečimi živalmi. MKGP je pristojni organ za posredovanje vsebine in poročanje podatkov o državnih pomočeh s področja kmetijstva in ribištva ter za presojo skladnosti državnih pomoči v kmetijstvu in ribištvu, ki jih ni potrebno priglasiti Evropski komisiji. (internet 80)

Ukrepi kmetijske politike obsegajo ukrepe kmetijsko tržno cenovne politike, ukrepe razvoja podeželja in druge ukrepe. Usmerjeni morajo biti predvsem v razvoj trajnostnega kmetijstva. Upravičenci so kmetijska gospodarstva idr fizične ter pravne osebe na ozemlju RS, ki opravljajo kmetijsko, živilsko, trgovinsko ali drugo dejavnost. Namen ukrepov tržno cenovne politike je predvsem zagotavljanje stabilnih in primernih prihodkov kmetijskim pridelovalcem. Kmetijskim gospodarstvom v težavah se lahko namenijo pomoči, posebne državne pomoči pa so namenjene razvoju podeželja. Za pospeševanje prodaje kmetijskih pridelkov in živil pa se lahko uvedejo pomoči za promocijo in trženje. Na drugi strani pa je zaščitena tudi potrošnik, saj je zakonsko določen tudi standard kmetijskega pridelka ali živila. (Ur. l. RS št. 45/2008, 4965) Kmetijska gospodarstva so v RS zaščitena pred drobljenjem in sicer tako, da dedič, ki prevzame gospodarstvo ni preveč obremenjen. Ustvarjene pa so tudi možnosti za ohranitev in krepitev gospodarske, socialne in ekološke funkcije zaščitene kmetij. (Ur. l. RS št. 70/1995, 5520) Cilji živinoreje pa so zlasti: izboljšanje oz. ohranjanje lastnosti domačih živali ob upoštevanju njihove vitalnosti; ohranjanje raznolikosti genomov in avtohtonih pasem; ohranjanje kmetijskih zemljišč; zadostna prireja kakovostnih živalskih proizvodov idr. Na področju živinoreje se podeljujejo tudi posebne nagrade in priznanja. (Ur. l. RS št. 18/2002, 1325)

Zakon o gozdovih ureja varstvo, gojenje, izkoriščanje in rabo gozdov ter razpolaganje z gozdovi kot naravnim bogastvom s ciljem, da se zagotovijo sonaravno ter večnamensko gospodarjenje v skladu z načeli varstva okolja in naravnih vrednot, trajno in optimalno delovanje gozdov kot ekosistema ter uresničevanje njihovih funkcij. (Ur. l. RS št. 30/1993, 1677) Zagotovljeno je tudi pridelovanje in trženje kakovostnega in rastišču prilagojenega reprodukcijskega materiala, ki omogoča trajno in optimalno delovanje gozdnih ekosistemov ter njihovo obnavljanje v skladu z načeli varstva gozdnih genskih virov. (Ur. l. RS št. 58/2002, 6051) Pomembno je tudi upravljanje z divjadjo, ki obsega načrtovanje, ohranjanje,

trajnostno gospodarjenje in spremljanje stanja divjadi. To upravljanje zagotavlja ekološke, socialne in gospodarske funkcije divjadi ter njenega življenjskega prostora, zlasti pa: ohranjanje in varstvo divjadi kot naravnega bogastva ter ohranjanje in povečevanje biološke in krajinske pestrosti ter stabilnosti življenjskih združb. Zakonsko je določeno tudi povračilo škod od in na divjadi. (Ur. l. RS št. 16/2004, 1577) Tudi ribe so kot naravni vir pod posebnim varstvom države. Na podlagi programa ribištva, ki ga sprejme vlada, mora biti zagotovljena trajnostna raba rib. Za gospodarski ribolov se izda posebno dovoljenje. V proračunu RS pa se poleg financiranja javne službe v ribištvu in sofinanciranja strukturnih ukrepov izdaja tudi državne pomoči na tem področju. (Ur. l. RS št. 115/2006, 11973) Zakonsko je urejeno tudi sladkovodno ribištvo, kot upravljanje ribolovnih virov v celinskih vodah. Cilji tega zakona so predvsem celostno načrtovanje in upravljanje rib in etike ribolova; omogočanje trajnostne rabe rib; in načrtovanje, pospeševanje in nadzor gojitve rib za porabljanje voda. (Ur. l. RS št. 61/2006, 6613)

Za obstoj kmetijstva so pomembne državne pomoči, ki so izdatki in zmanjšani prejemki države oz. občine, ki pomenijo korist za prejemnika pomoči in mu tako zagotovijo prednost pred konkurenti, (Ur. l. RS št. 37/2004, 4466) v primerih različnih naravnih pojavov, nesreč ipd pa država še posebej pomaga. Tako je npr pomagala ob suši, ki je 1993 prizadela RS, (Ur. l. RS št. 12/1994, 653) ob suši v letu 1992 (Ur. l. RS št. 13/1993, 559) ipd. V skladu z Uredbo Sveta EU o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja se v RS izvajajo tudi ukrepi v korist razvoja podeželja. Uvedene so pomoči pri upravljanju kmetij, nadomeščanje na kmetijah, storitev kmetijskega svetovanja kmetom in gozdarskega svetovanja posestnikom gozdov idr. (Uredba Sveta EU št. 1968/2005)

Kot organ v sestavi MKGP je pomembna tudi Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja, ki je zadolžena za pravočasno in pravilno izvedbo plačil kmetovalcem ter drugim upravičencem sredstev EKUJS²³ ter nekaterih ukrepov državnih pomoči. Njeno temeljno poslanstvo je učinkovita, hitra in natančna tehnična izvedba ukrepov kmetijske politike. To pomeni podporo ohranjanju in razvoju podeželja v RS ter krepitev kmetijskih trgov. (internet 82)

²³ Evropski kmetijski in usmerjevalni sklad je eden največjih strukturnih skladov EU. Glavne naloge sklada so podpiranje povezanosti kmetijstva in podeželja, izboljševanje konkurenčnosti kmetijstva, gospodarsko prestrukturiranje in ohranjanje poseljenosti podeželskih območij, ustvarjanje pogojev za doseganje enakovredne ravni dohodka kmetijskega prebivalstva, varovanje okolja in ohranjanje naravne ter kulturne dediščine podeželja. (internet 81)

3.9 KULTURA

Ministrstvo za kulturo (MK) opravlja upravne in strokovne ter druge naloge na področjih: umetnosti; kulturne dediščine; medijev; evropskih zadev in kulturnega razvoja; kulturnih pravic manjšin in razvoja kulturne raznolikosti; slovenskega jezika; in promocije slovenske kulture in mednarodnega sodelovanja. (internet 83) Po Zakonu o uresničevanju javnega interesa za kulturo so kulturne dejavnosti vse oblike ustvarjanja, posredovanja in varovanja kulturnih dobrin na področju nepremične in premične kulturne dediščine, besednih, uprizoritvenih, glasbenih, vizualnih, filmskih, avdiovizualnih idr umetnosti ter novih medijev na področju založništva in knjižničarstva, kinematografije in na drugih področjih kulture. Med drugim je določeno, da se morajo kulturne prireditve najavljati, oglaševati in pojasnjevati v slovenščini. (Ur. l. RS št. 96/2002, 10518) V slovenskem jeziku kot uradnem jeziku RS poteka govorno in pisno sporazumevanje na vseh področjih javnega življenja v RS, ki zagotavlja status slovenščine z dejavno jezikovno politiko. (Ur. l. RS št. 86/2004, 10418) Država in lokalne skupnosti morajo v javnem interesu zagotavljati pogoje za ustvarjanje, posredovanje in varovanje kulturnih dobrin. V ta namen morajo dajati tudi sredstva. Samozaposleni v kulturi imajo ob posebnih pogojih pravico do plačila nižjih prispevkov za obvezno pokojninsko, invalidsko in zdravstveno zavarovanje. Upokojenemu ustvarjalcu, ki je pomembno prispeval k slovenski kulturi se lahko v primeru premajhne pokojnine dodeli republiška priznavalnina. Država lahko sklene s posameznikom ali pravno osebo tudi Pogodbo o financiranju v javnem interesu za kulturo. (Ur. l. RS št. 96/2002, 10518) Zakonsko so zaščitene tudi pravice avtorjev na njihovih delih s področja književnosti, znanosti in umetnosti, pravice izvajalcev, proizvajalcev fonogramov, filmskih producentov, radijskih in televizijskih organizacij in založnikov. (Ur. l. RS št. 21/1995, 1585)

Arhivsko gradivo, ki je izvorno in reproducirano dokumentarno gradivo, ki je bilo prejetu ali je nastalo pri delu pravnih oz. fizičnih oseb in ima trajen pomen za znanost in kulturo, je kulturni spomenik. V primeru, da je v zasebni lasti so ga lastniki dolžni hraniti kot celoto v urejenem stanju, arhivu RS morajo dajati gradivo v vpogled in določiti pogoje uporabe tega gradiva za znanstvene in kulturne namene. (Ur. l. RS št. 20/1997, 1618) Zakon o knjižničarstvu ureja javno službo na področju knjižnične dejavnosti, tako da določa: dejavnost, ustanovitev, financiranja in nadzor knjižnic, ki se financirajo iz javnih sredstev ter knjižničnega informacijskega servisa za izmenjavo podatkov v nacionalnem vzajemnem bibliografskem sistemu; nacionalni vzajemni bibliografski sistem; in naloge Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost. (Ur. l. RS št. 87/2001, 8685) Avtorjem knjižničnega gradiva, ki je predmet javnega posojanja v splošnih knjižnicah pripada knjižnično nadomestilo, ki se

lahko izvaja v denarni obliki živečim avtorjem ali pa v obliki delovne štipendije za ustvarjalnost, ki so namenjene perspektivnim vrhunskim avtorjem. (Ur. l. RS št. 42/2004, 5189) Zakonsko pa so urejene tudi mnoge druge kulturne dediščine in kulturne zadeve, kot npr. Kobilarna Lipica (Ur. l. RS št. 29/1996, 2353), regijski park Škocjanske jame (Ur. l. RS št. 57/1996, 4761) ipd. Na splošno pa so kulturna dediščina in njeno varstvo ter pravice in dolžnosti lastnikov urejene v Zakonu o varstvu kulturne dediščine. (Ur. l. RS št. 7/1999, 555) Država ima predkupno pravico na spomeniku državnega pomena in na nepremičnini v vplivnem območju nepremičnega spomenika državnega pomena, če je tako določeno v aktu. (Ur. l. RS št. 16/2008, 1121)

RS podpira medije pri ustvarjanju in razširjanju programskih vsebin, ki so pomembne: za uresničevanje pravice državljanov RS, Slovencev po svetu, pripadnikov slovenskih narodnih manjšin, italijanske in madžarske narodne skupnosti v RS ter romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, do javnega obveščanja in do obveščenosti; za zagotavljanje pluralnosti in raznolikosti medijev; za ohranjanje slovenske nacionalne in kulturne identitete; za vzpodbujanje kulturne ustvarjalnosti na področju medijev; za kulturo javnega dialoga; za utrjevanje pravne in socialne države; in za razvoj izobraževanja in znanosti. Posebej pa RS podpira ustvarjanje in razširjanje programskih vsebin namenjenih slepim in gluhozemim v njim prilagojenih tehnikah. (Ur. l. RS št. 110/2006, 11328) Iz RTV prispevka pa se financirajo tudi izbrane programske vsebine radijskih in televizijskih programov s statusom lokalnega, regionalnega ali študentskega programa. Ta sredstva se delijo na podlagi javnega razpisa. (Ur. l. RS št. 109/2002, 13001)

3.10 OKOLJE IN PROSTOR

Ministrstvo za okolje in prostor (MOP) zagotavlja zdravo življenjsko okolje za vse prebivalce RS ter spodbuja in usklajuje prizadevanja v smeri trajnostnega razvoja, ki ob skrbi za družbeno blaginjo temelji na smotrni in varčni rabi naravnih virov. Prizadeva si povečevati skrb družbe za ohranjanje naravnega ravnovesja in biotske raznovrstnosti. Usmerja tudi prostorski razvoj mest in trgov s ciljem ohranjanja in razvijanja kakovostne stavbne in naselbinske dediščine ter kulturne krajine in obenem omogočiti gospodarski, družbeni in kulturni razvoj v prostoru. MOP skrbi za ustrezne zaloge vodnih virov, kakovost voda in sonaravno urejanje površinskih in podzemnih voda ter morja. Zagotavlja razvoj v prostoru, ki bo človeške dejavnosti usmeril tako, da bodo ob naravnih nesrečah kar najmanj prizadete, vzpostavlja pa tudi mehanizme solidarnostne pomoči ob naravnih nesrečah. Stremi h krepitvi

zavesti o skupni odgovornosti za stanje v okolju, naravi in prostoru med vsemi prebivalci RS. (internet 84)

Namen varstva okolja je spodbujanje in usmerjanje takšnega družbenega razvoja, ki omogoča dolgoročne pogoje za človekovo zdravje, počutje in kakovost njegovega življenja ter ohranjanje biotske raznolikosti. Ena od spodbud za pozitivno ravnanje je znak za okolje, ki ga MOP izda za spodbujanje proizvodnje izdelkov, ki so manj škodljivi za okolje. (Ur. l. RS št. 39/2006, 4151) Cilj upravljanja z vodami ter vodnimi in priobalnimi zemljišči je doseganje dobrega stanja voda idr z vodami povezanih ekosistemov, zagotavljanje varstva pred škodljivim delovanjem voda, ohranjanje in uravnavanje vodnih količin in spodbujanje trajnostne rabe voda, ki omogoča različne vrste rabe voda ob upoštevanju dolgoročnega varstva razpoložljivih vodnih virov in njihove kakovosti. (Ur. l. RS št. 67/2002, 7648) Po Zakonu o ohranjanju narave morajo tako fizične kot pravne osebe ravnati tako, da prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti in varujejo naravne vrednote. (Ur. l. RS št. 96/2004, 11541) Zakonsko pa so zaščiteni tudi posamezni fenomeni in predeli npr: že omenjeni regijski park Škocjanske jame, (Ur. l. RS št. 57/1996, 4761) naravni rezervat Škocjanski zatok, (Ur. l. RS št. 20/1998, 1288), podzemne jame (Ur. l. RS št. 2/2004, 165) in drugo. Po Zakonu o prostorskem načrtovanju je treba posege v prostor in prostorsko ureditev načrtovati tako, da se omogoča: trajnostni razvoj v prostoru in učinkovita in gospodarna raba zemljišč; kakovostne bivalne razmere; prostorsko usklajeno in med seboj dopolnjujočo se razmestitev različnih dejavnosti v prostoru; prenovu obstoječega, ki ima prednost pred graditvijo novega; ohranjanje prepoznavnih značilnosti prostora; varstvo okolja, naravnih virov ter ohranjanje narave in drugo. (Ur. l. RS št. 33/2007, 4585) Seveda pa je poleg skrbi za okolje zakonsko določena tudi odprava posledic naravnih nesreč in sicer so določeni pogoji in način uporabe sredstev proračuna RS pri odpravi teh posledic ter pogoji in način njihovega pridobivanja oz. dodeljevanja z namenom, da pomoč prizadetim zaradi naravne nesreče zagotovi čimprejšnje varno bivanje in ponovno izvajanje dejavnosti, če so bili zaradi naravne nesreče poškodovani ali uničeni objekti, naprave ali zemljišča ali so njihove stvari zaradi posledic naravne nesreče ogrožene ali pa jim je zaradi poškodovane cestne ali druge infrastrukture uporaba stvari onemogočena. (Ur. l. RS št. 114/2005, 12354)

3.11 PROMET

Ministrstvo za promet opravlja naloge na področjih železniškega, zračnega in pomorskega prometa, prometa po celinskih vodah in cestnega prometa, razen nadzora varnosti cestnega prometa ter naloge na področjih prometne infrastrukture in žičniških naprav. (internet 85)

Pravila določanja graditev in vzdrževanja javnih cest so urejena v Zakonu o javnih cestah. Zaradi zagotovitve čimbolj enakih pogojev za kakovosten in varen prevoz vsem uporabnikom cest na celotnem cestnem omrežju v državi, določa obvezno gospodarsko javno službo za zagotavljanje uporabnosti teh cest. Javne ceste so sicer javno dobro in so izven pravnega prometa. (Ur. l. RS št. 33/2006, 3497) Zračni promet v RS je urejen v Zakonu o letalstvu, kjer so urejene zahteve in pogoji, ki zadevajo zrakoplove, letalsko osebje, zračni prevoz, druge letalske aktivnosti in tudi zagotavljanje varnosti zračnega prometa. (Ur. l. RS št. 113/2006, 11649)

Pogoji za izvajanje prevoznih storitev v železniškem prometu, storitve, ki so na področju železniškega prometa javne dobrine, ki jih zagotavlja RS z obvezno gospodarsko javno službo idr so urejeni v Zakonu o železniškem prometu. (Ur. l. RS št. 44/2007, 6069) Zakonsko so določeni tudi pogoji za zagotovitev varnega in urejenega železniškega prometa. (Ur. l. RS št. 61/2007, 8501) Pomorski promet pa je urejen s Pomorskim zakonikom, ki poleg suverene pravice RS, jurisdikcije in nadzora RS na morju, varnosti plovbe po teritorialnem morju in notranjih morskih vodah določa tudi dolžnost varstva morja pred onesnaževanjem s plovili. (Ur. l. RS št. 120/2006, 12677)

3.12 ŠOLSTVO IN ŠPORT

Ministrstvo za šolstvo in šport (MŠŠ) opravlja naloge na področjih vzgoje, osnovnega, srednjega in višjega šolstva, izobraževanja odraslih in športa. (internet 86)

3.12.1 PREDŠOLSKA VZGOJA

Predšolsko vzgojo (PV) v vrtcih izvajajo javni in zasebni vrtci, kamor se vključujejo otroci od enega leta starosti do vstopa v šolo. PV ni obvezna, zagotavljanje PV pa je ena izmed temeljnih nalog občine. (internet 87). Temeljne naloge vrtcev so pomoč staršem pri celoviti skrbi za otroke, izboljšanje kvalitete življenja družin in otrok ter ustvarjanje pogojev za razvoj otrokovih telesnih in duševnih sposobnosti. Starši imajo pravico izbrati programe PV za svoje otroke v javnem in zasebnem vrtcu. Za otroke, ki zaradi bolezni ne morejo biti vključeni v vrtec, se lahko PV opravlja tudi na domu otroka. Če na območju občine stalnega prebivališča

staršev ni vrtca, ki izvaja javno službo, oz. vrtec nima prostih mest, starši pa izrazijo interes za vključitev v vrtec tolikšnega št. otrok, da bi se v skladu z normativi oblikoval en oddelek, je lokalna skupnost dolžna najkasneje v 30. dneh začeti postopek za zagotovitev dodatnih prostih mest v javnem vrtcu ali razpisati koncesijo. Program PV se lahko organizira tudi v vzgojno-varstveni družini (na domu vzgojitelja), za otroke, ki se zaradi bolezni ne morejo vključiti v vrtec, pa se lahko izvaja PV na domu. Vrtec lahko organizira tudi občasno varovanje otrok na domu. Programi PV se financirajo iz javnih sredstev, sredstev ustanovitelja, plačil staršev, donacij in drugih virov. Iz državnega proračuna se vrtcem zagotavljajo sredstva za sofinanciranje plačil staršev, ki imajo v vrtec hkrati vključenega več kot enega otroka in sicer v višini, ki je staršem določena kot plačilo za program vrtca, v katerega so vključeni mlajši otroci. Iz državnega proračuna se vrtcem zagotavljajo tudi sredstva za sofinanciranje plačil staršev za otroka, ki je dopolnil starost 3. let, v višini 50% plačila, ki jim je sicer določen. Plačilo staršev se določi na podlagi višine dohodka na družinskega člana in premoženje družine. Starši ki prejemajo socialno pomoč so plačila oproščeni. Če je v vrtec vključen več kot en otrok iz družine, starši za starejšega otroka plačujejo en razred nižjo ceno, za mlajše otroke pa so plačila oproščeni. Za otroka, vključenega v program vrtca, ki je dopolnil 3 leta starši plačajo 50% plačila, ki jim je v skladu z zakonom določen. (Ur. l. RS št. 100/2005, 10522; 25/2008, 2311)

3.12.2 OSNOVNOŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE

Osnovnošolsko izobraževanje (OI) izvajajo osnovne šole (OŠ), OŠ s prilagojenim programom, glasbene šole ter zavodi za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami. OI odraslih²⁴ je organizirano v OŠ za odrasle in na ljudskih univerzah. Za tujce je organizirana mednarodna šola. (internet 88). Cilji OI so: zagotavljanje kakovostne splošne izobrazbe vsemu prebivalstvu; spodbujanje skladnega telesnega, spoznavnega, čustvenega, moralnega, duhovnega in socialnega razvoja posameznika z upoštevanjem razvojnih zakonitosti; omogočanje osebostnega razvoja učenca v skladu z njegovimi sposobnostmi in interesi, vključno z razvojem njegove pozitivne samopodobe; pridobivanje zmožnosti za nadaljnjo izobraževalno in poklicno pot s poudarkom na usposobljenosti za vseživljenjsko učenje; vzgajanje in izobraževanje za trajnostni razvoj in za dejavno vključevanje v demokratično družbo, kar vključuje globlje poznavanje in odgovoren odnos do sebe, svojega

²⁴ OI odraslih se izvaja po programu OŠ za odrasle. Kot odrasli se lahko izobražujejo tisti, ki so izpolnili osnovnošolsko obveznost in niso zaključili OI. (Ur. l. RS št. 81/2006, 8662; 102/2007, 13775)

zdravja, do drugih ljudi, svoje in drugih kultur, naravnega in družbenega okolja in prihodnjih generacij; razvijanje zavesti o državni pripadnosti in narodni identiteti, vedenja o zgodovini Slovencev, njihovi kulturni in naravni dediščini ter spodbujanje državljske odgovornosti; vzgajanje za obče kulturne in civilizacijske vrednote, ki izvirajo iz evropske tradicije; vzgajanje za spoštovanje in sodelovanje, za sprejemanje drugačnosti in medsebojno strpnost, za spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin; razvijanje pismenosti in razgledanosti na besedilnem, naravoslovno-tehničnem, matematičnem, informacijskem, družboslovnem in umetnostnem področju; razvijanje pismenosti ter sposobnosti za razumevanje in sporočanje v slovenskem jeziku, na območjih, ki so opredeljena kot narodnostno mešana, pa tudi v italijanskem in madžarskem jeziku; razvijanje sposobnosti sporazumevanja v tujih jezikih; razvijanje zavedanja kompleksnosti in soodvisnosti pojavov ter kritične moči presojanja; doseganje mednarodno primerljivih standardov znanja; razvijanje nadarjenosti in usposabljanja za razumevanje in doživljanje umetniških del ter za izražanje na različnih umetniških področjih; in razvijanje podjetnosti kot osebnostne naravnosti v učinkovito akcijo, inovativnosti in ustvarjalnosti učenca.

Starši, skrbniki idr osebe, pri katerih je otrok v oskrbi, morajo zagotoviti, da njihov otrok izpolni OI, pravico do OI pa imajo tudi otroci, ki so tujci ali brez državljanstva in prebivajo v RS. (Ur. l. RS št. 81/2006, 8662; 102/2007, 13775) Učenec v OŠ ima pravico, da obiskuje pouk idr dejavnosti; da pridobiva znanje, spretnosti in navade za vseživljenjsko učenje; da mu je v šoli zagotovljeno varno in spodbudno okolje; da je enakopravno obravnavan ne glede na spol, raso in etnično pripadnost, veroizpoved, socialni status družine idr okoliščine; da je spoštovana njegova osebnost, individualnost, dostojanstvo in pravica do zasebnosti; in drugo. (Ur. l. RS št. 75/2004, 9029) Otrokom s posebnimi potrebami morajo biti zagotovljeni ustrezni pogoji, za tiste na zdravljenju pa se lahko organizira pouk v bolnišnici. OŠ organizira tudi podaljšano bivanje in sicer za učence od 1. do 5. razreda, za tiste v posebnih programih pa celotno OŠ. Učenec ima pravico obiskovati pouk oz. se udeleževati drugih dejavnosti, ki jih organizira šola. OŠ mu lahko občasno zagotovi doseganje ciljev izobraževanja tudi v drugih oblikah organiziranega dela z učenci z namenom, da se učencem zagotovi varnost ali nemoten pouk. Učenec, ki se vzporedno izobražuje v glasbenih in drugih šolah, ki izvajajo javno veljavne programe, oz. je perspektivni športnik, lahko pridobi status učenca, ki se vzporedno izobražuje, oz. status športnika. Takemu učencu se prilagodijo šolske obveznosti. Učenec ima pravico do brezplačnega prevoza, če je njegovo prebivališče oddaljeno več kot 4 km od OŠ in ne glede na oddaljenost v 1. razredu, v ostalih razredih pa, če se ugotovi, da je njegova varnost na poti v šolo ogrožena. Ne glede na oddaljenost od šole imajo zastonj prevoz

tudi otroci s posebnimi potrebami. OŠ za vse učence organizira vsaj en obrok hrane dnevno. Starši imajo tudi pravico organizirati OI na domu. (Ur. l. RS št. 81/2006, 8662; 102/2007, 13775) MŠŠ je ustanovilo tudi učbeniški sklad, ki zastonj izposoja učbenike za vse učence OŠ, (internet 89) socialno šibkejšim otrokom, dijakom in vajencem pa v okviru razpoložljivih sredstev subvencionira šolsko prehrano. (internet 90)

3.12.3 SREDNJEŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE

Srednješolsko izobraževanje v RS se deli na splošno ter na poklicno in srednje in tehnično izobraževanje. (internet 91) Poklicno izobraževanje opravljajo nižje in srednje poklicne šole, kadar pa to poteka v dualnem sistemu, ga le te opravljajo skupaj z delodajalci. Srednje tehnično in strokovno izobraževanje opravljajo srednje tehnične in srednje strokovne šole, splošno srednje izobraževanje pa opravljajo splošne in strokovne gimnazije. Sredstva za plače za zaposlene, materialne stroške, investicije, obnovo nepremičnin, dijaške domove, del sredstev za pokojninsko zavarovanje za vajence z učno dobo in za invalidsko zavarovanje dijakov, sredstva za pripravo in izvedbo mature in drugo se plačujejo iz državnega proračuna. Ta sredstva se za subvencioniranje prevozov vajencev, dijakov in študentov višjih šol, ki se šolajo v oddaljenosti 5 km ali več od kraja bivanja, zagotovijo tako, da znaša višina subvencije največ 70% (odvisno od socialnega statusa upravičenca, oddaljenosti od kraja šolanja ter možnosti bivanja v dijaškem oz. študentskem domu). Posebej je poskrbljeno za dijake s posebnimi potrebami. (Ur. l. RS št. 16/2007, 1830) Izobraževanje v splošnih in strokovnih gimnazijah omogoča, po opravljeni maturi, nadaljevanje izobraževanja v visokem šolstvu. Državljeni RS in državljani drugih držav članic EU imajo pravico izobraževanja v gimnazijah pod enakimi pogoji. Kdor ima status dijaka in izpolnjuje druge predpisane pogoje, ima pravico bivanja v dijaškem domu. Zaposleni ali pa oseba s statusom brezposelnega ali tisti, ki mu preneha status dijaka in je polnoleten, se lahko izobražuje kot odrasel, tako, da se mu prilagodi izobraževanje. Za vse dijake pa se organizira vsaj en obrok hrane dnevno. Če dijak ali kandidat za vpis v šolo meni, da so kršene njegove pravice v zvezi z izobraževanjem, lahko pisno zahteva, da pristojni organ šole kršitev odpravi oz. izpolni svoje obveznosti. Lahko pa se pritoži tudi na oceno. (Ur. l. RS št. 1/2007, 5) Seveda pa je tudi vzgoja in izobraževanje za pripadnike italijanske in madžarske narodnostne skupnosti sestavni del sistema vzgoje in izobraževanja tako za PV, OI, kot tudi za nižje in srednje poklicno izobraževanje, srednje strokovno ter srednje splošno izobraževanje. Njim mora biti prilagojen

tako program kot učila in učbeniki. Za pripravo slednjih se za zagotovitev primerne cene del sredstev zagotavlja iz državnega proračuna. (Ur. l. RS št. 35/2001, 4044)

MŠŠ od leta 1997 pomaga pri uvajanju in ohranjanju učbeniških skladov tudi srednjim šolam, (internet 92) socialno šibkejšim učencem, dijakom in vajencem pa v okviru razpoložljivih sredstev subvencionira po eno šolsko malico na dan. Omenjenim se subvencionira tudi prevoz v šolo (internet 93) in sicer vsem upravičencem pripada subvencija v višini od 7 do 50% cene mesečne vozovnice. Socialno šibkejšim in bolj oddaljenim dijakom je omogočena cenejša mesečna vozovnica. (Ur. l. RS št. 71/2007, 10278) MŠŠ je izdalo tudi sklep, s katerim je določilo, da je v letu 2008 višina sofinanciranja plačil stroškov bivanja v dijaškem domu za starše, ki imajo v dijaškem domu hkrati vključenih več otrok, enaka celotni vrednosti oskrbnine, ki jo plačujejo starši za bivanje otrok v času izobraževanja v dijaških domovih. (sklep št. 6035-108/2008) Djakom in študentom se do dopolnjenega 26. leta starosti prizna tudi zmanjšanje davčne osnove od dohodka za opravljeno delo na podlagi napotnice pooblaščenice organizacije ali Zavoda RS za zaposlovanje, ki opravlja dejavnost posredovanja dela dijakom in študentom. (Ur. l. RS št. 117/2006, 12272)

3.12.4 VIŠJE STROKOVNO IZOBRAŽEVANJE

Višje strokovno izobraževanje dopolnjuje oz. zaokroža ponudbo v terciarnem izobraževanju. Postalo je njegov nepogrešljivi del. (internet 94)

Višja strokovna šola opravlja naslednje naloge: na mednarodno primerljivi ravni posreduje znanje in spretnosti, potrebne za delo in za nadaljnje izobraževanje; razvija zavest o pravicah in odgovornostih človeka in državljana; razvija in spodbuja zavest o državni pripadnosti in narodni identiteti ter o integriteti posameznika ter razvija in ohranja kulturno tradicijo; razvija zavest o pripadnosti evropski kulturi in zgodovini in s tem omogoča mednarodno povezovanje; spodbuja vseživljenjsko izobraževanje; omogoča razvoj in doseganje čim višje ravni ustvarjalnosti; razvija samostojno kritično presojanje in odgovorno ravnanje; razvija sposobnosti za opravljanje nalog vodenja, načrtovanja in nadzora v delovnih procesih; in omogoča pridobitev poklicnih kompetenc v skladu s poklicnim standardom. Tudi na tej ravni se lahko državljeni in nedežavljeni ter državljeni članic EU izobražujejo v šolah pod enakimi pogoji, študentom s posebnimi potrebami pa se zagotavlja potrebna dodatna oprema. Študentom, ki se vzporedno izobražujejo in vrhunskim športnikom ter študentom, ki se pripravljajo na mednarodna tekmovanja v znanju, se na podlagi posebne prošnje prilagodi opravljanje obveznosti iz študijskega programa. Študenti imajo, ne glede na to ali se študij

izvaja kot redni ali izredni, pravico do zdravstvenega zavarovanja ter drugih ugodnosti in pravic (npr. prehrana, prevozi, štipendiranje) v skladu s posebnimi predpisi, če niso v delovnem razmerju ali prijavljeni kot iskalci zaposlitve. Tisti, ki izpolnjujejo predpisane pogoje, lahko bivajo v dijaškem domu. (Ur. l. RS št. 86/2004, 10409) Plače s prispevki in davki ter drugi osebni prejemki, sredstva za investicijsko vzdrževanje in obnovo nepremičnin, za obvezne zdravstvene preglede študentov, za subvencioniranje prevozov in drugo se subvencionira iz državnega proračuna. (Ur. l. RS št. 16/2007, 1830)

3.12.5 GLASBENO IZOBRAŽEVANJE

Cilji in naloge vzgoje in izobraževanja v glasbeni šoli so: odkrivanje in razvijanje glasbene in plesne nadarjenosti; sooblikovanje osebnosti in načrtno izboljšanje glasbene izobraženosti prebivalstva; doseganje ustreznega znanja in pridobivanje izkušenj za začetek delovanja v ljubiteljskih instrumentalnih ansamblih, orkestrih, pevskih zborih ter plesnih skupinah; pridobivanje znanja za nadaljnje glasbeno in plesno izobraževanje, omogočanje umetniškega doživljanja in izražanja; vzgajanje za medsebojno strpnost, spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi, skrb za prenos nacionalne in občečloveške dediščine in razvijanje nacionalne zavesti in drugo. Učencem glasbenih šol, ki so hkrati učenci osnovnih šol, dijaki, vajenci ali študenti se lahko prilagodi opravljanje obveznosti. (Ur. l. RS št. 81/2006, 8673)

3.12.6 IZOBRAŽEVANJE OSEB S POSEBNIMI POTREBAMI

Vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami temelji na zakonih za posamezno področje vzgoje in izobraževanja in na naslednjih načelih: 1) enakih možnostih s hkratnim upoštevanjem različnosti otrok; 2) ohranjanja ravnotežja med različnimi vidiki otrokovega telesnega in duševnega razvoja; 3) vključevanja staršev v proces vzgoje in izobraževanja; 4) zagotavljanja ustreznih pogojev, ki omogočajo optimalen razvoj posameznega otroka; 5) pravočasne usmeritve v ustrezen program vzgoje in izobraževanja; 6) organiziranja vzgoje in izobraževanja čim bližje kraju bivanja; 7) celovitosti in kompleksnosti vzgoje in izobraževanja; 8) individualiziranega pristopa; 9) kontinuiranosti programov vzgoje in izobraževanja in 10) interdisciplinarnosti. Prilagojeni izobraževalni programi morajo zagotoviti otrokom s posebnimi potrebami možnost, da pridobijo enakovreden izobrazbeni standard, kot ga zagotavljajo izobraževalni programi osnovnošolskega, poklicnega in strokovnega ter splošnega srednjega izobraževanja. Takim otrokom je potrebno prilagoditi tudi prostor in pripomočke. Na predlog staršev lahko komisija usmeri otroka s posebnimi

potrebami v program OI, ki se organizira na domu ali v zasebnem zavodu. (Ur. l. RS št. 54/2000, 7105) Pravico do izobraževanja na domu imajo učenci, ki jih komisija za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami usmeri v: izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo; prilagojen izobraževalni program z enakovrednim ali z nižjim izobrazbenim standardom; in posebni program vzgoje in izobraževanja, ki se opravlja na domu, če za to obstajajo utemeljeni razlogi in so za to na domu zagotovljeni ustrezní pogoji. Za financiranje učenca na domu se zagotavljajo sredstva iz državnega proračuna. (Ur. l. RS št. 61/2004, 7871) Otrokom in mladostnikom s posebnimi potrebami se lahko določi tudi dodatna strokovna in fizična pomoč. (Ur. l. RS št. 25/2006, 2640)

3.12.7 IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH

Izobraževanje odraslih obsega izobraževanje, izpopolnjevanje, usposabljanje in učenje oseb, ki so izpolnile šolsko obveznost in si želijo pridobiti, posodobiti, razširiti in poglobiti znanje, pri tem pa nimajo statusa učenca, dijaka ali študenta. Osebe, ki se vključijo v izobraževanje odraslih, pridobijo status udeležencev izobraževanja odraslih. Izobraževanje odraslih lahko razdelimo na formalno in neformalno. Formalno omogoča pridobitev javno veljavne izobrazbe, poklicno kvalifikacijo ali javno veljavno listino, neformalno pa je namenjeno pridobivanju, obnavljanju, razširjanju, posodabljanju in poglobljanju znanja, vendar se ne dokazuje z javno veljavno listino. (internet 95).

Pri financiranju izobraževanja odraslih, ki je v javnem interesu, se uveljavlja tretjinsko načelo in sicer po eno tretjino stroškov šolanja pokrivajo udeleženci s svojimi prispevki, lokalna skupnost in državni proračun. (internet 96)

3.12.8 ŠPORT

Delovanje v športu je interesno in prostovoljno. Država in lokalne skupnosti skrbijo za uresničevanje javnega interesa v športu. Le ta obsega naloge nacionalnega in lokalnega pomena v vseh segmentih športa in programih športa lokalnih skupnosti, zlasti na področju športne vzgoje, športne rekreacije, kakovostnega športa, vrhunškega športa in športa invalidov. Država uresničuje javni interes v športu tako, da: zagotavlja sredstva za realizacijo Nacionalnega programa²⁵; spodbuja in zagotavlja pogoje za opravljanje in razvoj športne dejavnosti; načrtuje, gradi in vzdržuje javne športne objekte; in vodi stimulatívno davčno

²⁵ To je dokument Državnega zbora RS, kjer je utemeljena pomembnost športa in, s katerim država soustvarja pogoje za razvoj športa. (Ur. l. RS št. 24/2000, 3289)

politiko. Lokalna skupnost pa tako, da: zagotavlja sredstva za realizacijo dela nacionalnega programa, ki se nanaša na lokalne skupnosti in z zagotavljanjem sredstev za izvedbo lokalnega programa športa; spodbuja in zagotavlja pogoje za opravljanje in razvoj športnih dejavnosti; ter načrtuje gradi in vzdržuje lokalno pomembne športne objekte. Sredstva se zagotavljajo iz državnega in lokalnega proračuna. Posameznik lahko opravlja naloge v športu kot poklicni športnik, če doseže vrhunski rezultat pa dobi naziv vrhunski športnik. V tem primeru lahko pridobi pravico do zdravstvenega zavarovanja, nezgodnega zavarovanja, porodniškega varstva, pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter prilagoditve opravljanja obveznosti iz izobraževalnega programa. Sredstva gredo iz državnega proračuna. (Ur. l. RS št. 22/1998, 1422) Vrhunskim športnikom RS nudi tudi zaposlitev (*več v prilogi C*).

3.13 VISOKO ŠOLSTVO, ZNANOST IN TEHNOLOGIJA

Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo opravlja naloge na področjih visokega šolstva, raziskovalne dejavnosti, tehnologije, meroslovja in pospeševanja informacijske družbe na področjih, ki ne sodijo v delovna področja drugih ministrstev in usklajevanja dela na področju informacijske družbe (internet 97)

3.13.1 VISOKO ŠOLSTVO

Direktorat za znanost in visoko šolstvo opravlja naloge, s katerimi se zagotavlja izvajanje dejavnosti na področju raziskovalne dejavnosti in visokega šolstva in sicer pripravlja: sistemske rešitve za oblikovanje nacionalne raziskovalne politike in politike visokega šolstva, strategijo razvoja na področju raziskovalne dejavnosti in visokega šolstva in drugo. (internet 98)

Izvajalke visokošolskega študija so univerze, fakultete in umetniške akademije, ki lahko izvajajo dodiplomski ali podiplomski študij. Definirane so kot avtonomni, znanstveno-raziskovalni, umetniški in izobraževalni visokošolski zavodi s posebnim položajem. Državljeni RS, Slovenci brez državljanstva, državljani članic EU in tuji imajo, pod pogojem uporabe načela vzajemnosti, pravico do izobraževanja pod enakimi pogoji. Slovencem brez državljanstva in tudi tujcem se lahko zagotavlja štipendije ali pomoči za študij. Dejavnost študentskih domov je javna služba in pri opravljanju te dejavnosti se mora zagotoviti zastopanje študentskih interesov. Študijski programi za pridobitev izobrazbe se razvrščajo v tri stopnje: 1) visokošolski strokovni in univerzitetni študijski programi; 2) magistrski in enoviti magistrski študijski programi; in 3) doktorski študijski programi.

Študenti imajo pravico do vpisa in izobraževanja pod enakimi z zakonom, statutom in študijskim programom določenimi pogoji. Pri tem: se ob rednem napredovanju izobražujejo in dokončajo študij pod pogoji, ki so veljali ob vpisu; lahko enkrat v času študija ponavljajo letnik ali spremenijo študijski program ali smer zaradi neizpolnitve obveznosti v prejšnji smeri ali študijskem programu; se lahko izobražujejo po več študijskih programih, po interdisciplinarnih ali po individualnih študijskih programih; in lahko tudi napredujejo in dokončajo študij v krajšem času, kot je predvideno s študijskim programom. S statutom visokošolskega zavoda se podrobneje uredijo postopki in pravila, zlasti o: študijskem koledarju; vpisnih postopkih; izpitnem režimu; napredovanju, vključno s pogoji za hitrejše napredovanje; dokončanju izobraževanja; prehodih med študijskimi programi; ponavljanju letnika oz. pogojnem napredovanju; nadaljevanju študija po prekinitvi; vzporednem, interdisciplinarnem in individualnem študiju; ter priznavanju izpitov in drugih študijskih obveznosti, opravljenih na različnih visokošolskih zavodih. S statutom se določijo tudi: vrste dokumentov, ki se študentom izdajajo; postopek za uveljavljanje varstva pravic študentov; organi pristojni za vodenje postopkov in odločanje; disciplinska odgovornost in pravice ter dolžnosti študentov v disciplinskem postopku; in druga pravila povezana s pravicami in dolžnostmi študentov. Študenti imajo, ne glede na to ali se študij izvaja kot redni ali izredni, pravico do zdravstvenega varstva in drugih ugodnosti ter pravic (npr. prehrana, prevozi, štipendiranje) v skladu s posebnimi predpisi, če niso v delovnem razmerju ali prijavljeni kot iskalci zaposlitve. Študenti državljani RS imajo tudi možnost bivanja v študentskih domovih, v drugih zavodih in pri pravnih osebah registriranih za dejavnost študentskih domov, prek njih pa tudi pri zasebnikih, ki oddajajo sobe v najem. Tujci imajo to pravico pod pogoji določenimi s posebnimi predpisi. Študentje državljani RS, ki se izobražujejo zunaj kraja stalnega prebivališča, imajo pravico do subvencioniranega prevoza z javnimi prevoznimi sredstvi. Študentu se lahko status podaljša največ za eno leto, študentke matere, ki v času študija rodijo pa imajo pravico do podaljšanja študentskega statusa za eno leto za vsakega živo rojenega otroka.

Visokošolski zavodi pridobivajo sredstva iz proračuna RS, šolnin idr. prispevkov za študij, plačil za storitve, dotacij, dediščin in daril ter iz drugih virov.

Univerzam in samostojnim visokošolskim zavodom, ki jih ustanovi RS, se zagotavljajo sredstva za: študijsko in obštudijsko dejavnost; investicije in investicijsko vzdrževanje; ter razvojne idr. pomembne naloge. Sredstva za študijsko dejavnost se za prvo in drugo stopnjo zagotovijo v državnem proračunu kot skupna sredstva za univerzo ali samostojni visokošolski zavod. Iz državnega proračuna se lahko sofinancira tudi študij po študijskih programih tretje

stopnje. RS tudi koncesioniranim samostojnim visokošolskim zavodom dodeljuje sredstva za študijsko in obštudijsko dejavnost.

RS subvencionira bivanje študentov v javnih in zasebnih zavodih, pri drugih pravnih osebah registriranih za dejavnost študentskih domov, prek njih pa tudi pri zasebnikih. Študentom, ki se izobražujejo v oddaljenosti pet kilometrov ali več od kraja stalnega prebivališča, pa RS subvencionira tudi prevoze in sicer v višini največ 70% polne cene mesečne vozovnice. Iz sredstev državnega proračuna se zagotavljajo tudi sredstva za: investicije in investicijsko vzdrževanje javnih študentskih domov; delovanje Centralne tehniške knjižnice Univerze v Ljubljani; delovanje Sveta RS za visoko šolstvo; štipendije ali študijske pomoči tujcem in Slovencem brez slovenskega državljanstva; in za skrb za razvoj in učenje slovenščine. (Ur. l. RS št. 119/2006, 12497) Sredstva iz proračuna RS za sofinanciranje podiplomskega študija, štipendije in študijske pomoči ter mlade raziskovalce se dodelijo na podlagi javnega razpisa, ki ga objavi MVŠZT.

Šolnina se sofinancira za: študente, ki se vpišejo v magistrski študijski program in sicer v 1. letnik v študijskem letu, ko je študijski program izbran prek razpisa in jim šolnina še ni bila sofinancirana ter redno napredujejo v 2., 3. oz. 4. letnik, visokošolski zavod pa izpolnjuje vse obveznosti iz pogodbe o sofinanciranju; izjemoma za študente drugega ali višjih letnikov, ki zaradi materinstva, služenja vojaškega roka ali bolezni daljše od treh mesecev, niso redno napredovali, vendar za vsak letnik le enkrat; študente doktorskega študija po končanem programu za pridobitev magisterija, če ta ni bil sofinanciran; in za študente, ki po merilih za prehode v višjih letnikih nadaljujejo študij v sofinanciranih študijskih programih. (Ur. l. RS št. 77/2004, 9300)

3.13.2 ZNANOST

Sektor za znanost znotraj MVŠZT oblikuje strokovne podlage za sprejemanje političnih dokumentov na področju raziskovane politike. (internet 99) Osebam, ki opravljajo raziskovalno in razvojno dejavnost, je zagotovljena avtonomnost raziskovanja. Financiranje raziskovalne in razvojne dejavnosti se izvaja na način, ki zagotavlja učinkovitost in preglednost uporabe javnih sredstev. Rezultati te dejavnosti, financirani iz državnega proračuna, so javni, z omejitvami določenimi s predpisi, ki urejajo varstvo intelektualne lastnine in varstvo avtorskih pravic ter varstvo podatkov. Sredstva za financiranje raziskovalne in razvojne dejavnosti se zagotavljajo v državnem proračunu in iz drugih virov za naslednje namene: financiranje raziskovalnih in infrastrukturnih programov ter

raziskovalnih in razvojnih projektov; ustanoviteljske obveznosti RS do javnih raziskovalnih in javnih infrastrukturnih zavodov; usposabljanje in razvoj raziskovalnih in razvojnih kadrov; mednarodno znanstveno in tehnološko sodelovanje; promocijo raziskovalne in razvojne dejavnosti; financiranje znanstvenega publiciranja in komuniciranja; in za druge namene. (Ur. l. RS št. 22/2006, 2301)

3.13.3 TEHNOLOGIJA

Direktorat za tehnologijo opravlja naloge s področja tehnološkega razvoja in inovativnosti in sicer uveljavlja sodobne koncepte spodbujanja tehnološkega razvoja in inovativnosti. Pri tem zasleduje štiri temeljne usmeritve: 1) horizontalne spodbude za raziskovalno razvojne projekte malih in srednje velikih podjetij; 2) tehnološki programi na ožjih tehnoloških področjih; 3) raziskovalno razvojna infrastruktura in razvoj kadrov ter 4) vključevanje gospodarstva v mednarodno razvojno raziskovalni prostor. (internet 100). Slovenski podjetniški sklad izvaja ukrepe za izboljšanje dostopa do virov financiranja razvojnih naložb za mikro, mala in srednje velika podjetja in sicer razvija in izvaja storitve ter finančne spodbude na naslednjih področjih: zagotavljanje storitev in začetnega kapitala za hitrejše nastajanje in zagon novih podjetij z neposrednimi spodbudami za začetno financiranje podjetniških projektov v fazi nastajanja in zagona podjetij; zagotavljanje ugodnejših virov financiranja za razvojne naložbe podjetij s subvencijami, ugodnimi kreditnimi viri in garancijami za najete kredite; in spodbujanje zasebnih vlaganj in financiranja podjetniških projektov v vseh fazah razvoja z lastniškim kapitalom, z zagotavljanjem ugodnih kreditnih virov in garancij za investitorje. Sklad dobiva sredstva od države in iz mednarodnih virov. (Ur. l. RS št. 40/2004, 4709)

3.13.4 INFORMACIJSKA DRUŽBA

Direktorat za informacijsko družbo izvaja naloge koordinacije izvajanja programa na področju informacijske družbe. Pospešen razvoj informacijske družbe bo pomembno vplival na dvig konkurenčnosti slovenskega gospodarstva in družbe, na povečanje št. delovnih mest z visoko dodano vrednostjo, višanje kakovosti življenja in enakomernega regionalnega razvoja. V skladu s svojim poslanstvom izgradnje vključujoče informacijske družbe, ki bo potenciale in znanje informacijsko komunikacijskih veščin vključila v pospešeni razvoj slovenske družbe kot celote, Direktorat bistven del svojih aktivnosti namenja aktivnostim pospeševanja razvoja informacijske družbe in usklajevanja dela na tem področju. (internet 101) V RS je

zagotovljena javnost in odprtost delovanja organov ter omogočeno uresničevanje pravice posameznikov in pravnih oseb, da pridobijo informacije javnega značaja. (Ur. l. RS št. 24/2003, 2786)

3.14 ZDRAVJE

Ministrstvo za zdravje (MZ) opravlja naloge, ki zadevajo: zdravstveno varstvo in zdravstveno zavarovanje; zdravstvene dejavnosti na primarni, sekundarni in terciarni ravni; spremljanje zdravstvenega stanja prebivalstva ter pripravo in izvajanje programov za krepitev zdravja; ekonomske odnose v zdravstvu in naloge vezane na ustanoviteljstvo javnih zdravstvenih zavodov v skladu z zakonom; zdravstvene ukrepe ob naravnih in drugih nesrečah; varstvo prebivalstva pred boleznimi odvisnosti, pred nalezljivimi boleznimi in HIV okužbami; zdravstveno ustreznost živil v smislu kakovosti hranilne sestave ter higienske ustreznosti živil in pitne vode zaradi preprečevanja kemičnega, biološkega in radiološkega onesnaževanja in vodenje politike prehranjevanja prebivalcev; proizvodnjo, promet in preskrbo z zdravili in medicinskimi potrebščinami; proizvodnjo in promet s strupi in mamili; zdravstveno ustreznost predmetov splošne uporabe; zdravstveno-ekološke probleme okolja, kjer je vpliv na človeka neposreden; probleme, ki zadevajo pitno vodo, kopalne vode, zrak, tla in vibracije; ravnanje z odpadki z vidika varovanja zdravja in prebivalcev; varstvo človeka pred ionizirajočimi in neionizirajočimi sevanji v bivalnem in delovnem okolju; pogoje za jemanje in presajevanje delov človeškega telesa; in oblikovanje in izvajanje mednarodnih sporazumov o socialni varnosti. (internet 102)

3.14.1 JAVNO ZDRAVJE

RS uresničuje svoje naloge na področju zdravstvenega varstva s tem, da: načrtuje zdravstveno varstvo in določa strategijo razvoja zdravstvenega varstva; sprejema predpise in ukrepe, ki spodbujajo krepitev in varovanje zdravja; zagotavlja pogoje za zdravstveno osveščanje ljudi; zagotavlja zakonodajno politiko, ki izhaja iz ciljev zdravstvenega varstva; z ukrepi davčne in gospodarske politike spodbuja razvijanje zdravih življenjskih navad; zagotavlja enotnost razvoja zdravstvenega informacijskega sistema v RS; in zagotavlja finančna sredstva za naloge iz svoje pristojnosti. RS uresničuje družbeno skrb za zdravje prebivalstva tudi z: ukrepi na področju varovanja okolja; določanjem obveznosti in nosilcev politike, ki se nanaša na življenjsko okolje; med-področnim planiranjem posegov v okolje, ki so zdravju neškodljivi; in z ukrepi, ki zagotavljajo prebivalstvu higiensko neoporečno pitno vodo in

hrano ter odlaganje odpadnih snovi, kvaliteto zraka in bivanja ter varstvo pred viri ionizirajočega sevanja. (Ur. l. RS št. 72/2006, 7637) Socialno-medicinska, higienska, epidemiološka in zdravstveno-ekološka dejavnost obsega: proučevanje in spremljanje zdravstvenega stanja in drugih razmer, ki vplivajo na zdravje prebivalstva ter spremljanje izvajanja ukrepov za odkrivanje in odpravljanje zdravju škodljivih ekoloških in drugih dejavnikov ter ukrepov za krepitev, ohranitev in povrnitev zdravja ljudi; pripravlanje strokovnih podlag za razvoj in organizacijo zdravstvene dejavnosti in za učinkovito zdravstveno ekonomiko ter upravljanje pri uresničevanju zdravstvenega varstva; strokovno izobraževalno, znanstvenoraziskovalno in strokovno publicistično delo na tem področju; načrtovanje, predlaganje in usklajevanje ukrepov in postopkov za napredek zdravstvene vzgoje in zdravstvene kulture prebivalstva; ter sodelovanje pri oblikovanju in izvajanju zdravstvenega in zdravstveno-ekološkega informacijskega sistema (Ur. l. RS št. 23/2005, 1934) Vsakdo ima pravico do varstva pred nalezljivimi boleznimi in bolnišničnimi okužbami ter dolžnost varovati svoje zdravje in zdravje drugih pred temi boleznimi. Vse fizične in pravne osebe morajo omogočiti opravljanje zdravstveno higienskih pregledov s svetovanjem in predhodnih zdravstvenih pregledov ter nadzorstva, kot tudi odvzem potrebnega materiala in izvajanje drugih ukrepov za varstvo pred nalezljivimi boleznimi in bolnišničnimi okužbami. (Ur. l. RS št. 33/2006, 3488) Zakonsko so določeni tudi pogoji, ki jih morajo izpolnjevati živila, aditivi za živila in izdelki ter snovi, ki prihajajo v stik z živili, da so zdravstveno ustrezni, vse to z namenom da se varuje zdravje ljudi in zaščitijo interesi potrošnika. (Ur. l. RS št. 52/2000, 6949) Zdravje ljudi se skuša zavarovati tudi z omejevanjem uživanja substanc kot so alkohol, (Ur. l. RS št. 15/2003, 2108) tobak (Ur. l. RS št. 93/2007, 12483) in droge. (Ur. l. RS št. 98/1999, 14661; 108/1999, 16521)

3.14.2 ZDRAVSTVENO VARSTVO

Vsakdo ima pravico do najvišje možne stopnje zdravja in dolžnost skrbeti za svoje zdravje, nihče pa ne sme ogrozati zdravja drugih. Vsakdo ima pravico do zdravstvenega varstva in dolžnost, da prispeva k njegovemu uresničevanju v skladu s svojimi možnostmi. Vsakdo je tudi dolžan poškodovanemu ali bolnemu v nujnem primeru po svojih močeh in sposobnostih nuditi prvo pomoč in mu omogočiti dostop do nujne medicinske pomoči. V RS obstaja obvezno in prostovoljno zdravstveno zavarovanje. Obvezno zdravstveno zavarovanje, katerega nosilec je Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenija, obsega zavarovanje za primer bolezni in poškodbe ter poškodbe pri delu in poklicne bolezni. Z njim se zagotavlja

plačilo zdravstvenih storitev, nadomestilo za plače med začasno zadržanostjo od dela, pogrebna in posmrtnina ter povračilo potnih stroškov v zvezi z uveljavljanjem zdravstvenih storitev. Zavarovani pa so praktično vsi od zaposlenih, njihovih družinskih članov, tujcev v Sloveniji, kmetov, do ljudi, ki prejemajo socialno denarno pomoč. Prostovoljna zdravstvena zavarovanja pa krijejo zavarovancem stroške zdravstvenih in z njimi povezanih storitev, oskrbe z zdravili in drugo. (Ur. l. RS št. 72/2006, 7637) Zdravstveni delavci in sodelavci morajo pri opravljanju svojega dela obravnavati vse ljudi na enak način in spoštovati njihove ustavne in zakonske pravice. Edino merilo prednosti je nujnost zdravstvenega posega. Vsakdo ima pod enakimi pogoji in v skladu z zakonom pravico: do proste izbire zdravnika in zdravstvenega zavoda; do posvetovanja z ustreznimi specialisti, ki si jih sam izbere, oziroma da zahteva konziliarni pregled; izvedeti za diagnozo svoje bolezni in za obseg, način, kakovost ter predvideno trajanje zdravljenja; dati soglasje za kakršen koli medicinski poseg in da je predhodno obveščen o vseh možnih metodah diagnosticiranja in zdravljenja ter njihovih posledicah in učinkih; odkloniti predlagane medicinske posege; do vpogleda v zdravstveno dokumentacijo, ki se nanaša na njegovo zdravstveno stanje, razen če zdravnik oceni, da bi to škodljivo vplivalo na bolnikovo zdravstveno stanje; zahtevati, da zdravstveni delavci in njihovi sodelavci brez njegove izrecne privolitve nikomur ne posredujejo podatkov o njegovem zdravstvenem stanju; zahtevati premestitev v drug zdravstveni zavod; do ugovora na pristojni organ nadzora, če meni, da niso bila uporabljena dovolj učinkovita sredstva za njegovo zdravljenje ali da so bila kršena etična načela; da se seznanijo s stroški zdravljenja in da zahteva obrazložitev računa za zdravstvene storitve; in do povračila škode zaradi neustreznega zdravljenja. Za otroke do 15. leta starosti in za osebe pod skrbništvom uveljavljajo omenjene pravice njihovi starši oz. skrbniki. Brez predhodnega soglasja bolnika se nujni medicinski poseg lahko opravi le, če bolnik zaradi svojega zdravstvenega stanja o tem ne more odločati. (Ur. l. RS št. 23/2005, 1934) Po Zakonu o pacientovih pravicah pa ima pacient naslednje pravice: do dostopa do zdravstvene oskrbe in zagotavljanja preventivnih storitev; do enakopravnega dostopa in obravnave pri zdravstveni oskrbi; do proste izbire zdravnika in izvajalca zdravstvenih storitev; do primerne, kakovostne in varne zdravstvene oskrbe; do spoštovanja pacientovega časa; do obveščenosti in sodelovanja; do samostojnega odločanja o zdravljenju; do upoštevanja vnaprej izražene volje; do preprečevanja in lajšanja trpljenja; do drugega mnenja; do seznanitve z zdravstveno dokumentacijo; do varstva zasebnosti in varstva osebnih podatkov; do obravnave kršitev pacientovih pravic; in do brezplačne pomoči pri uresničevanju pacientovih pravic. Na drugi strani pa ima pacient tudi dolžnosti in sicer je za doseganje kakovostne in varne zdravstvene oskrbe pacient dolžan:

dejavno sodelovati pri varovanju, krepitvi in povrnitvi lastnega zdravja; v času bolezni ravnati v skladu s prejetimi strokovnimi navodili in načrti zdravljenja, v katere je ustno oziroma pisno privolil; dati pristojnemu zdravniku in drugim pristojnim zdravstvenim delavcem oziroma zdravstvenim sodelavcem vse potrebne in resnične informacije v zvezi s svojim zdravstvenim stanjem, ki so mu znane in so pomembne za nadaljnjo zdravstveno oskrbo, zlasti podatke o svojih sedanjih in preteklih poškodbah ter boleznih in njihovem zdravljenju, boleznih v rodbini, morebitnih alergijah in zdravilih, ki jih uživa; obvestiti zdravstvene delavce in zdravstvene sodelavce o nenadnih spremembah zdravstvenega stanja, ki se pojavijo med zdravljenjem; biti obziren in spoštljiv do zasebnosti in pravic drugih pacientov ter zdravstvenih delavcev in zdravstvenih sodelavcev; spoštovati objavljene urnike, hišni red in predpisane organizacijske postopke izvajalcev zdravstvenih storitev; in pravočasno obvestiti izvajalca zdravstvenih storitev o morebitnem izostanku na pregled ali zdravljenje. (Ur. l. RS št. 15/2008, 1045)

3.15 JAVNA UPRAVA

Poslanstvo Ministrstva za javno upravo (MJU) je prijazna in učinkovita javna uprava (JU). Prijazna do uporabnikov zaradi katerih JU obstaja in do javnih uslužbencev, ki so bistvo JU. MJU opravlja naloge na naslednjih področjih: 1) organizacija JU in kadri; 2) sistem plač v javnem sektorju; 2) e-uprava in upravni procesi; in 3) investicije, nepremičnine in skupne službe državne uprave. (internet 103) Splošne informacije o upravnih storitvah morajo biti zagotovljene vsakomur brezplačno in sicer preko svetovalca za pomoč strankam, v obliki pisnih informacij in preko svetovnega spleta na državnem portalu e-uprava²⁶ in na spletišču organa. (Ur. l. RS št. 20/2005, 1533) V smislu zagotavljanja zadovoljstva strank organi JU redno ugotavljajo zadovoljstvo strank tudi s posebnim vprašalnikom. (Ur. l. RS št. 30/2006, 3214) Sicer pa morajo javni uslužbenci opravljati javne naloge, na podlagi in v mejah ustave, ratificiranih in objavljenih mednarodnih pogodb, zakonov in podzakonskih predpisov, častno in s spoštovanjem človekovega dostojanstva. Delovati morajo politično nevtralnno in nepristransko. Od njih se pričakuje, da opravljajo naloge strokovno, vestno, nepristransko in kakovostno, pri tem pa morajo upoštevati le javni interes in konkretne okoliščine primera.

²⁶ E-uprava je državni portal RS, ki je namenjen državljanom (na portalu so opisi storitev JU in povezave na vloge), pravnim osebam (koristni podatki za podjetnike in podjetja) in tudi zaposlenim v JU (podatki za zaposlene v JU). Na portalu so tudi povezave na strani z zakonodajo, raznih služb, registrov ipd. (internet 104) Direktorat za e-upravo v MJU opravlja naloge na področjih: prenove procesov in pospešen razvoj e-uprave s ciljem približevanja storitev državljanom in gospodarstvu; skrbi za izvajanje predpisov, ki urejajo splošni upravni postopek, upravno poslovanje ter dostop do informacij javnega značaja; in drugo. (internet 105)

(Ur. l. RS št. 8/2001, 735) Z namenom ravnanja po pravilih stroke se javni uslužbenci stalno usposabljujejo in izpopolnjujejo, odgovarjajo pa za kvalitetno, hitro in učinkovito izvrševanje zaupanih javnih nalog. (Ur. l. RS št. 63/2007, 8789)

3.16 LOKALNA SAMOUPRAVA IN REGIONALNA POLITIKA

Osnovna delovna področja Službe Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko, ki je pod pristojnostjo ministra brez listnice, so področja lokalne samouprave, regionalnega razvoja in evropske kohezijske politike. (internet 106) Občina mora biti sposobna zadovoljevati potrebe in interese svojih prebivalcev in sicer morajo biti zagotovljeni naslednji pogoji: popolna osnovna šola; primarno zdravstveno varstvo občanov (zdravstveni dom ali zdravstvena postaja); komunalna opremljenost (oskrba s pitno vodo, odvajanje in čiščenje odpadnih voda, oskrba z električno energijo); poštna storitve; knjižnica; in prostori za upravno dejavnost lokalnih skupnosti. Na območjih, kjer živijo pripadniki madžarske in italijanske narodne skupnosti, se lokalne skupnosti oblikujejo tako, da je v njih zagotovljeno uresničevanje posebnih pravic narodnih skupnosti. (Ur. l. RS št. 94/2007, 12729) Spodbuja se skladni regionalni razvoj in sicer to temelji na ciljih: spodbujanja uravnoveženega gospodarskega, socialnega in prostorskega vidika razvoja; zmanjševanja razlik v gospodarski razvitosti in pri življenjskih možnostih med regijami, s poudarkom na celostnem pristopu k razvoju podeželja; preprečevanja nastajanja novih območij z večjimi razvojnimi problemi; ohranjanja poseljenosti na celotnem ozemlju RS ob upoštevanju policentričnega sistema poselitve; in pospeševanja razvoja okolju prijaznega gospodarstva ter varovanja naravnih dobrin, naravne in kulturne dediščine ter drugega javnega dobrega. (Ur. l. RS št. 83/2003, 12202)

4 LJUDJE

4.1 BLIŽNJA PRETEKLOST

Slovenci²⁷ so z oblikovanjem lastne samostojne države, neodvisne in suverene RS uresničili svoje stoletne sanje in tako prevzeli nase zgodovinsko odgovornost za lastno bivanje. (Grafenauer in drugi 1993, 6) Tako so dosegli največji nacionalni cilj: to je postati nacija, (Snoj 1993, 248) v bistvu pa je bil to tudi edini izhod za preživetje naroda. (Bučar 2003, 80) Formalni prehod iz diktature v demokracijo je bil sicer navidezno privilegiran, žameten in mehak a kmalu se je pokazalo, da ni bilo ničesar podarjenega. (Jambrek 1993, 96) Po odstranitvi komunističnega režima so se Slovenci znašli v družbi, ki je bila v svojih sestavinah notranje zgrajena iz moči, volje in zamisli prav tega režima, ki je moral oditi s političnega prizorišča. Odpadel je nosilni steber, na katerega je bila vsa zgradba naslonjena. Znašli so se v položaju, ko je bilo potrebno opraviti z gospodarstvom, zasnovanem na družbeni lastnini, ki ni imela nikakršnega lastnega nosilca. (Bučar 1993, 34) Nova politična svoboda po padcu režima jih je zalotila vrednotno obubožane in slabo pripravljene na življenje v novi družbi. Tudi tisti, ki so vztrajali v starem svetu vrednot, so se le težko znašli v svetu, ki si medtem še ni opomogel od vrednotnega razdejanja, ki ga je povzročila druga svetovna vojna. (Bučar 2003, 3-4) Prejšnja država je sistematično goljufala državljane, ki so se odlikovali z nadpovprečnimi rezultati dela, saj je pridne in sposobne nagrajevala z istimi merili kot lene in nesposobne. (Jezernik 1993, 106) Komunizem je namreč nudil način gospodarjenja, ki je nudil namesto tekmovanja načrtno gospodarstvo in delitev po kriterijih smotnosti in pravičnosti. Ker je onemogočil pozitivno tekmovalnost, da bi več in bolje proizvajali, je razvil tekmovalnost v nasprotni smeri: tekmovanje za čim manjšo obremenitev, za čim manjše in lažje delovne obveznosti. (Bučar 2003, 36)

Novi demokratični prostor je ustvaril svoboden prostor, v katerem vsakdo lahko neovirano deluje in uveljavlja pobude po svoji volji. Med drugimi je razširjen cinični rek: kdor si ne zna pomagati, mu pač ni pomoči! Vsem spretnim pa so vrata do bogastva odprta. To velja za večino, prepad med manjšino revnih in bogatih pa se povečuje. (Kos 2004, 21) Demokracija namreč ni nikakršna dobrodela ustanova, ampak dogajanje po sprejetih pravilih igre. Če jih kdo ne upošteva, drugi to takoj izkoristi in kaj hitro in prav nič demokratično opravi z njim. (Snoj 1999, 279) Značilnost prostega trga ob formalni enakosti njegovih subjektov je med drugim v tem, da ustvarja dejansko neenakost na temelju različnih stvarnih možnosti, ki jih

²⁷ Ustavno RS ni država Slovencev ampak vseh svojih državljanov, saj na njenem ozemlju prebivajo tudi pripadniki drugih narodov. Trditi pa je možno, da je to država Slovencev, saj je prav slovenski narod njen temeljni integrativni dejavnik in ji daje specifično slovensko kulturno značilnost. (Bučar 2003, 233)

ima posamezni subjekt, izvirajočih bodisi iz njegove osebe ali iz njegovega okolja. (Bučar 1999, 246) Interesi delavstva so bili bistveno drugačni od interesov managerskih struktur, delavstvo pa je v obdobju po razpadu komunističnega sistema v bistveno slabšem položaju kot prej. (Bučar 1993, 38) Pojavila se je apatija in resigniranost velikega dela prebivalstva. Razočarani so bili tudi tisti, ki so ob uvedbi demokratičnega sistema pričakovali tudi razločno vidne spremembe in izboljšanje življenjskih razmer. (Pučnik 1999, 43) Velike so bile realne stiske, vezane na brezposelnost in druge težave prehoda iz komunistično-samoupravnega v parlamentarno-kapitalistični sistem. (Hribar 1996, 83) Sicer pa Mencinger (1996, 115) ocenjuje, da problem gospodarskega razvoja Slovenije ni bila revščina pač pa obilje.

Slovinci so počasi doumeli, da so bila samozavestna prepričanja, da bo že sama odločitev za vstop med liberalne demokracije Zahodne Evrope dovolj za izvedbo velike preobrazbe in da bo Slovenija najkasneje v petih letih cvetela in da bo obnova vseh vidikov družbe tekla brez zastoja. Danes veliko razgledanih ljudi ocenjuje, da bosta potrebni celo dve generaciji za dosego nemških standardov. (Kos 2004, 48) Slovenska družba sicer ni bila nikoli razvita razredna družba. Po petdesetih letih socialnega izenačevanja pa je postala tako rekoč enorazredna družba, saj je bilo čez 80% prebivalstva v srednjem sloju. Ne glede na ideološko in politično zlorabo s strani partije je tudi samoupravljanje delovalo pozitivno. Posledično so se delavci v slovenskih podjetjih bolj zavzemali za svoja podjetja kot v večini drugih dežel. (Rus 1996, 147-148)

70 let bivanja v okvirih države, ki je bila izrazit nosilec drugačnega življenjskega sloga in pogleda na svet, pa je vendarle pustilo določene sledi, ki Slovence oddaljujejo od njihovega tradicionalnega kulturnega vzorca. Gre za specifičen življenjski slog, ki ga označujemo s pojmom balkanizem. Za ta pojem je značilna specifična avtonomnost posameznika tudi do organizacije. Posameznik se nikoli ali pa vsaj zelo redko vključi v organizacijo v obsegu, ki ga le ta zahteva. Praviloma ohranja svojo osebno avtonomijo tudi v zadevah, ki sicer gredo organizaciji, v katero se vključuje ali naj bi se vključil. Posledica tega je nepredvidljivost njegovega ravnanja z vidika organizacije. Bistvo organizacije je skrčenje možnega ravnanja njenih članov na tisti vzorec, ki je za organizacijo še sprejemljiv in na katero more organizacija računati kot na zanesljivo stalnico. (Bučar 2003, 96)

4.2 INDIVIDUALIZEM

Po Senagačniku (1999, 228-235) je za sodobno slovensko duhovno podnebje mogoče trditi, da spodbuja k etični shizofreniji. Etnično shizofren človek med različnimi odnosi na različnih

področjih življenja ne pozna več nobenih etičnih vezi, vodi pa ga le lastni interes v najožjem smislu in težnja po obvladovanju resničnosti, s čimer pa se odreka edino avtentičnemu osebnemu bivanju, ki je po bistvu življenje v skupnosti z drugimi. Individualizem²⁸ v slovenskem okolju je, četudi se je razvijal v nereflektirani obliki in je včasih bil dejansko le zanikanje kakršnihkoli predstavljenih moralnih pravil, nastal predvsem kot upor zoper ključno nemoralnost tedanje družbe, zoper zanikanje življenja, kakršno je predstavljal komunizem.

Slovenija se nam tako odkriva kot zelo individualistična in zelo populistična družba, v kateri se uveljavljajo močni individualisti, ki sledijo lastnim ciljem. Okvirov slovenske civilne družbe ni, obstaja samo svoboda določena z individualističnimi ekonomskimi izrazi. (Kos 1993, 365) Vladajo značilnosti družbene anarhije in posmeha so deležne tudi odločitve na vrhu ali celo na ustavnem sodišču. Slovenija je povsem sekularizirana, egalitarna in do vrhunca individualizirana družba z nešteto mnenji, strankami brez avtoritete in živahnim in ciničnim javnim mnenjem, ki ne kaže do nikogar spoštovanja in ki se je zmožen vsemu veselo posmehovati. Ne verjame več v nobeno dogmo, saj jih je bila v obilici deležna desetletja. Hoče živeti prosto in brez spora. Ne mara nobenih narodnih herojev, nobenih gesel in nobenih pridig. Slovenska družba je opravila ogromno preobrazbo od ukalupljenosti, monotonosti, pasivnosti in konformnosti, prestrašenosti in upognjenosti pod avtoriteto v komunističnem režimu. Kolektivnost pa ni mogla zatreti individualnosti, ki jo imajo Slovenci v genih od koseza. Slovenci nimajo skupinskega občutka. (Kos 2004, 16)

4.3 OBLASTNIKI IN VOLIVCI

Številni, tudi slovenski javnosti znani dokazi, pričajo, da se slovenski oblastniki ukvarjajo predvsem s tem, kako bi obdržali svoje položaje in se z njimi še naprej okoriščali, le mimogrede pa opravljajo posel, za katerega jih državljani plačujejo, namreč rešujejo javne zadeve v korist državljanov in njihovih civilnih združenj. (Jambrek 1999, 21) Dejanski problem je na splošni ravni in ne zgolj na osebni. Ne gre le za posamezne osebe in njihova dejanja, temveč predvsem za pravno in moralno otopelost institucionalnega okolja, ki ne čuti potrebe, da bi dosledno branilo zakone in moralna pravila. Še huje, ta vrednotna otopelost je

²⁸ Individualizem, kot pojmovanje svobodne osebnosti, je vrednotna usmerjenost, ki je omejena izrazito na kulturni krog, ki se je oblikoval pod neposrednim vplivom krščanstva. To je tista značilnost, ki posebej opredeljuje zahodno kulturo in jo loči od vseh drugih svetovnih kultur, ki tega pojmovanja osebnosti nimajo in ne poznajo. Holizem (kot nasprotje) pomeni, da ima skupnost prednost pred posameznikom, medtem ko je za individualizem središče in izvor vsega posameznik pred skupnostjo. Bistvo sodobnega individualizma je v zavračanju sleherne heteronomije (o njej govorimo, če je posameznik pri svojem ravnanju vezan na navodila od drugod, zunaj sebe). Moderni posameznik sam določa vrednote in moralna načela, ki jih sprejema, sam odloča o vsem, v kaj veruje, skratka kaj je resnica. (Bučar 2003, 174-176)

tako velika, da so klikarski interesi in obramba »svojih ljudi« mnogo močnejši od zavzetosti za moralo, institucije in državo. Gre torej za kronično bolezen institucij pravne države. Ta naravnost je ključna posledica strukturne vrednotne krize. (Pučnik 1999, 45-46)

Rupel (1999, 300) ocenjuje da so Slovenci že blizu popolne izčrpanosti državne substance. Državne ustanove so izgubile čar in moč. Po eni strani imajo slabo državljsko vzgojo, po drugi pa je veliko lahkomišelnosti pri ljudeh, ki jim je bilo v različnih fazah slovenske državnosti zaupano vodenje države. Pomešali so zasebne, strankarske, narodne in državne interese. Navajeni državniškega ravnanja se predajajo različnim plehkim privlačnostim in razvijajo čudaške mentalne obrazce. Nekateri so podvrženi podkupovanju, drugi brezbriznosti in lenobi: pozabili so k čemu so poklicani, nesramno se vedejo do državljanov, podcenjujejo resnost težav... Njihovo ravnanje je dvoumno in protislovno. Po eni strani so nagnjeni k domišljavosti in samopoveličevanju.

Slovenske stranke se danes obnašajo domala kot kake korporacije, ki želijo priti do oblasti zaradi svojih posebnih interesov. (Urbančič 1993, 20) Tako je kariera v politiki in tudi javni upravi primarno samo sredstvo za lastno uveljavljanje in zadovoljevanje osebnih koristi. Za splošno družbeno stanje je značilna tekmovalnost političnih strank na temelju ideološke pripadnosti, zanemarjanje neposrednih perečih družbenih problemov, nestrpnost, ki je nujno povezana s sleherno ideologizacijo in visoka stopnja korupcije, ki je prav tako povezana z ideološko usmerjenostjo.

Volivci od države ne samo pričakujejo ampak tudi zahtevajo, da ugotovi njihovim zahtevam, česar seveda ne zmore. Ta preostanek miselnosti, značilen za komunistično ureditev, je tako globoko zasidran v zavesti državljanov nove države, da je postal eno velikih bremen, s katerimi se sooča. Ljudje praviloma nasprotujejo utemeljenim predlogom tudi za nujne spremembe, ki bi od njih zahtevale večje žrtve, saj jih razumejo kot pomanjkanje dobre volje države. Tako indoktriniran volivec zato ne išče razlogov za svoj, po njegovem mnenju, nezadovoljiv položaj v analizi dejanskega stanja, ampak zahteva in pričakuje rešitev od države. (Bučar 2003, 128-129)

Vsi slovenski sloji terjajo vse več. Brez izjeme: večje plače in pokojnine, boljše ceste, boljše zdravstveno skrbstvo, boljše šolstvo... . Prevladala je mentaliteta, da je dolžnost njihove nove države, da jim vse to priskrbi, kajti nova država je njihova, sodelovali so pri njeni ustanovitvi in je plod njihovih želja. (Kos 2004, 96) Najbolj preprosta in vsem razvidna vez med državo in državljanom so tako davki, ki jih plačujejo državljanom kot kupnino za storitve in dobrine, ki jih država nudi. (Jambrek 1999, 20)

Slovenci ne verjamejo več v razliko med levim in desnim. Vidi se ravnodušnost in neobčutljivost za očitke in razkritja o preteklosti. V Sloveniji tudi ni dialektičnih razrednih nasprotij, ker je socialnost prazen prostor, v katerem je samo nekaj bednih ljudi.

Slovenci se šibko odzivajo na pozive k varčevanju, preudarni porabi in monetarni disciplini, ki bi držala na vajetih inflacijo. Povprečni ljudje ne razumejo mehanizmov, vendar ne verjamejo pozivom tistih, ki se na to spoznajo. Oblast je zato, da se jo goljufa. Razumni Slovenci so se oblasti vedno rogali. To se kaže v zavračanju avtoritete, tradicije in preteklosti. Avtoritarni del družbe, ki vedno rabi neko hierarhijo in nek vrh, pa povečuje EU kot neko državno tvorbo, ki bo prinesla Sloveniji železno disciplino in red. Za ta del družbe je to premik v evropsko področje, v nemški stil reda in discipline.

Slovenci niso prežeti s strahom za svoje gospodarske izgleda in za svoj položaj. Nasprotno so ljudje zadovoljni s svojim gmotnim stanjem in njihova pričakovanja so optimistična. To je morda tudi vzrok nizke udeležbe na volitvah, kajti volit pridejo predvsem tisti, ki hočejo zaradi nezadovoljstva stvari spreminjati. To da je malo nezadovoljnih potrjuje tudi dejstvo, da se le nezaten del Slovencev zaradi nezadovoljstva izseli v tujino. Izrazita večina ocenjuje, da se povečuje demokratičnost odločanja, spoštovanje človekovih pravic in svoboščin, možnost izobraževanja in kulturnega življenja. Vse to kaže, da spada Slovenija med urejene in umirjene zahodne države z optimističnim pričakovanjem dogajanja v prihodnosti. (Kos 2004, 15-20)

Poslovni svet pa so zaznamovali zviteži, ki so zavestno uničevali močna podjetja z namenom, da bi jim znižali ceno in bi jih odkupili, kar seveda spremlja množično odpuščanje delavcev. Ko bi ti jari kapitalisti bili vsaj dobri gospodarji, od katerih bi si družbena skupnost lahko obetala tudi splošno korist! Žal pa ni tako, so le dobri lopovi. Obenem pa seveda ostaja Slovenija, ki je nevidna: Slovenija mnogih spodobnih, delovnih ljudi, ki so brez lastne krivde izgubili službo. (Novak 1993, 60-61)

Razslojevanje v Sloveniji večinoma ni potekalo po nekem razumljivem kriteriju. Le manjši del bogatih si je to zaslužil s svojim učinkovitim delom, večina pa je uporabljala in zlorabljala vrzeli v zakonodaji, ribarila v kalnem pri lastninjenju in črnem uvozu ali pa se bogatila na meji ali znotraj organiziranega kriminala. (Pučnik 1999, 37)

Skratka Slovenci so poseben narod: vse pričakujejo od oblasti, preklinjajo jo, če jim nič ne da, sami pa se čudijo, če se tudi od njih nekaj zahteva. Vzrok je morebiti v tem, da nikoli prej niso imeli svoje države in oblasti. (Kos 2004, 50)

4.4 SLOVENCİ

V Sloveniji živi samo dva milijona ljudi, tako da se »pregovorno« vsi med seboj poznajo. Slovenka je najverjetneje je stara 42 let in ima 1,2 otroka. Ob prvi poroki je bila stara 27.4 leta. V prejšnjem šolskem letu jih je bilo vpisanih na univerzo 60 % od vseh vpisanih študentov, od teh je bila vsaka druga vpisana na humanistični študij, ekonomijo ali pravo. Slovenske ženske najpogosteje obolevajo za boleznimi ožilja in povprečno dočakajo okoli 80 let. Povprečen Slovenec, ki v povprečju dočaka 73 let, pa ima okoli 39 let, prvič se poroči pri 30-tih malo za tem pa ima prvega otroka. Očetov mlajših od 25 let je le 7%.

Mladi čedalje kasneje zapuščajo dom staršev. Med 25. in 29. letom živi doma s starši še polovica otrok, med temi je več fantov kot deklet, saj si slednje prej ustvarijo družino.

Povprečen Slovenec je vesten, priden in marljiv. Njegove delovne navade so ustaljene. Pri svoji delavnosti pa je velik individualist. V primerjavi z drugimi narodi Slovenci niso pohleven narod, poleg tega v sebi skrivajo še avanturizem in ambicioznost.

Slovenci sami sebe ponavadi opišejo kot delavne, poštene, dobre in morda malce otožne ljudi, ki uživajo ob dobri kapljici vina. (Malnar 2008, 33-35)

Ko se sprašuje Anton Trstenjak o slovenskem narodnem značaju prav kmalu ugotovi, da Slovenca kot takega pravzaprav ni, saj imajo ljudje v sleherni slovenski pokrajini čisto svojske značilnosti. Če pa imajo Slovenci po njegovem kaj skupnega, je to, da so predvsem razmejen narod, mejni narod in sprt narod. (Trstenjak 1991, 83) Načeloma so zelo različni in ne samo po narečjih in dialektih, da se včasih komaj med seboj razumejo, ampak tudi v značaju, temperamentu in navadah. (Trstenjak 1992, 15)

Kos (2004, 15-47) pa ocenjuje nacionalni značaj kot bolj nedejaven, kontemplativen, introvertiran, pesniški, boemski, neodgovoren, včasih pa tudi preračunljiv, flegmatičen, nerazumevajoč, zato tudi neodpuščajoč, zamerljiv in z globokim zgodovinskim spominom. Razvidna je večinska privrženost Slovencev k strpnosti, svobodoljubju, liberalnosti in odmiku od preteklosti. Po njegovem Slovenci kažejo dvojni značaj: navznoter so optimistični, ustvarjalni in radoživi, navzven pa napeti, potlačeni in nemočni, odzivajo se živčno in prizadeto.

Bolj oster je Ringel, (v Trstenjak 1992, 38) ki trdi, da so Slovenci nevrotični ljudje. To obširno utemeljuje z lastnostmi, ki so splošno razširjene med njimi: da so na moč občutljivi, zamerljivi in prepirljivi, polni zavisti, da bi drug drugemu izpraskali oči. Sem sodi tudi nagnjenost Slovenca k potrnosti, malodušnosti in obsojanju samega sebe. Ne grize le drugega (zavist) ampak predvsem samega sebe s pretirano tankovestnostjo in pikolovstvom v

izpolnjevanju dolžnosti. Vse to mu izčrpava življenjsko silo, da se na koncu znajde pred neizhodno situacijo; ne more več živeti, omaga pod težo življenja in gre v samomor.

Jerovec (1999, 48) navaja, da v Sloveniji ni prevladujočega vrednotnega sistema, zato se najglasneje izražajo negativne vrednote, agresivnost, škodoželjnost, zastopništvo, privoščljivost in zatiranje drugih. Pa tudi pomanjkanje znanja, sposobnosti in veščin, ki posameznika postavljajo v družbi (spodobnost, komuniciranje z drugimi, poslušanje in razumevanje drugega, spoštovanje sebe in drugih, tolerantnost...).

Slovenski odpor do vsega kar diši po tujem (tuj kapital in priseljenci) dosega neke vrsto obsedenost, kar pa navzven utrjuje prepričanje, da so neprijazno in nekulturno alpsko pleme. Nekateri trdijo, da so prevzetni in arogantni. (Kos 2004, 47)

Prestopništvo in zločin sta bila včasih po javnem mnenju sramota, tako da so se čutili njihovi člani družbeno izobčeni. Drugega »okoli prenesti« je bilo vselej nečastno in s takim se Slovenec nikoli ni hvalil. Morda je danes »kulturni vpliv juga« to potezo slovenskega značaja že spremenil, tako da se začenja tudi Slovenec hvaliti z uspešnostjo v prevari drugega. Kriza vrednot je sicer znamenje časa, v katerem živimo. Gotovo je napačno, če bi njene vzroke skušali odkrivati samo v neugodnem vplivu Juga, ki pa je nedvomno eden od dejavnikov ciničnega odnosa do vrednot sveta. (Trstenjak 1992, 24-25) Zaradi splošne vrednotne otopelosti v Sloveniji ni izoblikovane senzibilnosti za resnico in laž, za poštenost in goljufijo, za verodostojnost in za poljubno prelamljanje dane besede. (Pučnik 1999, 47)

Drugače pa se ljudje radi hvalijo s tem, da nič ne znajo in da nič ali pa vsaj zelo malo mislijo. V tej deželi ni zavladovalo samo nemišljenje kot družbena konvencija, pač pa stupidnost kot pravilo in način življenja. (Jančar 1999, 180)

Potrpežljivi Slovenec se še danes v lastni domovini muči s srbohrvaščino, kadar govori s pripadnikom bratskega naroda. Toda Slovenec, ki mu je samo po sebi razumljivo, da govori francosko, kadar pride v Pariz in nemško ko pride v Berlin učinkuje seveda kot svetovljan. (Makarovič 1993, 124)

V splošnem pa se vsi strinjajo v sodbi, da so Slovenci zdrav, plemenit in nadarjen narod z izredno marljivostjo in prizadevanjem za napredek, zanesljiv in brez dobrikanja korekten v vsakem položaju, ponosen narod, ki se ni imel za manj vrednega od svojih velikih nemških in laških sosedov. (Jerovec 1999, 95-96) Vsekakor je Slovenec v svojem ustvarjalnem delu priden, prizadeven delavec, v tem pa drobnjakarski, zelo vesten, včasih vse do nervoznosti... Slovenec nikjer ne izstopa kot živ, svobode in resnice željan človek, temveč kot oprezen kombinator. (Trstenjak 1992, 36) Slovenci se v svoji poštenosti ne bodo do konca grizli, pač

pa do preutrujenosti preoblikovali. Kriza vrednot je zgolj znamenje časa v katerem živimo; to je pač civilizacijski pojav porabniške družbe²⁹. (Jerovec 1999, 96)

Vsekakor pa so Slovenci enkratni, v tem smislu nekaj posebnega, se pravi nekaj neponovljivega in nenadomestljivega. (Hribar 2004, 420)

4.5 SOCIALNOST

Ob poudarjeni individualizaciji posameznika imajo sorodstvene vezi kot temeljni vir socialne opore³⁰ še vedno odločilno vlogo. (Novak 2003, 100) Nedvomno pa okoliščine sodobne družbe, še posebej tiste, ki pospešujejo individualizacijo, vodijo v krhanje socialnih omrežij družine, sorodnikov in prijateljev. (Dremelj 2003, 149) V današnjem času smo priče družbenim spremembam znotraj moderne, v kateri se ljudje osvobajajo iz družbenih oblik industrijske družbe: razreda, sloja, družine in spolnih položajev. Nastajajo individualizirane oblike in položaji bivanja. Posameznik je središče oblikovanja lastnih življenjskih načrtov in načina življenja. (Beck 2001, 106-109) V mnogovrstnosti izbire je prepuščen samemu sebi. Delovati mora v smeri prilagoditve, koordinacije in integracije. Načrtovati mora dolgoročno in se prilagajati na spremembe, mora se organizirati, improvizirati, si zastavljati cilje, prepoznavati prepreke ipd. (Beck in Beck-Gernsheim 1996, 24-27) Družina ni več v ospredju, ampak je pridobila sekundarno vlogo kot razmeroma izolirano področje intimnosti, v katerem se lahko razvijejo zasebni življenjski stili in odnosi. Ločitev družine od sfer proizvodnje, izobrazbe in politike je spodbudila individualizacijo posameznikov. (Seider 1998, 275) V različnih stiskah pa se ljudje kljub temu obračajo po oporo oz. pomoč predvsem na neformalne vire. Na formalno oporo (institucije idr vrste organizirane pomoči) se v primeru bolezni ali v primeru, ko potrebujejo emocionalno oporo obrne manj kot 5% ljudi. Več ljudi se na tovrstno oporo obrne le v primeru materialne pomoči. (Dremelj 2003, 168)

Na splošno se v Sloveniji srečujemo s sorazmerno ugodnimi družinskimi razmerami, saj gre za nadpovprečno lojalnost obeh generacij (otrok do staršev in staršev do otrok) in hkrati tudi za dokaj uravnotežena razmerja med njimi.

²⁹ Potrošništvo z vsemi mogočimi stranskimi posledicami je danes predvsem ideologija, ki naj bi dajala življenjski smisel. Brezbrižnost do družbenih zadev in zanikanje zunanjih norm za uravnavanje lastnega življenja vodi v praznino. Izpolniti jo mora kakršnokoli novo osmišljanje novo pridobljene svobode, saj sicer ostaja brez smisla in prehaja v lastno zanikanje. Ta novi smisel je sodobni osvobojenec dobil v potrošništvu. (Bučar 2003, 191)

³⁰ Socialna opora je informacija, ki posamezniku omogoča, da se zaveda, da je ljubljen, sprejet in spoštovan in da pripada sistemu komuniciranja in vzajemnih obveznosti. To je kompleksen interakcijski in komunikacijski proces med ljudmi. Opora je lahko materialna, informacijska, emocionalna in v obliki druženja. (Hlebec in Kogovšek 2003, 104-107)

Slovenci izražajo izjemno visoko podporo programom, ki naj zagotavljajo socialno blaginjo in sicer uživajo največjo podporo programi, ki naj bi zagotavljali enake možnosti mlajšim generacijam v zvezi z izobraževanjem, najmanjšo podporo pa programi, ki naj bi zmanjševali razlike med osebnimi dohodki državljanov. Zelo visoka je predvsem podpora programom, ki naj bi zadovoljili temeljne potrebe vseh državljanov.

Zelo jasno in linearno je izraženo negativno razmerje med izobrazbo, kvalifikacijo in slojem ter podporo izenačevalnim programom: čim nižja je izobrazba, sloj ali kvalifikacija tem višja je podpora izenačevalnim programom. Preseneča pa dejstvo, da višji in srednji sloj ne podpirajo v večji meri izenačevalnih programov, kot so npr. programi, ki naj bi uveljavili nacionalni minimum in povečevali podporo brezposelnim. Podpirajo le tiste programe, ki državljanom zagotavljajo osebno zaščito pred življenjskimi tveganji. Tako, da podpora enakim možnostim raste z nižjo izobrazbo in kvalifikacijo.

Sicer nihče ne zavrača načela, da je treba večji in boljši prispevek nagraditi z večjim prejemkom, vendar pa se to načelo s širjenjem tržne menjave in moralnega postulata sprevrača v funkcionalno omejene okvire vzajemne menjave.

Kar se tiče socialnega potenciala države blaginje Slovenci izražajo bistveno večjo skrb za ožje družinske člane kot za druge sociografske skupine (sosedje, ljudje v regiji, rojaki, Evropejci in človeštvo) pri tem pa je skrb za delazmožne občutno večja kot za dela-nezmožne. Splošno pa je skrb za sociografske skupine večja pri starejših in pri nižjih, manj izobraženih slojih. To velja tako za skrb, ki se nanaša na ožje družinske člane, kot tudi skrb, ki se nanaša na rojake. Izjema je le skrb za človeštvo, ki je nekoliko večja pri strokovnjakih in zgornjih slojih prebivalstva. Podobno pa je tudi glede skrbi za starejše, nezaposlene, bolne in invalidne, saj je ta večja pri starejših, manj izobraženih nižjih slojih kot pri mlajših, bolj izobraženih in premožnejših slojih. Osebna pripravljenost pomagati starejšim pa je občutno večja kot sama skrb in na podlagi tega je Slovenija potencial, kjer bi se dalo izdelati gosto neformalno mrežo solidarnosti.

Sicer pa v RS veliko ljudi pripisuje revščino moralnim lastnostim posameznikov, to je njihovim subjektivnim oz. kulturnim lastnostim, kar absolutno ni ugodno za nadaljnji razvoj države blaginje. K sreči pa je analiza posameznih sociografskih skupin do vzrokov za revščino v RS pokazala, da je med višjimi sloji manjši delež tistih, ki pripisujejo revščino lenobi oz. pomanjkljivi volji posameznikov. In zaradi tega lahko pričakujemo, da bodo bolj prosvetljene skupine zaviralno vplivale na zgoraj omenjeni trend. Kar se tiče dosedanjih razvojnih trendov egalitarizma in tekmovalnosti pa se egalitarizem v RS povečuje, hkrati pa se ohranja tudi tekmovalnost. Podpora večanju razlik v osebnih dohodkih pa vztrajno pada. Za

večjo vlogo države pri oskrbi prebivalstva, uveljavljanju večje enakosti, zagotavljanju pokojnin in za manjšo vlogo kompetitivnosti se zavzemajo starejši in manj izobraženi iz nižjih socialnih slojev.

V Sloveniji prevladuje ravnotežje med svobodo in enakostjo. Samo dejstvo, da Slovenci ne dajejo prednosti svobodi pred enakostjo, red pa poudarjajo pogosteje kot svobodo, bo dolgoročno vplivalo na oblikovanje bolj avtoritarne in manj socialne države blaginje, seveda le, če bodo vrednotne usmeritve prebivalstva odločilno vplivale na vedenje politične elite. (Rus in Toš 2005, 53-83)

5 PREVERJANJE HIPOTEZ

Elemente socialne države navedene v izvedeni hipotezi 1 sem razčlenil na:

- *Skrb, da so na njenem ozemlju vzpostavljeni zadovoljivi pogoji za kvalitetno življenje in skrb, da se državljani počutijo varni v stabilni državi.* Tovrstno dejavnost države sem prepoznal v poglavjih: 3.1 (doseganje stabilnih makroekonomskih pogojev idr), 3.2 (predvsem na področju varnosti državljanov znotraj države), 3.3 (v smislu varovanja interesov državljanov RS v tujini, skrbi za slovenske manjšine idr), 3.4 (skrb za pravno državo, pošteno sojenje, odpravo krivic idr), 3.5 (odvrčanje napada na državo, obramba neodvisnosti, nedotakljivosti, varstvo pred naravnimi idr nesrečami...), 3.6 (skrb za pravice delavcev, pokojnine, invalide...), 3.7 (spodbujanje podjetništva, turizma, odnosov s tujino, nadzor cen, skrb za blagovne rezerve, oskrba z energijo idr), 3.8 (razvoj kmetijstva, podeželja, gozdarstva, skrb za varno in kakovostno hrano, lovstvo, ribištvo...), 3.9 (spodbujanje umetnosti, zašita kulturne dediščine, medijev, kulturni razvoj idr), 3.10 (zagotavljanje zdravega življenjskega okolja, prizadevanje za trajnostni razvoj, pomoč ob naravnih nesrečah...), 3.11 (skrb za učinkovit in varen promet), 3.12 in 3.13 (vzgoja in izobraževanje), 3.14 (zdravstveno varstvo, programi krepitve zdravja, varstvo pred nalezljivimi boleznimi idr), 3.15 (administrativna dela...) in v poglavju 3.16 (skrb za skladen regionalni razvoj...).

- *Pomoč državljanom pri osnovnem izobraževanju in spodbujanje k nadaljnjem.* Take elemente sem naštel v poglavjih: 3.6 (štipendije in poklicno izobraževanje), 3.12 in 3.13 (vzgoja in izobraževanje, zastoj šolanje, subvencije prehrane in prevoza, prilagojeni programi, zmanjšanje davčne osnove od dohodka, dijaški in študentski domovi...).

- *Skrb za razvoj in delovanje zdravstva in skrb za zdravje ljudi, spodbujanje k zdravemu načinu življenja, pomoč v primeru bolezni in invalidnosti.* Ti elementi so navedeni v poglavjih: 3.6 (delovni pogoji, pravice delavcev, skrb za invalide, družbena pomoč ogroženim posameznikom, pokojninsko in invalidsko zavarovanje...), 3.7 (spodbujanje pridobivanja energije iz obnovljivih virov ipd), 3.8 (skrb za varno in kakovostno hrano...), 3.10 (zdrav življenjski prostor...), 3.12 (vzgoja, šport, prilagojeni učni programi...) in predvsem 3.14 (zdravstveno varstvo, javno zdravje, programi krepitve zdravja, skrb za ustreznost živil idr).

- *Skrb za razvoj in delovanje kulture, za spoštovanje svojega porekla, jezika in običajev.* Elementi so predstavljeni v poglavjih: 3.3 (skrb za slovenske manjšine), 3.9 (področja umetnosti, kulturne dediščine, medijev, kulturnega razvoja, slovenskega jezika...), 3.10 (prostorski razvoj mest, kulturne krajine...), 3.12 in 3.13 (vzgoja in izobraževanje).

- *Skrb za razvoj in delovanje znanosti*. Elementi so v poglavjih: 3.3 (odnosi RS z drugimi državami), 3.6 (štipendije), 3.13 (izobraževanje, raziskovalna dejavnost, pospeševanje informacijske družbe, tehnološki razvoj...).
- *Skrb za večanje natalitete, zagotavljanje ljudem varstvo otrok*. Poglavje 3.6 (davčne olajšave, pokojninsko in invalidsko zavarovanje, pravice iz dela, družbena pomoč družinam, neprofitna stanovanja idr), 3.12 (pomoč pri vzgoji otrok, njihovo varstvo, dijaški domovi...).
- *Zagotavljanje ljudem svobodo dela, pomoč pri zaposlovanju in zagotavljanje primernih pogojev za delo ter zavarovanje v primeru brezposelnosti*. Ti elementi so prepoznani v poglavjih: 3.3 (zaščita delavcev v tujini...), 3.6 (pravice in dela in delavnih razmerij, preprečevanje dela in zaposlovanja na črno, zavarovanje v primeru brezposelnosti, zaščita invalidov, spodbujanje podjetniškega razvoja itd), 3.8 (socialni status kmeta...).
- *Zaščita potrošnika*. Ta se kaže v poglavjih: 3.1 (proračun, javna naročila, davčni in carinski sistem...), 3.4 (odvetniške tarife), 3.7 (nadzor cen, varstvo pravic potrošnika, skrb za kakovost storitev, obvezna slovenska deklaracija na izdelkih, garancija...), 3.8 (varna in kakovostna hrana...).
- *Spodbujanje razvoja gospodarstva, kmetijstva, turizma in gozdarstva in skrb za njihovo stabilnost*. Ti elementi so v poglavjih: 3.3 (varovanje slovenskih interesov v tujini...), 3.7 (krepitev mednarodne konkurenčnosti, spodbujanje podjetniškega razvoja, Slovenski podjetniški sklad, sistem blagovnih rezerv, spodbujanje turizma, oskrba z energijo...), 3.8 (razvoj podeželja, zaščitna politika kmetijskih, gozdarskih in živilskih proizvodov, državne pomoči kmetijskim gospodarstvom, pomoči v promociji in trženju, politika varstva, gojenja, rabe in izkoriščanja gozdov, kmečki turizem, pomoč ob nesreči...), 3.11 (železniški, zračni, pomorski in cestni promet) in tudi v poglavju 3.16 (spodbujanje uravnoveženega gospodarskega, socialnega in prostorskega razvoja).
- *Skrb za varno starost državljanov*. Sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja in pravice starejših zaposlenih so predstavljene v poglavjih 3.6.1 in 3.6.2. V poglavju 3.6.4 pa je predstavljena pravica do institucionalnega varstva, do družinskega pomočnika idr.
- *Posebna skrb socialno šibkejšim in sicer jim z različnimi pomočmi pomagati preživeti, če tega sami niso sposobni*. Pravice in storitve socialne pomoči so predstavljene v poglavju 3.6.1 (minimalna plača), 3.6.2 (zavarovanje za primer brezposelnosti, posredovanje zaposlitve, Evropski socialni sklad...), 3.6.3 (Jamstveni in preživninski sklad, pravice samohranilcev...) 3.6.4 (razne oblike socialne pomoči: svetovanje, pomoč družini, institucionalno varstvo, pomoč delavcem, pomoč ob prenehanju delovnega razmerja, družinski pomočnik, denarne pomoči; neprofitna stanovanja, hrana iz zaloge skupnosti...),

3.6.5 in 3.6.6 (zaščita invalidov, vojnih invalidov, veteranov in žrtev vojnega nasilja) in tudi 3.12.2 in 3.12.3 (učbeniški sklad, prevoz in prehrana, zastoj vrtec...).

Državna uprava deluje kot celota in vsi segmenti (delovna področja) se med seboj prekrivajo, dopolnjujejo in omogočajo delovanje in obstoj drug drugega. Ugotavljam, da so vsi elementi iz 1. izvedene hipoteze prisotni v slovenskem državnem sistemu.

Pri preverjanju druge izvedene hipoteze: državljani RS so socialni ljudje³¹ sem v poglavju 4.1 ugotovil, da so se državljani RS leta 1991 znašli na novi poti vrednotno obubožani in slabo pripravljeni ter s slabo popotnico prejšnjega režima. Slovenska družba se izkazuje kot zelo individualistična (pogl. 4.2) z »revnimi« oblastniki in slabo politično angažiranostjo ter sebično vizijo zgolj osebnega razvoja (pogl. 4.3). Sicer imajo Slovenci dobre delovne navade in so skratka poseben narod (pogl. 4.4). Izražajo visoko podporo programom, ki zagotavljajo socialno blaginjo, zelo visoka pa je tudi podpora programom, ki naj bi zadovoljili temeljne potrebe vseh državljanov. Večjo skrb sicer izražajo za ožje družinske člane, kar potrjuje tudi dejstvo, da so temeljni vir socialne opore sorodstvene vezi. Veliko ljudi pripisuje revščino moralnim lastnostim posameznikov, svoboda pa se načeloma bolj ceni kot enakost, kar je oboje slab potencial za razvoj socialne države (pogl. 4.5). Kljub vsemu pa, s pomočjo rezultata javnomnenjske raziskave (*priloga D*) in tudi velikega števila društev in humanitarnih organizacij (*prilogi A in B*), potrjujem 2. izvedeno hipotezo.

³¹ Pojem socialno po Pravnem terminološkem slovarju obsega dejavnosti za omiljenje in urejanje gmotnih in življenjskih razmer. (Beran in drugi 1999, 429) Po Slovarju slovenskega knjižnega jezika pa beseda socialno pomeni družben, nanašajoč se na družbo torej nasprotno od individualnega. Izraz socialnost pa je lastnost človeka prilagojenega splošno veljavnim družbenim normam. Kaže se v obzirnosti in pravičnosti. (Bajec 1998, 1258-1259) Ob povezavi razlag bi lahko kot socialne opredelil ljudi, ki dajejo prednost družbenemu pred individualnim v smislu ravnanja, bivanja in občutka za obče omiljenje in urejanje gmotnih in življenjskih razmer.

6 ZAKLJUČEK

Slovenija se med državami članicami EU uvršča med države z ugodnimi razmerji na trgu dela³², v sistemu socialne zaščite ter relativno tudi po doseženi življenjski ravni, tveganju revščine in dohodkovni neenakosti. Življenjski standard se izboljšuje, stopnja tveganja revščine in dohodkovna neenakost pa se zmanjšujeta in sta med najnižjimi v EU.

Sistem socialnih transferjev (različnih socialnih pravic iz javnih sredstev³³) je obsežen, zapleten in prebivalcev marsikdaj ne spodbuja k delu. V RS je več kot sto vrst socialnih pravic, ki se sicer uveljavljajo pri različnih službah. Nepreglednost sistema uporabnikom omogoča, da različno predstavljajo lastne razmere in nemalokrat zamolčijo nekatere podatke. Zelo razvejan sistem različnih socialnih pravic včasih omogoča neutemeljeno kopičenje pravic in ustvarja razmere, ko posamezniki zaradi njihove morebitne izgube ali zmanjšanja niso zainteresirani za zaposlitev. Večina socialnih transferjev so pravice v obliki denarnih prejemkov in sicer je večina prejemnikov denarne socialne pomoči brezposelna. Med njimi najhitreje raste skupina prejemnikov z višjo in visoko izobrazbo; to so mladi in prvi iskalci zaposlitve. Mnogi brezposelni dejansko ne dobijo ustreznega dela, neustreznega ali neprimerne dela pa jim ni treba sprejeti. Ljudje, ki delajo in si sredstva za življenje ustvarjajo z lastnim delom, ocenjujejo pasivnost dela zmožnih prejemnikov socialnih pomoči kot krivičnost. (Sodobna socialna država, 2-4)

Slovenija ni niti družba, kjer bi bilo vse v razsulu, kot pravijo nekateri, niti zgodba o uspehu kot pravijo drugi, (Adam 1999, 99) nikakor pa ni možno trditi, da ni socialna država, saj je po funkciji že v osnovi njen smoter zagotavljanje delovanja prava in blaginje družbi. (Javornik 1997, 888) Socialna država je po sami definiciji država, v kateri so bistvena

³² V letu 2007 je bilo v RS v povprečju 71.336 registriranih brezposelnih oseb, delavno aktivnih pa jih je bilo 853.998. Število registriranih brezposelnih od leta 1993, ko jih je bilo 137.142, konstantno pada. (internet 107)

³³ Statistični prikaz izdatkov države za nekatere socialne transferje: Za programe aktivne politike zaposlovanja je bilo preko Zavoda RS za zaposlovanje v letu 2007 namenjenih 68 mio evrov in sicer je bilo 928.899 svetovanj in pomoči pri iskanju zaposlitve, 13.608 usposabljanj in izobraževanj, 417 izdanih subvencij za samozaposlitev idr. (internet 108) Denarno nadomestilo je v povprečju prejelo 15.041 oseb, denarno pomoč pa je dobilo 1.442 oseb. (internet 109) Konec decembra 2007 je bilo do republiške štipendije upravičenih 34.469 dijakov, vajencev in študentov ter 12.551 dijakov in študentov do Zoisove štipendije. (internet 110)

Po podatkih MDDSZ pa je bilo npr aprila 2008 371.495 upravičencev do otroškega dodatka, 20.331 upravičencev do starševskega nadomestila, 2.984 upravičencev do starševskega dodatka, 1.599 izdanih pomoči ob rojstvu otroka, 5.896 upravičencev do dodatka za nego otroka, 679 upravičencev do dodatka za veliko družino, 478 izplačil za delno izgubljeni dohodek, 6.452 upravičencem pa so bili plačani prispevki zaradi dela s krajšim delovnim časom. (internet 111) Izplačanih je bilo tudi 41.625 denarnih socialnih pomoči. (internet 112) Po podatkih ZPIZ-a je bilo avgusta 2008 528.948 upokojevcev, pri čem je bila najnižja pokojninska osnova 494,65 evra, najvišja pa 1.978,60 evra. (internet 113)

sestavina pravnega reda in politike temelji in ukrepi socialne politike³⁴. Glede na to vse moderne industrijske družbe veljajo za bolj ali manj socialne države. (Pogačnik 2006b, 4089) Država blaginje pa je država, ki v nasprotju s socialno državo posamezniku odvzame skrb za existenco in mu na starost, ob bolezni, brezposelnosti in v vseh drugih stiskah zagotavlja javno denarno in materialno pomoč. (Pogačnik 2006a, 933)

Obče sprejeta predstava o blaginji vključuje popolno zaposlenost, visoke plače, visoke pokojnine, visoko socialno varnost in visoko raven socialnih storitev, visok zdravstveni standard za vse, visoke infrastrukturne storitve in visok pravni red, zagotovljene človekove naraščajoče pravice in svoboščine, stabilne finance in čim nižje davke, politično stabilnost zares liberalnega demokratičnega sistema, gospodarsko učinkovitost ipd, kar vse skupaj omogoča visoko raven potrošništva, uživanja, zabave, rekreacije, športa, kulture, turizma itd, predvsem pa seveda mir za nemoteno uživanje take blaginje. Država naj bi bila s svojim sistemom zgolj servis v zagotavljanju optimalne blaginje vsem državljanom. (Urbančič 1999, 342) Država pa seveda ni samo vsota posameznikov, ki jih naključno vežejo skupni materialni interesi in kjer ob tem še vsakdo deluje in skrbi najprej in predvsem samo za uveljavljanje svojih lastnih interesov. Država dolgoročno obstoji samo, če njene državljanke povezujejo skupni ideali, vrednote in cilji. Velikih podvigov je država sposobna samo, če se njeni državljanji vsaj v nekaterih zadevah poistovetijo z njo. (Bučar 2003, 196) Solidarnost ni miloščina, temveč temeljni pogoj za preživetje sleherne človeške skupnosti. (Novak 1993, 62) Če hočemo, da bo usoda na pomoč priskočila nam, je bistveno biti pripravljen pomagati vsakomur v stiski. (Jerovec 1999, 53) Solidarnost sicer ne izginja kot osrednje načelo organizacije blaginje, žal pa jo podpira vse manj ljudi. (Trbanc 1992, 106)

Kdor zgolj pričakuje od države, da mu bo zagotovila socialno blaginjo, pričakuje od nje nekaj prav tako absurdnega kot tisti, ki od nje pričakuje konstituiranje civilne družbe. Civilna družba temelji na samoregulaciji in zaradi tega ne more biti produkt države (Rus 1990, 14) Osnovni problem je torej vzdrževanje ravnovesja med solidarnostjo, ki podpira socialno državo in sebičnostjo, ki spodbuja tržno izmenjavo. (Rus 1990, 64) Zavedati se moramo tudi, da človek ne more eksistirati sam. Individualizem, ki naj bi posameznika dokončno »osvobodil«, ga je v bistvu povsem osamil, osamitev pa je uvod v družbeno patologijo. (Bučar 2003, 1999) Pri individualni vrednotni usmeritvi je razumljivo, da je na solidarnosti temelječa socialna država manj privlačna kot država blaginje, ki naj bi zagotovila socialno blaginjo celotni populaciji. Če se razvoj giblje predvsem v tej smeri, potem postaja socialna

³⁴ Socialna politika je skupek ukrepov države na področju zagotavljanja socialne varnosti. (Pogačnik 2006b, 4090)

država vse bolj država blaginje, ki uveljavlja sistem utemeljen na kolektivnem egoizmu. Posledica takšne države blaginje je kronično pomanjkanje sredstev za pomoč najrevnejšim slojem prebivalstva in vse večja uporaba kolektivnih storitev prav premožnejših slojev. (Rus: 1990, 64)

Glede na ugotovitve v diplomskem delu zaključujem, da Slovenija je socialna država, in kot tako jo, sodeč po javnomnenjski raziskavi, dobro ocenjujejo tudi Slovenci. Sicer malo slabše ocenjujejo njeno skrb za socialno najbolj šibke, kar pa je v bistvu dobro, saj to kaže na zavest med ljudmi o potrebnosti pomagati najbolj revnim. Kljub ugotovljeni individualni naravnosti (*glej pogl. 4*) pa bi bil soliden delež državljanov na račun socialno najšibkejših, pripravljen prispevati tudi večje dajatve (*več v prilogi C*).

Nekateri, razočarani nad današnjim sistemom, se verjetno še vedno ozirajo po nedavni preteklosti, ko so bili pod okriljem socialističnega režima državljani bolj enakovredni med sabo. Z demokracijo pa je večina izgubila precej »pravic«³⁵. Za socializem je namreč značilna t.i. societalna politika (*pogl. 2.4: razvojne faze socialne države*), ki je prav gotovo najbolj ambiciozna različica socialne politike, saj skuša pravično družbo oblikovati mimo tržne regulacije družbe in v nasprotju z njo. Posledično pa so seveda prikrajšani bolj sposobni in delavni pripadniki družbe. (*glej pogl. 4.1*)

Menim, da je v Sloveniji problematična predvsem nemotiviranost ljudi brez zaposlitve (*primer v prilogi E*) in sicer je ključni problem, da socialno pomoč dobivajo nekateri, ki jo ne potrebujejo. V tem je tudi nevarnost, da zmanjka sredstev za tiste, ki pomoč resnično potrebujejo. Ob preveliki radodarnosti in premajhni kontroli nad socialnimi transferji pa obstaja tudi nevarnost, da se RS iz socialne države spremeni v državo podpirancev. (Jerovec 1999, 52-53) Prisotna je tudi neizmerna sebičnost nekaterih državljanov, ki jih ne zanima javno dobro ampak zgolj njihova osebna dobrobit (*glej primere v prilogi D*). Revež je tisti, ki bi podporo še kako potreboval pa je brez nje, oz. je le ta na račun prej omenjenih manjša kot bi sicer lahko bila. Po oceni študije Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj je bilo v RS leta 1998 od 126.000 registriranih brezposelnih kar okoli 50.000 takih, ki ne želijo delati oz. dela ne iščejo, ti si pa podpore pravzaprav ne zaslužijo. (Jerovec 1999, 52) Tej trditvi

³⁵ To razočaranje je opravičeno, saj bi se dalo zaključiti, da se je državljanom z novo demokratično državo na račun pridobljenih političnih pravic zmanjšala socialna varnost. Ocenjujem, da so se največje izgube zgodila na področju dela in pravic delavcev (*več o tem v prilogi F*) in da je na tem področju zaznati tudi največje skrčenje socialne države po prehodu v samostojno državo. Po Phelpsovem (1994) mnenju je zaposlitev tudi sicer eno rizičnih področij socialne države in sicer blaginjski sistem škoduje predvsem ne-privilegiranim delavcem skozi dostopnost za službe, prek vsesplošne nadgrajenosti za delo in tudi prek vsesplošnega zbijanja morale ne-privilegiranim skupnostim.

pritrjuje tudi dejstvo, da je bilo leta 2007 tujcem izdanih kar 60.664 delovnih dovoljenj. (internet 114) V Sloveniji obstaja pravzaprav razred neobstoja. To so brezposelni, ki ne obstajajo, ki so samo pojem, fikcija. Na razpise podjetij, ki rabijo delavce, se jih zato tako malo javi in zaradi tega na gradbiščih širom Slovenije skoraj ni več slišati slovenščine. (Kos 2004, 19)

Ocenjujem, da so v slovenskem socialnem sistemu nujno potrebne reforme, še posebej upoštevajoč trenutno gospodarsko krizo, ki ne kaže konca. Potreben bi bil preglednejši in enostavnejši sistem socialnih transferjev, ki bi omogočil, da bi pomoč dobili tisti, ki jo resnično potrebujejo. Preprečiti pa je treba danes prepogosto izkoriščanje in zlorabe sistema socialnih pomoči. Denarna socialna pomoč naj bi bila v prihodnje namenjena le osebam, ki: so delovno nesposobne; ne morejo najti nobenega dela; sicer delajo, vendar so njihovi dohodki prenizki za preživetje; in ki resnično nimajo nobene možnosti, da bi preživele s svojim delom. Brezposelne in zaposlene je treba spodbujati, da se pogumneje odločajo za prekvalifikacije in si tako izboljšajo zaposlitvene možnosti ter tudi socialno varnost. (Sodobna socialna država, 5-6) Vsekakor pa bi bilo potrebno bolj aktivno in sistematično usmerjanje delazmožnih »podpirancev« na javna dela, da se le ti nebi polenili³⁶ in bi s tem dobili tudi večjo motivacijo za redno zaposlitev, saj imajo zaposleni kljub vsemu večji dohodek kot je sam znesek socialne pomoči.

Potrebna bi bila tudi vnovična pokojninska reforma saj je stopnja rasti povprečnega števila vseh prejemnikov pokojnin v povprečju od leta 2000 do 2007 cca 1,675 odstotna, razmerje med zavarovanci in upokojenci pa je bilo npr leta 2007 samo 1,62 zavarovanca na enega upokojenca. (internet 113) Ob vsem tem pa vztrajno raste povprečna starost državljanov. (internet 115) Pokojninska reforma iz leta 1999 je sicer prinesla določene spremembe a menim, da so te premalo drastične, saj bi bilo treba, glede na delež starejših občanov, delovno dobo še podaljšati. Sicer pa so pokojnine eno zadnjih mest, kjer naj bi se pretirano varčevalo, saj te niso nikakršno darilo oz. pomoč, pač pa skozi dolga leta dela zaslužen dohodek. Varčevalo bi se lahko na drugih področjih, ki so morda bolj »blaginjski« kot »socialni«, kot npr visoko šolstvo, ki po mojem mnenju nebi smelo biti v celoti subvencionirano s strani

³⁶ Iz preteklosti je znana negativna izkušnja iz ZDA, ko je bila ena glavnih napak liberalnega koncepta socialne politike v tem, da ni uveljavila odgovornega odnosa uporabnikov storitev do tistih, ki storitve ponujajo. Zaradi tega je država prevzela odgovornost tudi za državljane, ki so bili sicer zmožni za delo, a so ostali brez dela in sredstev. Pri tem pa ni zahtevala od njih, da morajo v času prejemanja socialne podpore opravljati razna ustrezna dela ali pa obiskovati tečaje za prekvalifikacijo. Tako so v ZDA legalizirali načelo enostranskih socialnih pravic, ki jih ima državljan do države in družbe, pri tem pa niso opredelili njegovih dolžnosti. Tako je na milijone za delo zmožnih državljanov raje prejemale podpore iz skladov za brezposelne, kot da bi si poiskali posel. Posledica tega je bila tako imenovana ujetost v revščino: mladi ljudje, ki več let ne opravljajo nobenega posla, niso več sposobni za delo, ker nimajo niti ustreznega znanja niti ustreznih delovnih navad. (Rus 1990, 62)

države ampak bi se morale najti drugačne rešitve. Na splošno pa bi morali biti vsi socialni transferi pogojni. Mislim, da ni dovolj, da npr kandidat za neprofitno stanovanje dokaže da nima strehe nad glavo ipd, pač pa bi moral tudi argumentirati zakaj nima nič privarčevanega, kam je dal dosedanji dohodek, zakaj prej ni delal... Ljudje morajo nositi odgovornost za svoja dejanja in ne-dejanja. Če se komu pač ne ljubi varčevati za stanovanje, ni naloga države, da njegovo lenobo nagradi.

Osnovo za prihodnost pa vidim predvsem v vzgajanju otrok, mladih in tudi odraslih. Ljudi bi bilo potrebno naučiti, da so sami krojilci svoje prihodnosti. Pripraviti bi jih bilo treba na življenje v smislu zavedanja, da se bodo nekoč postarali, da si morajo sami urediti življenjski prostor, se prehranjevati, delati, izobraževati, pomagati drugim in predvsem, da je država njihova skupna institucija, ki jim bo pomagala (zgolj) v stiski. Državljeni bi se morali zavedati, da »izkoriščevalci« sistema v bistvu ogrožajo temelje njihove socialne varnosti oz., da jim s takim ravnanjem škodujejo. Seveda pa ni dovolj le vzgoja, vedno se namreč najdejo posamezniki, ki skušajo sistem izkoristiti, *zakaj bi pač delali, če je možno iti tudi bolj zlahka skozi življenje*. Menim, da se takih ljudi ne sme tolerirati in zato je nujno tudi strogo in brezkompromisno kaznovanje, konec koncev naj se človeku uresničijo njegove »želje po siromaštvu«.

Državni sistem ni neka stabilna in trajna ureditev, saj se mora, če hoče obstati, prilagajati ljudem in okolju. Menim, da je RS dobro zasnovana kot socialna država in zato je nujno pravočasno ukrepanje proti manjšinskim vrednotam, ker se sicer lahko zgodi, da ta manjšina s svojo sebičnostjo in skrbjo zgolj za svoj lasten obstoj hitro okuži zdravo večino. Slovenski pregovor pravi: »Bičaj tistega konja, ki najbolj vleče«, problem pa nastane, ko se konj enkrat zave, da je v bistvu osel.

7 LITERATURA

- Adam, Frane. 1999. Težave (in možnosti) slovenske države ali: Ambicioznost in neznosna lahkost tranzicije. V *Sproščena Slovenija - obračun za prihodnost*, ur. Niko Grafenauer, France Bučar, Peter Jambreč, Drago Jančar, Jože Pučnik in Rudi Šeligo, 99-113. Ljubljana: Nova revija.
- Bajec, Anton, ur. 1998. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša.
- Beck, Ulrich. 2001. *Družba tveganja: Na poti v neko drugo moderno*. Ljubljana: Krtina.
- Beck, Ulrich in Elisabeth Beck-Gernsheim. 1996. Individualization and »Precarious Freedoms«: Perspectives and Controversies of a Subject-orientated Sociology. V *Detraditionalization. Critical Reflections on Authority and Identity*, ur. Paul Heelas, Scott Lash in Peter Morris, 23-48. Blackwell: Oxford.
- Beran, Jaromir, Alojzij Finžgar, Jože Juhart, Peter Kobe, Viktor Korošec, Ciril Kržišnik, Gorazd Kušej, Avgust Munda, Vladimir Murko, Albin Ogris, Stanko Peterin, Leonid Pitamic, Janko Polec, Miloš Rybař, Rudolf Sajovic, Milan Škerlj, Makso Šnuderl, Ivan Tomšič, Lado Vavpetič in Sergij Vilfan, ur. 1991. *Pravni terminološki slovar*. Ljubljana: ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša.
- Brajer, Ciril. 2008. Časopise in tekstil je težko primerjati z zdravili. *Dnevnik.si*, 4. junij. Dostopno prek: http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/nedeljski/324005 (17. avgust 2008).
- Bučar, France. 1993. Nova družbena zgradba. V *Slovenci in prihodnost*, ur. Niko Grafenauer, 33-43. Ljubljana: Nova revija.
- 1999. Konec nacionalne države?. V *Sproščena Slovenija - obračun za prihodnost*, ur. Niko Grafenauer, France Bučar, Peter Jambreč, Drago Jančar, Jože Pučnik in Rudi Šeligo, 241-255. Ljubljana: Nova revija.
- 2003. *Porušena harmonija sveta*. Dob pri Domžalah: Miš.
- Deklaracija ob neodvisnosti*. 1990. Dostopno prek: <http://www.ukom.gov.si/10let/pot/osamosvojitveni-dokumenti/deklaracija/> (1. avgust 2008).
- Dežman, Jože. 2006. *Enotni v zmagi – osamosvojitve Slovenije*. Ljubljana: Muzej novejšje zgodovine Slovenije.
- Direktiva 96/71/ES Evropskega parlamenta in Sveta o napotitvi delavcev na delo v okviru opravljanja storitev*. 1996. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/napoteni_direktiva.pdf (28. avgust 2008).

- Dokument št. 5745/06 Sveta Evropske unije: Sporočilo komisije spomladanskemu evropskemu svetu – čas za pospešeno ukrepanje.* 2006. Dostopno prek: http://www.svlr.gov.si/fileadmin/svlr/srp.gov.si/pageuploads/Svet_za_trajnostni_razvoj/EU-Ocena-NRP-2005.pdf (21. avgust 2008).
- Dokument št. 6035-108/2008: Sklep o sofinanciranju plačil staršev, ki imajo v dijaškem domu hkrati vključenega več kot enega otroka, v letu 2008.* 2008. Dostopno prek: http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/ss/doc/sklep_o_sofinanciranju_placil_starsev.doc (8. september 2008).
- Dopolnitev pravil delovanja Ekonomsko-socialnega sveta.* Ur. l. RS 32/1995 (9. junij 1995).
- Dremelj, Polona. 2003. Sorodstvene vezi kot vir socialne opore posameznikov. V *Družboslovne razprave XIX (43 avgust)*, ur. Anton Kramberger, Boštjan Šaver, Monika Kalin in Janez Jug, 149-170. Ljubljana: Slovensko sociološko društvo, Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani.
- Drnovšek, Igor. 2008. Imamo najnižjo socialno razslojenost v EU, a kar četrta milijona revnih. *Dnevnik.si*, 2. avgust. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/337827> (17. avgust 2008).
- Energetski zakon (EZ-UPB2).* Ur. l. RS 27/2007 (26. marec 2007).
- Grafenauer, Niko, Tine Hribar in Jože Snoj. 1993. Premislek o položaju Slovencev po osamosvojitvi. V *Slovinci in prihodnost*, ur. Niko Grafenauer, 6-10. Ljubljana: Nova revija.
- Hlebec, Valentina in Tina Kogovšek. 2003. Konceptualizacija socialne opore. V *Družboslovne razprave XIX (43 avgust)*, ur. Anton Kramberger, Boštjan Šaver, Monika Kalin in Janez Jug, 103-126. Ljubljana: Slovensko sociološko društvo, Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani.
- Hribar, Tine. 1996. Slovenska samozavest. V *Slovenska smer*, ur. Marko Crnkovič, 83-94. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- 2004. *Euroslovenstvo*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Internet 1 Urad Vlade Republike Slovenije za informiranje. 2001a. *Vojna za Slovenijo*. Dostopno prek: <http://www.ukom.gov.si/10let/pot/vojna/> (1. avgust 2008).
- Internet 2 --- 2001b. *Od plebiscita do samostojnosti*. Dostopno prek: <http://www.ukom.gov.si/10let/pot/kronologija/> (1. avgust 2008).
- Internet 3 --- 2001c. *Slovenija*. Dostopno prek: <http://www.ukom.gov.si/10let/samostojnost/slovenija/> (1. avgust 2008).

- Internet 4 --- 2001d. *Kronologija dogodkov 1991-2001*. Dostopno prek: <http://www.ukom.gov.si/10let/samostojnost/kronologija-dogodkov/> (1. avgust 2008).
- Internet 5 Government communication office. 2008. *Slovenia in Brief*. Dostopno prek: <http://www.ukom.gov.si/eng/slovenia/in-brief/> (15. avgust 2008).
- Internet 6 Slovenija med najbolj socialnimi v EU-ju. *RTV Slovenija*, 10. september 2003. Dostopno prek: http://www.rtvlo.si/modload.php?&c_mod=rnews&op=sections&func=read&c_menu=16&c_id=11274 (21. avgust 2008).
- Internet 7 Lipa zbrala 7000 podpisov za peticijo vladi o spremembi socialne politike. *Dnevnik.si*, 14. maj 2008. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/319473> (17. avgust 2008).
- Internet 8 ZSSS opozarja na težave mladih na trgu dela. *Dnevnik.si*, 21. julij 2008. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/335038> (17. avgust 2008).
- Internet 9 Vladni portal za otroke in mladino. 2008. *Socialna država*. Dostopno prek: http://www.otroci.gov.si/index.php?option=com_content&task=view&id=148&Itemid=299 (29. julij 2008)
- Internet 10 Ministrstvo za finance Republike Slovenije. 2008. *Predstavitev*. Dostopno prek: <http://www.mf.gov.si/slov/predstavitev/delpodr.htm> (29. julij 2008).
- Internet 11 Agencija Republike Slovenije za zavarovalni nadzor. 2008. *Naloge in pristojnosti Agencije*. Dostopno prek: <http://www.a-zn.si/slo/client/default.asp?r=-1&n=175&p=content> (29. julij 2008).
- Internet 12 Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve. 2008. *Temeljne naloge*. Dostopno prek: <http://www.ajpes.si/dokumenti/dokument.asp?id=858> (29. julij 2008).
- Internet 13 Agencija Republike Slovenije za trg vrednostnih papirjev. 2008. *Naloge in pristojnosti*. Dostopno prek: <http://www.a-tvp.si/content.asp?IDm=16> (29. julij 2008).
- Internet 14 Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije. 2008a. *Delovna področja*. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/si/delovna_podrocja/ (29. julij 2008).
- Internet 15 --- 2008b. *Upravno notranje zadeve*. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/si/delovna_podrocja/upravno_notranje_zadeve/ (29. julij 2008).
- Internet 16 --- 2008c. *Policija in druge varnostne naloge*. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/si/delovna_podrocja/policija_in_druge_varnostne_naloge/ (29. julij 2008).
- Internet 17 --- 2008d. *Policija*. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/si/delovna_podrocja/policija/ (29. julij 2008).

- Internet 18 --- 2008e. *Inšpektorat RS za notranje zadeve*. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/si/delovna_podrocja/inspektorat_rs_za_notranje_zadeve/ (29. julij 2008).
- Internet 19 Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije. 2008. *Ministrstvo*. Dostopno prek: <http://www.mzz.gov.si/si/ministrstvo/> (29. julij 2008).
- Internet 20 Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije. 2008a. *Delovna področja*. Dostopno prek: http://www.mp.gov.si/si/delovna_podrocja/ (1. avgust 2008).
- Internet 21 --- 2008b. *Izvrševanje kazenskih sankcij*. Dostopno prek: http://www.mp.gov.si/si/delovna_podrocja/pravosodna_uprava/izvrsevanje_kazenskih_sankcij/ (1. avgust 2008).
- Internet 22 --- 2008c. *Evropske zadeve*. Dostopno prek: http://www.mp.gov.si/si/delovna_podrocja/mednarodno_sodelovanje_in_mednarodna_pravna_pomoc/evropske_zadeve/ (1. avgust 2008).
- Internet 23 --- 2008d. *Poprava krivic in narodna sprava*. Dostopno prek: http://www.mp.gov.si/si/delovna_podrocja/poprava_krivic_in_narodna_sprava/ (1. avgust 2008).
- Internet 24 Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije. 2008. *Delovna področja*. Dostopno prek: <http://www.mors.si/index.php?id=8> (2. avgust 2008).
- Internet 25 Centralni katalog informacij javnega značaja Republike Slovenije. 2008. *Ministrstvo za obrambo RS*. Dostopno prek: [http://www.ckijz.gov.si/index.php?id=98&no_cache=1&tx_katalogijzpregled_pi1\[uid_katalog\]=190&cHash=395fec09f1](http://www.ckijz.gov.si/index.php?id=98&no_cache=1&tx_katalogijzpregled_pi1[uid_katalog]=190&cHash=395fec09f1), 27. avgust 2008).
- Internet 26 Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije. 2008a. *Generalštab Slovenske vojske*. Dostopno prek: <http://www.mors.si/index.php?id=14> (2. avgust 2008).
- Internet 27 --- 2008b. *Inšpektorat za obrambo*. Dostopno prek: <http://www.mors.si/index.php?id=12> (2. avgust 2008).
- Internet 28 Centralni katalog informacij javnega značaja Republike Slovenije. 2008. *Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje*. Dostopno prek: [http://www.ckijz.gov.si/index.php?id=98&no_cache=1&tx_katalogijzpregled_pi1\[uid_katalog\]=190&tx_katalogijzpregled_pi1\[enota\]=160&cHash=3b50fad5dc](http://www.ckijz.gov.si/index.php?id=98&no_cache=1&tx_katalogijzpregled_pi1[uid_katalog]=190&tx_katalogijzpregled_pi1[enota]=160&cHash=3b50fad5dc) (27. avgust 2008).
- Internet 29 Centralni katalog informacij javnega značaja Republike Slovenije. 2008. *Inšpektorat Republike Slovenije za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami*. Dostopno prek: [http://www.ckijz.gov.si/index.php?id=98&no_cache=1&tx_katalogijzpregled_pi1\[uid_katalog\]=190&tx_katalogijzpregled_pi1\[enota\]=162&cHash=a145a0d5c4](http://www.ckijz.gov.si/index.php?id=98&no_cache=1&tx_katalogijzpregled_pi1[uid_katalog]=190&tx_katalogijzpregled_pi1[enota]=162&cHash=a145a0d5c4) (27. avgust 2008).

- Internet 30 Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve Republike Slovenije. 2008a. *Delovna področja*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/ (3. julij 2008).
- Internet 31 --- 2008b. *Delovna razmerja in pravice iz dela*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/delovna_razmerja_in_pravice_iz_dela/ (3. julij 2008).
- Internet 32 --- 2008c. *Napoteni delavci – minimalne pravice*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/delovna_razmerja_in_pravice_iz_dela/delovna_razmerja/napoteni_delavci_minimalne_pravice/ (28. avgust 2009).
- Internet 33 Urad za enake možnosti Republike Slovenije. 2008. *Naloge in cilji*. Dostopno prek: http://www.uem.gov.si/si/o_uradu_za_enake_moznosti/naloge_in_cilji/ (29. julij 2008).
- Internet 34 Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve Republike Slovenije. 2008a. *Minimalna in zajamčena plača*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/delovna_razmerja_in_pravice_iz_dela/socialno_partnerstvo/minimalna_in_zajamcena_placa/ (28. avgust 2008).
- Internet 35 --- 2008b. *Socialno partnerstvo*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/delovna_razmerja_in_pravice_iz_dela/socialno_partnerstvo/ (28. avgust 2008).
- Internet 36 Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije. 2008. *Organiziranost*. Dostopno prek: <http://www.zpiz.si/src/organiziranost/> (21. julij 2008).
- Internet 37 Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve Republike Slovenije. 2008a. *Trg dela in zaposlovanje*. Dostopno prek: http://www-mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/ (3. julij 2008).
- Internet 38 --- 2008b. *Zaposlovanje*. Dostopno prek: http://www-mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/zaposlovanje (3. julij 2008).
- Internet 39 Javni sklad Republike Slovenije za razvoj kadrov in štipendije. 2008. *Usmeritve in cilji*. Dostopno prek: <http://www.sklad-kadri.si/> (17. julij 2008).
- Internet 40 Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. 2008. *Organigram in podatki o organizaciji zavoda*. Dostopno prek: <http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/Informacije/KatalogInfJavnegaZnacaja/2aOrganigramZavoda.htm> (14. september 2008).
- Internet 41 Priročnik za bruce. 2008. *Katere študentske organizacije je dobro poznati?* Dostopno prek: <http://www.prirocnikzabruce.si/studij/katere-studentske-organizacije-je-dobro-poznati/> (14. september 2008).

- Internet 42 Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve Republike Slovenije. 2008a. *Posredovanje in zagotavljanje dela*. Dostopno prek: http://www-mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/posredovanje_in_zagotavljanje_dela/ (3. julij 2008).
- Internet 43 --- 2008b. *Vzajemno priznavanje kvalifikacij*. Dostopno prek: http://www-mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/vzajemno_priznavanje_kvalifikacij/ (3. julij 2008).
- Internet 44 --- 2008c. *Evropski socialni sklad*. Dostopno prek: http://www-mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/evropski_socialni_sklad (3. julij 2008).
- Internet 45 --- 2008d. *PHARE projekti*. Dostopno prek: http://www-mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/phare_projekti/ (3. julij 2008).
- Internet 46 --- 2008e. *Pobuda EQUAL*. Dostopno prek: http://www-mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/pobuda_equal/ (3. julij 2008).
- Internet 47 --- 2008f. *Program Progress*. Dostopno prek: http://www-mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/progress/ (3. julij 2008).
- Internet 48 --- 2008g. *Preprečevanje dela in zaposlovanja na črno*. Dostopno prek: http://www-mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/prreprecevanje_dela_in_zaposlovanja_na_crno/ (3. julij 2008).
- Internet 49 --- 2008h. *Družina*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/ (3. julij 2008).
- Internet 50 --- 2008i. *Nasilje v družini*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/nasilje_v_druzini/ (3. julij 2008).
- Internet 51 Jamstveni in preživninski sklad Republike Slovenije. 2008. *Informacije javnega značaja*. Dostopno prek: <http://www.jps-rs.si/cm/binary.php?id=2008031813094842> (14. september 2008).
- Internet 52 Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve Republike Slovenije. 2008a. *Certifikat Družini prijazno podjetje*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja_druzina/cdpp/ (3. julij 2008).
- Internet 53 --- 2008b. *Sociala*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/ (3. julij 2008).
- Internet 54 --- 2008c. *Denarna socialna pomoč*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/denarna_socialna_pomoc/ (30. avgust 2008).

- Internet 55 --- 2008d. *Delitev hrane iz zalog Skupnosti*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/socialna_zascita_preprecevanje_revscine/delitev_hrane_iz_zalog_skupnosti/ (30. avgust 2008).
- Internet 56 --- 2008e. *Izvajalci na področju socialnega varstva*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/izvajalci_na_podrocju_socialnega_varstva (3. julij 2008).
- Internet 57 --- 2008f. *Invalidi*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/invalidi/ (3. julij 2008).
- Internet 58 --- 2008g. *Nacionalni informativni dnevi*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/invalidi/nacionalni_informativni_dnevi/ (3. julij 2008).
- Internet 59 --- 2008h. *Sklad za vzpodbujanje zaposlovanja invalidov*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/invalidi/sklad_za_vzpodbujanje_zaposlovanja_invalidov/ (3. julij 2008).
- Internet 60 --- 2008i. *Invalidska podjetja v Sloveniji*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/invalidi/invalidska_podjetja_v_sloveniji/ (14. oktober 2008).
- Internet 61 --- 2008j. *Konvencija o pravicah invalidov*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/invalidi/konvencija_o_pravicah_invalidov/ (3. julij 2008).
- Internet 62 Sklad Republike Slovenije za vzpodbujanje zaposlovanja invalidov. 2008. *O skladu*. Dostopno prek: http://www.svzi.gov.si/index.php?de_id=2 (29. julij 2008).
- Internet 63 Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve Republike Slovenije. 2008. *Vojni invalidi, veterani in žrtve vojnega nasilja*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/vojni_invalidi_veterani_in_zrtve_vojnega_nasilja/ (10. september 2008).
- Internet 64 Ministrstvo za gospodarstvo Republike Slovenije. 2008a. *Cilji in naloge ministrstva*. Dostopno prek: http://www.mg.gov.si/si/o_ministrstvu/cilji_in_naloge_ministrstva/ (2. avgust 2008).
- Internet 65 --- 2008b. *Podjetništvo in konkurenčnost*. Dostopno prek: http://www.mg.gov.si/si/delovna_podrocja/podjetnistvo_in_konkurenčnost/ (2. avgust 2008).
- Internet 66 *Slovenski podjetniški sklad*. Dostopno prek: <http://www.podjetniskisklad.si/> (2. september 2008).
- Internet 67 Ministrstvo za gospodarstvo Republike Slovenije. 2008a. *Spodbujanje MSP z lastniškimi in dolžniškimi viri*. Dostopno prek: http://www.mg.gov.si/si/delovna_podrocja/podjetnistvo_in_konkurenčnost/spodbujanje_msp_z_lastniskimi_in_dolzniskimi_viri/ (2. avgust 2008).

- Internet 68 --- 2008b. *Notranji trg*. Dostopno prek: http://www.mg.gov.si/si/delovna_podrocja/notranji_trg/ (2. avgust 2008).
- Internet 69 --- 2008c. *Sektor za nadzor cen*. Dostopno prek: http://www.mg.gov.si/si/delovna_podrocja/notranji_trg/sektor_za_nadzor_cen/ (2. avgust 2008).
- Internet 70 --- 2008d. *Sektor za preskrbo in blagovne rezerve*. Dostopno prek: http://www.mg.gov.si/si/delovna_podrocja/notranji_trg/sektor_za_preskrbo_in_blagovne_rezerve/ (2. avgust 2008).
- Internet 71 --- 2008e. *Sektor za prost pretok blaga*. Dostopno prek: http://www.mg.gov.si/si/delovna_podrocja/notranji_trg/sektor_za_prost_pretok_blaga/ (2. avgust 2008).
- Internet 72 --- 2008f. *Sektor za tehnično zakonodajo*. Dostopno prek: http://www.mg.gov.si/si/delovna_podrocja/notranji_trg/sektor_za_tehnicno_zakonodajo/ (2. avgust 2008).
- Internet 73 --- 2008g. *Sektor za upravljanje in reševanje in prestrukturiranje podjetij*. Dostopno prek: http://www.mg.gov.si/si/delovna_podrocja/notranji_trg/sektor_za_upravljanje_resevanje_in_prestrukturiranje_podjetij/ (2. avgust 2008).
- Internet 74 Urad Republike Slovenije za varstvo potrošnikov. 2008. *Cilji in naloge*. Dostopno prek: http://www.uvp.gov.si/si/i:uradu/cilji_in_naloge/ (21. julij 2008).
- Internet 75 Ministrstvo za gospodarstvo Republike Slovenije. 2008a. *Sektor za trgovino in varstvo pravic*. Dostopno prek: http://www.mg.gov.si/si/delovna_podrocja/notranji_trg/sektor_za_trgovino_in_varstvo_pravic/ (2. avgust 2008).
- Internet 76 --- 2008b. *Ekonomski odnosi s tujino*. Dostopno prek: http://www.mg.gov.si/si/delovna_podrocja/ekonomski_odnosi_s_tujino/ (2. avgust 2008).
- Internet 77 --- 2008c. *Trgovinska politika*. Dostopno prek: http://www.mg.gov.si/si/delovna_podrocja/ekonomski_odnosi_s_tujino/trgovinska_politika/ (2. avgust 2008).
- Internet 78 --- 2008d. *Turizem*. Dostopno prek: http://www.mg.gov.si/si/delovna_podrocja/turizem/ (2. avgust 2008).
- Internet 79 --- 2008e. *Energetika*. Dostopno prek: http://www.mg.gov.si/si/delovna_podrocja/energetika/ (2. avgust 2008).
- Internet 80 Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije. 2008. *Delovna področja*. Dostopno prek: http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/ (6. avgust 2008).
- Internet 81 Strukturni skladi EU v Sloveniji. 2008. *EKUJS*. Dostopno prek: http://euskлади.gov.si/skladi/strukt_ekujs.html (6. september 2008).

- Internet 82 Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja. 2008. Poslanstvo *in vizija*. Dostopno prek: http://www.arsktrip.gov.si/si/o_nas/poslanstvo_in_vizija/ (7. avgust 2008).
- Internet 83 Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije. 2008. *Delovna področja*. Dostopno prek: http://www.mk.gov.si/si/delovna_podrocja/ (6. avgust 2008).
- Internet 84 Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije. 2008. *Naloge in cilji*. Dostopno prek: http://www.mop.gov.si/si/o_ministrstvu/delovna_telesa/ (20. avgust 2008).
- Internet 85 Ministrstvo za promet Republike Slovenije. 2008. *Delovna področja*. Dostopno prek: http://www.mzp.gov.si/si/delovna_podrocja/ (6. avgust 2008).
- Internet 86 Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije. 2008a. *O ministrstvu*. Dostopno prek: http://www.mss.gov.si/si/o_ministrstvu/ (12. julij 2008).
- Internet 87 --- 2008b. *Predšolska vzgoja*. Dostopno prek: http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/predsolska_vzgoja/ (12. julij 2008).
- Internet 88 --- 2008c. *Osnovnošolsko izobraževanje*. Dostopno prek: http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/osnovnosolsko_izobrazevanje/ (12. julij 2008).
- Internet 89 --- 2008d. *Učbeniški sklad*. Dostopno prek: http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/osnovnosolsko_izobrazevanje/ucbeniski_skladi/ucbeniski_skladi_za_osnovne_sole_za_let_20082009/ (7. avgust 2008).
- Internet 90 --- 2008e. *Prehrana*. Dostopno prek: http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/osnovnosolsko_izobrazevanje/prehrana/ (7. avgust 2008).
- Internet 91 --- 2008f. *Srednješolsko izobraževanje*. Dostopno prek: http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/srednjesolsko_izobrazevanje/ (12. julij 2008).
- Internet 92 --- 2008g. *Učbeniški skladi v SŠ*. Dostopno prek: http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/srednjesolsko_izobrazevanje/ucbeniski_skladi_v_ss/ (12. julij 2008).
- Internet 93 --- 2008h. *Prehrana in prevozi v SŠ*. Dostopno prek: http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/srednjesolsko_izobrazevanje/prehrana_in_prevozi_v_ss/ (12. julij 2008)
- Internet 94 --- 2008i. *Višje strokovno izobraževanje*. Dostopno prek: http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/visje_solsko_izobrazevanje/ (12. julij 2008).
- Internet 95 --- 2008j. *Izobraževanje odraslih*. Dostopno prek: http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/izobrazevanje_odraslih/ (12. julij 2008).

- Internet 96 --- 2008k. *Vpis in financiranje izobraževanja*. Dostopno prek: http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/izobrazevanje_odraslih/vpis_in_financiranje_izobrazevanja/ (12. julij 2008).
- Internet 97 Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo Republike Slovenije. 2008a. *Delovna področja*. Dostopno prek: http://www.mvzt.gov.si/si/delovna_podrocja/ (13. julij 2008).
- Internet 98 --- 2008b. *Znanost in visoko šolstvo*. Dostopno prek: http://www.mvzt.gov.si/si/delovna_podrocja/znanost_in_visoko_solstvo/ (13. julij 2008).
- Internet 99 --- 2008c. *Znanost*. Dostopno prek: http://www.mvzt.gov.si/si/delovna_podrocja/znanost_in_visoko_solstvo/znanost/ (13. julij 2008).
- Internet 100 --- 2008d. *Tehnologija*. Dostopno prek: http://www.mvzt.gov.si/si/delovna_podrocja/tehnologija/ (13. julij 2008).
- Internet 101 --- 2008e. *Informacijska družba*. Dostopno prek: http://www.mvzt.gov.si/si/delovna_podrocja/informacijska_druzba/ (13. julij 2008).
- Internet 102 Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije. 2008. *Delovna področja*. Dostopno prek: http://www.mz.gov.si/si/delovna_podrocja/ (24. julij 2008).
- Internet 103 Ministrstvo za javno upravo Republike Slovenije. 2008. *Delovna področja*. Dostopno prek: http://www.mju.gov.si/si/delovna_podrocja/ (7. avgust 2008).
- Internet 104 Državni portal Republike Slovenije. 2008. *E-uprava*. Dostopno prek: <http://e-uprava.gov.si/e-uprava/> (11. september 2008).
- Internet 105 Ministrstvo za javno upravo Republike Slovenije. 2008. *E-uprava in upravni procesi*. Dostopno prek: http://www.mju.gov.si/si/delovna_podrocja/e_uprava_in_upravni_procesi/ (7. avgust 2008).
- Internet 106 Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko. 2008. *Delovna področja*. Dostopno prek: http://www.svrl.gov.si/si/delovna_podrocja/ (11. avgust 2008).
- Internet 107 Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. 2008a. *Letno poročilo 2007 – Gibanje zaposlovanja in brezposelnosti*. Dostopno prek: <http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/Slovenija/Slo/08-gibanje-zaposlovanja.htm> (30. oktober 2008).
- Internet 108 --- 2008b. *Letno poročilo 2007 – Ukrepi zaposlovanja*. Dostopno prek: <http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/Slovenija/Slo/10-ukrepi.htm> (30. oktober 2008).

- Internet 109 --- 2008c. *Letno poročilo 2007 – Pravice iz zavarovanja za primer brezposelnosti*. Dostopno prek: <http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/Slovenija/Slo/12-pravice.htm> (30. oktober 2008).
- Internet 110 --- 2008d. *Letno poročilo 2007 – Poklicna orientacija in štipendiranje*. Dostopno prek: <http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/Slovenija/Slo/13-poklicna-orientacija.htm> (30. oktober 2008).
- Internet 111 Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve Republike Slovenije. 2008a. *Statistika*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/statistika/druzinski_prejemki/ (30. oktober 2008).
- Internet 112 --- 2008b. *Število izplačanih DSP in število upravičencev na mesec*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/statistika/denarna_socialna_pomoc/stevilo_izplacanih_dsp_in_stevilo_upravicevcev_za_mesec/ (30. oktober 2008).
- Internet 113 Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Republike Slovenije. 2008. *Mesečni statistični pregled – Avgust 2008*. Dostopno prek: <http://www.zpiz.si/src/msp/200808/index.html#s01> (30. oktober 2008).
- Internet 114 Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. 2008. *Letno poročilo 2007 – Zaposlovanje tujcev*. Dostopno prek: <http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/Slovenija/Slo/15-tujci.htm> (30. oktober 2008).
- Internet 115 Statistični urad Republike Slovenije. 2002. *Popis 2002*. Dostopno prek: http://www.stat.si/popis2002/si/rezultati/rezultati_red.asp?ter=SLO&st=5 (30. oktober 2008)
- Izjava o dobrih namenih*. 1990. Dostopno prek: <http://www.ukom.gov.si/10let/pot/osamosvojitveni-dokumenti/dobri-nameni/> (1. avgust 2008).
- Jambrek, Peter. 1993. Rubikon ali močvirje. V *Slovenci in prihodnost*, ur. Niko Grafenauer, 83-96. Ljubljana: Nova revija.
- 1999. Čigava je slovenska država? V *Sproščena Slovenija - obračun za prihodnost*, ur. Niko Grafenauer, France Bučar, Peter Jambrek, Drago Jančar, Jože Pučnik in Rudi Šeligo, 11-25. Ljubljana: Nova revija.
- Jančar, Drago. 1999. Slovenske marginalije. V *Sproščena Slovenija - obračun za prihodnost*, ur. Niko Grafenauer, France Bučar, Peter Jambrek, Drago Jančar, Jože Pučnik in Rudi Šeligo, 159-185. Ljubljana: Nova revija.
- Javni razpis za pridobitev sredstev evropskega sklada za regionalni razvoj – ESSR Dvig konkurenčnosti turističnega gospodarstva – Turistična infrastruktura*. Ur. l. RS 51/2007 (8. junij 2007).

- Javornik, Marija ur. 1997. *Veliki splošni leksikon v osmih knjigah – druga knjiga*. Ljubljana: Državna založba Slovenije d.d.
- Jerovec, Leon. 1999. *Za uspešno in srečno Slovenijo*. Ljubljana: samozaložba.
- Jezernik, Mišo. 1993. Usodni zasuk. V *Slovenci in prihodnost*, ur. Niko Grafenauer, 97-112. Ljubljana: Nova revija.
- Kodeks ravnanja javnih uslužbencev*. Ur. l. RS 8/2001 (2. februar 2001).
- Kos, Marko. 1993. Strahovi in upi Slovenije. V *Slovenci in prihodnost*, ur. Niko Grafenauer, 360-365. Ljubljana: Nova revija.
- 2004. *Velika preobrazba Slovenije: miti in realnost*. Ljubljana: Nova revija.
- Makarovič, Jan. 1993. O štirih oblikah nacionalizma. V *Slovenci in prihodnost*, ur. Niko Grafenauer, 113-130. Ljubljana: Nova revija.
- Malnar-Štembal, Mateja ur. 2008. *Prva pomoč za novinarje: Slovensko predsedstvo EU 2008*. Ljubljana: Urad Vlade RS za komuniciranje.
- Mencinger, Jože. 1996. Prednosti in pomanjkljivosti majhnega gospodarstva. V *Slovenska smer*, ur. Marko Crnkovič, 109-118. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve Republike Slovenije, Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije, Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in Urad Vlade Republike Slovenije za informiranje. 2006. *Sodobna socialna država*. Ljubljana: Urad Vlade Republike Slovenije za informiranje.
- Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji (NPS)*. Ur. l. RS 24/2000 (17. marec 2000).
- Novak, Boris A. 1993. Neprehodnost, prehodnost, prihodnost. V *Slovenci in prihodnost*, ur. Niko Grafenauer, 58-64. Ljubljana: Nova revija.
- Novak, Mojca. 2003. Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije: uvodni razmislek. V *Družboslovne razprave XIX (43 avgust)*, ur. Anton Kramberger, Boštjan Šaver, Monika Kalin in Janez Jug, 99-102. Ljubljana: Slovensko sociološko društvo, Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani.
- Odlok o ustanovitvi Javnega stanovanjskega sklada Mestne občine Ljubljana*. Ur. l. RS 109/2001 (28. december 2001).
- Phelps, Edmund. 1994. *Raising the employment and pay of the working poor*. Dostopno prek: <http://www.columbia.edu/~esp2/lowwage.pdf> (15. oktober 2008).
- Pogačnik, Aleš, ur. 2006a. *Veliki splošni leksikon: Priročna izdaja v dvajsetih knjigah - Četrta knjiga*. Ljubljana: Državna založba Slovenije d.d.
- 2006b. *Veliki splošni leksikon: Priročna izdaja v dvajsetih knjigah – Sedemnajsta knjiga*. Ljubljana: Državna založba Slovenije d.d.

Pomorski zakonik (PZ-UPB2). Ur. l. RS 120/2006 (13. november 2006).

Popravek Pravil delovanja ekonomsko-socialnega sveta. Ur. l. RS 64/1994 (14. oktober 1994).

Popravek Zakona o socialnem varstvu (ZSV-UPB2). Ur. l. RS 41/2007 (11. maj 2007).

Pravila delovanja Ekonomsko-socialnega sveta. Ur. l. RS 59/2004 (30. september 1994).

Pravilnik o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami. Ur. l. RS 25/2006 (9. marec 2006).

Pravilnik o izvajanju inšpekcijskega nadzora na področju socialnega varstva. Ur. l. RS 74/2004 (9. julij 2004).

Pravilnik o izvajanju knjižničnega nadomestila. Ur. l. RS 42/2004 (23. april 2004).

Pravilnik o merilih in postopku za določitev višine subvencije plače za invalide. Ur. l. RS 117/2005 (23. december 2005).

Pravilnik o merilih za financiranje programskih vsebin radijskih ali televizijskih programov s statusom lokalnega, regionalnega ali študentskega programa. Ur. l. RS 109/2002 (13. december 2002).

Pravilnik o minimalni stopnji izobrazbe oseb, ki opravljajo trgovinsko dejavnost, po zahtevnosti posameznih vrst trgovinskih opravil. Ur. l. RS 28/1993 (4. junij 1993).

Pravilnik o minimalnih tehničnih in drugih pogojih, ki se nanašajo na prodajne objekte za opravljanje trgovinske dejavnosti, in pogojev za prodajo blaga zunaj prodajaln. Ur. l. RS 28/1993 (4. junij 1993).

Pravilnik o načinu dela Komisije za ugotovitev podlage za odpoved pogodbe o zaposlitvi. Ur. l. RS 117/2005 (23. december 2005).

Pravilnik o obratovalnem času prodajaln. Ur. l. RS 28/1993 (4. junij 1993).

Pravilnik o osnovnošolskem izobraževanju učencev s posebnimi potrebami na domu. Ur. l. RS 61/2004 (4. junij 2004).

Pravilnik o podrobnejših pogojih, merilih in postopku za dodelitev subvencij mladim družinam za njem tržnih stanovanj. Ur. l. RS 66/2007 (24. julij 2007).

Pravilnik o postopkih pri uveljavljanju pravice do institucionalnega varstva. Ur. l. RS 38/2004 (16. april 2004).

Pravilnik o pravicah in dolžnostih učencev v osnovni šoli. Ur. l. RS 75/2004 (13. julij 2004).

Pravilnik o prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi. Ur. l. RS 95/2004 (27. avgust 2004).

Pravilnik o spremembah Pravilnika o postopkih pri uveljavljanju pravice do institucionalnega varstva. Ur. l. RS 23/2006 (3. marec 2006).

- Pravilnik o spremembi Pravilnika o merilih in postopku za določitev višine subvencije plače za invalide.* Ur. l. RS 40/2008 (23. april 2008).
- Pravilnik o spremembi pravilnika o postopkih pri uveljavljanju pravice do institucionalnega varstva.* Ur. l. RS 42/2007 (15. maj 2007).
- Pravilnik o subvencioniranju prevozov za dijake in študente višjih strokovnih šol.* Ur. l. RS 71/2007 (7. avgust 2007).
- Pravilnik o varovanju zdravja pri delu nosečih žensk, delavk, ki so pred kratkim rodile ter doječih delavk.* Ur. l. RS 82/2003 (21. avgust 2003).
- Pravilnik o varovanju zdravja pri delu otrok, mladostnikov in mladih oseb.* Ur. l. RS 82/2003 (21. avgust 2003).
- Pučnik, Jože. 1999. Kulturna prenova Slovenije. V *Sproščena Slovenija - obračun za prihodnost*, ur. Niko Grafenauer, France Bučar, Peter Jambrek, Drago Jančar, Jože Pučnik in Rudi Šeligo, 26-49. Ljubljana: Nova revija.
- Rupel, Dimitrij. 1999. Težave (in možnosti) slovenske države ali: »Tujega nočemo, svojega ne damo!«. V *Sproščena Slovenija - obračun za prihodnost*, ur. Niko Grafenauer, France Bučar, Peter Jambrek, Drago Jančar, Jože Pučnik in Rudi Šeligo, 294-310. Ljubljana: Nova revija.
- Rus, Veljko. 1990. *Socialna država in družba blaginje*. Ljubljana: Inštitut za sociologijo.
- 1996. Neokorporativizem in država blaginje. V *Slovenska smer*, ur. Marko Crnkovič, 145-154. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Rus, Veljko in Niko Toš. 2005. *Vrednote Slovencev in Evropejcev*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, IDV.
- Seider, Reinhard. 1998. *Socialna zgodovina družine*. Ljubljana: Studia Humanitatis.
- Senegačnik, Brane. 1999. Individualizem, oseba in »etična shizofrenija«. V *Sproščena Slovenija - obračun za prihodnost*, ur. Niko Grafenauer, France Bučar, Peter Jambrek, Drago Jančar, Jože Pučnik in Rudi Šeligo, 223-240. Ljubljana: Nova revija.
- Sklep o sofinanciranju podiplomskega študija.* Ur. l. RS 77/2004 (16. julij 2004).
- Snoj, Jože. 1993. O cilju ciljev. V *Slovenci in prihodnost*, ur. Niko Grafenauer, 241-253. Ljubljana: Nova revija.
- 1999. Od Ljubljane do Bruslja. V *Sproščena Slovenija - obračun za prihodnost*, ur. Niko Grafenauer, France Bučar, Peter Jambrek, Drago Jančar, Jože Pučnik in Rudi Šeligo, 273-293. Ljubljana: Nova revija.
- Socialni sporazum za obdobje 2007-2009.* Ur. l. RS 93/2007 (12. oktober 2007).

- Spremembe in dopolnitve pravil delovanja Ekonomsko-socialnega sveta*. Ur. l. RS 40/2007 (7. maj 2007).
- Stanovanjski zakon (SZ-1)*. Ur. l. RS 69/2003 (16. julij 2003).
- Trbanc, Martina. 1992. Različni socialno-blaginjski sistemi in trendi v socialni politiki. V *Družboslovne razprave IX (14 avgust)*, ur. Frane Adam, 94-102. Ljubljana: Slovensko sociološko društvo Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani.
- Trstenjak, Anton. 1991. *Misli o slovenskem človeku*. Ljubljana: Založništvo slovenske knjige.
- 1992. O Slovenskem človeku. V *O slovenskem človeku in koroški duši*, Anton Trstenjak in Erwin Ringel, 9-145. Celovec: Mohorjeva družba.
- Uran, Maja in Rok Ovsenik. 2006. *Razvojni načrt in usmeritve slovenskega turizma 2007-2011*. Ljubljana: Ministrstvo za gospodarstvo Direktorat za turizem. Dostopno prek: http://www.mg.gov.si/fileadmin/mg.gov.si/pageuploads/turizem/Microsoft_Word_-_RNUST_2007-2011-popravki_10.7.2006-za_na_splet-1.pdf (4 avgust 2008).
- Urbančič, Ivan. 1993. Slovenci na konju. V *Slovenci in prihodnost*, ur. Niko Grafenauer, 11-32. Ljubljana: Nova revija.
- 1999. Slovenija 1999. V *Sproščena Slovenija - obračun za prihodnost*, ur. Niko Grafenauer, France Bučar, Peter Jambreč, Drago Jančar, Jože Pučnik in Rudi Šeligo, 341-362. Ljubljana: Nova revija.
- Uredba o določitvi kvote za zaposlovanje invalidov*. Ur. l. RS 32/2007 (10. april 2007).
- Uredba o dopolnitvah uredbe o upravnem poslovanju*. Ur. l. RS 30/2006 (23. marec 2006).
- Uredba o spremembah Uredbe o določitvi kvote za zaposlovanje invalidov*. Ur. l. RS 21/2008 (29. februar 2008).
- Uredba o upravnem poslovanju*. Ur. l. RS 20/2005 (3. marec 2005).
- Uredba Sveta (ES) št. 1698/2005 z dne 20. septembra 2005 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP)*. 2005. Dostopno prek: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sl/oj/2005/l_277/l_27720051021sl00010040.pdf (6. september 2008).
- Ustava Republike Slovenije*. Ur. l. RS 33/91 (28. december 1991).
- Veenhoven, Ruut. 2000. *Wellbeing in the Welfare state*. Dostopno prek: <http://www2.eur.nl/fsw/research/veenhoven/Pub2000s/2000b-full.pdf> (15. oktober 2008).
- Zakon o arhivskem gradivu in arhivih (ZAGA)*. Ur. l. RS 20/1997 (10. april 1997).
- Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah (ZASP-UPB3)*. Ur. l. RS 16/2007 (23. februar 2007).
- Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah (ZASP)*. Ur. l. RS 21/1995 (14. april 1995).
- Zakon o brezplačni pravni pomoči (ZBPP-UPB1)*. Ur. l. RS 96/2004 (30. avgust 2004).

Zakon o dedovanju kmetijskih gospodarstev (ZDKG). Ur. l. RS 70/1995 (8. december 1995).

Zakon o delovnih razmerjih (ZDR). Ur. l. RS 42/2002 (15. maj 2002).

Zakon o divjadi in lovstvu (ZDLov-1). Ur. l. RS 16/2004 (20. februar 2004).

Zakon o dohodnini (ZDoh-2). Ur. l. RS 117/2006 (16. november 2006).

Zakon o določitvi minimalne plače (ZDMP). Ur. l. RS 114/2006 (9. november 2006).

Zakon o dopolnitvi zakona o določitvi minimalne plače (ZDMP-A). Ur. l. RS 36/2008 (11. april 2008).

Zakon o dostopu do informacij javnega značaja (ZDIJZ). Ur. l. RS 24/2003 (7. marec 2003).

Zakon o društvih (ZDru-1). Ur. l. RS 61/2006 (13. junij 2006).

Zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih (ZDVDTTP). Ur. l. RS 41/1983.
Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/zdvdtpp.pdf (30. avgust 2008).

Zakon o državni upravi (ZDU-1). Ur. l. RS 52/2002 (14. junij 2002).

Zakon o enakih možnostih žensk in moških (ZEMŽM). Ur. l. RS 59/2002 (5. julij 2002).

Zakon o gimnazijah (ZGim-UPB1). Ur. l. RS 1/2007 (5. januar 2007).

Zakon o glasbenih šolah (ZGla-UPB1). Ur. l. RS 81/2006 (31. julij 2006).

Zakon o gospodarskih zbornicah (ZGZ). Ur. l. RS 60/2006 (9. junij 2006).

Zakon o gozdnem reprodukcijskem materialu (ZGRM). Ur. l. RS 58/2002 (4. julij 2002).

Zakon o gozdovih (ZG). Ur. l. RS 30/1993 (10. junij 1993).

Zakon o humanitarnih organizacijah (ZHO). Ur. l. RS 98/2003 (13. oktober 2003).

Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti (ZIRD). Ur. l. RS 110/2002 (18. december 2002).

Zakon o jamstvenem in preživninskem skladu Republike Slovenije (ZJSRS-UPB2). Ur. l. RS 78/2006 (25. julij 2006).

Zakon o javni rabi slovenščine (ZJRS). Ur. l. RS 86/2004 (5. avgust 2004).

Zakon o javnih cestah (ZJC-UPB1). Ur. l. RS 33/2006 (30. marec 2006).

Zakon o javnih uslužbencih (ZJU-UPB3). Ur. l. RS 63/2007 (13. julij 2007).

Zakon o kazenskem postopku (ZKP-UPB4). Ur. l. RS 32/2007 (10. april 2007).

Zakon o kmetijstvu (ZKme-1). Ur. l. RS 45/2008 (9. maj 2008).

Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1). Ur. l. RS 87/2001 (8. november 2001).

Zakon o Kobilarni Lipica (ZKL). Ur. l. RS 29/1996 (31. maj 1996).

Zakon o kolektivnih pogodbah (ZKolP). Ur. l. RS 43/2006 (21. april 2006).

Zakon o kontroli cen (ZKC-UPB1). Ur. l. RS 51/2006 (18. maj 2006).

Zakon o letalstvu (Zlet-UPB1). Ur. l. RS 113/2006 (6. november 2006).

Zakon o lokalni samoupravi (ZLS-UPB2). Ur. l. RS 94/2007 (16. oktober 2007).

Zakon o medijih (Zmed-UPB1). Ur. l. RS 110/2006 (26. oktober 2006).

Zakon o morskem ribištvu (ZMR-2). Ur. l. RS 115/2006 (10. november 2006).

Zakon o nacionalni stanovanjski varčevalni shemi in subvencijah mladim družinam za prvo reševanje stanovanjskega vprašanja (ZNSVS-UPB2). Ur. l. RS 96/2007 (22. oktober 2007).

Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah (ZNPk-UPB2). Ur. l. RS 1/2007 (5. januar 2007).

Zakon o nalezljivih boleznih (ZNB-UPB1). Ur. l. RS 33/2006 (30. marec 2006).

Zakon o naravnem rezervatu Škocjanski zatok (ZNRŠZ). Ur. l. RS 20/1998 (13. marec 1998).

Zakon o obrambi (ZObr). Ur. l. RS 82/1994 (30. december 1994).

Zakon o odpravi posledic naravnih nesreč (ZOPNN-UPB1). Ur. l. RS 114/2005 (19. december 2005).

Zakon o odškodnini žrtvam kaznivih dejanj (ZOZKD). Ur. l. RS 101/2005 (11. november 2005).

Zakon o odvetniški tarifi (ZOdvT). Ur. l. RS 67/2008 (4. julij 2008).

Zakon o ohranjanju narave (ZON-UPB2). Ur. l. RS 96/2004 (30. avgust 2004).

Zakon o omejevanju porabe alkohola (ZOPA). Ur. l. RS 15/2003 (14. februar 2003).

Zakon o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov (ZOUTI-UPB3). Ur. l. RS 93/2007 (12. oktober 2007).

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI-UPB5). Ur. l. RS 16/2007 (23. februar 2007).

Zakon o osnovni šoli (ZOsn-UPB3). Ur. l. RS 81/2006 (31. julij 2006).

Zakon o pacientovih pravicah (ZPacP). Ur. l. RS 15/2008 (11. februar 2008).

Zakon o podpornem okolju za podjetništvo (ZPOP). Ur. l. RS 40/2004 (20. april 2004).

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1). Ur. l. RS 106/1999 (23. december 1999).

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1-UPB4). Ur. l. RS 109/2006 (23. oktober 2006).

Zakon o policiji (ZPol). Ur. l. RS 49/1998 (3. julij 1998).

Zakon o pomilostitvi (ZPom-UPB1). Ur. l. RS, št. 23/2005 (10. marec 2005).

Zakon o pomoči za reševanje in prestrukturiranje gospodarskih družb v težavah (ZPRPGDT-UPB2). Ur. l. RS 44/2007 (21. maj 2007).

Zakon o popravi krivic (ZPKri-UPB2). Ur. l. RS 70/2005 (26. julij 2005).

Zakon o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja (ZPIMVI). Ur. l. RS 35/2001 (11. maj 2001).

Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (ZPDZC-UPB1). Ur. l. RS 12/2007 (12. februar 2007).

Zakon o preprečevanju uporabe prepovedanih drog in o obravnavi uživalcev prepovedanih drog (ZPUPD). Ur. l. RS 98/1999 (3. december 1999).

Zakon o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami (ZPPPD). Ur. l. RS 108/1999 (27. december 1999).

Zakon o prostorskem načrtovanju (ZPNačrt). Ur. l. RS 33/2007 (13. april 2007).

Zakon o raziskovalni in razvojni dejavnosti (ZRRD-UPB1). Ur. l. RS 22/2006 (28. februar 2006).

Zakon o regijskem parku Škocjanske jame (ZRPSJ). Ur. l. RS 57/1996 (19. oktober 1996).

Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (ZRomS-1). Ur. l. RS 33/2007 (13. april 2007).

Zakon o rudarstvu (ZRud). Ur. l. RS 56/1999 (13. julij 1999).

Zakon o skladu za financiranje Nuklearne elektrarne Krško in odlaganja radioaktivnih odpadkov iz Nuklearne elektrarne Krško (ZSFR-UPB1). Ur. l. RS 47/2003 (22. maj 2003).

Zakon o sladkovodnem ribištvu (ZSRib). Ur. l. RS 61/2006 (13. junij 2006).

Zakon o socialnem varstvu (ZSV-UPB2). Ur. l. RS 3/2007 (12. januar 2007).

Zakon o spodbujanju razvoja turizma (ZSRT). Ur. l. RS 2/2004 (15. januar 2004).

Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR-UPB1). Ur. l. RS 83/2003 (22. avgust 2003).

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o delovnih razmerjih (ZDR-A). Ur. l. RS 103/2007 (13. november 2007).

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o osnovni šoli (ZOsn-F). Ur. l. RS 102/2007 (9. november 2007).

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o rudarstvu (ZRud-B). Ur. l. RS 68/2008 (8. julij 2008).

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o vrtcih (ZVrt-D). Ur. l. RS 25/2008 (14. marec 2008).

Zakon o spremljanju državnih pomoči (ZSDrP). Ur. l. RS 37/2004 (15. april 2004).

Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP). Ur. l. RS 97/2001 (4. december 2001).

Zakon o športu (ZSpo). Ur. l. RS 22/1998 (20. marec 1998).

Zakon o štipendiranju (ZŠtip). Ur. l. RS 59/2007 (4. julij 2007).

Zakon o tajnih podatkih (ZTP-UPB2). Ur. l. RS 50/2006 (16. maj 2006).

Zakon o uporabi sredstev solidarnosti za odpravo posledic suše v letu 1992 (ZUSSO92). Ur. l. RS 13/1993 (12. marec 1993).

Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK). Ur. l. RS 96/2002 (14. november 2002).

Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja (ZUNEO-UPB1). Ur. l. RS 93/2007 (12. oktober 2007).

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP). Ur. l. RS 54/2000 (16. junij 2000).

Zakon o varnosti v železniškem prometu (ZVZelP). Ur. l. RS 61/2007 (10. julij 2007).

Zakon o varstvu kulturne dediščine (ZVKD). Ur. l. RS 7/1999 (5. februar 1999).

Zakon o varstvu kulturne dediščine (ZVKD-1). Ur. l. RS 16/2008 (15. februar 2008).

Zakon o varstvu okolja (ZVO-1-UPB1). Ur. l. RS 39/2006 (13. april 2006).

Zakon o varstvu podzemnih jam (ZVPJ). Ur. l. RS 2/200 (15. januar 2004).

Zakon o varstvu potrošnikov (ZVPot-UPB2). Ur. l. RS 98/2004 (9. september 2004).

Zakon o varstvu potrošnikov pred nepoštenimi poslovnimi praksami (ZVPNPP). Ur. l. RS 53/2007 (15. junij 2007).

Zakon o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja (ZVPSBNO). Ur. l. RS 49/2006 (12. maj 2006).

Zakon o visokem šolstvu (ZViS-UPB3). Ur. l. RS 119/2006 (20. november 2006).

Zakon o višjem strokovnem izobraževanju (ZVSI). Ur. l. RS 86/2004 (5. avgust 2004).

Zakon o Vladi Republike Slovenije (ZVRS-UPB1). Ur. l. RS 24/2005 (11. marec 2005).

Zakon o vodah (ZV-1). Ur. l. RS 67/2002 (26. julij 2002).

Zakon o vojnih invalidih (ZVojI). Ur. l. RS 63/1995 (6. november 1995).

Zakon o vojnih veteranih (ZVV-UPB1). Ur. l. RS 110/2003 (12. november 2003).

Zakon o vrtcih (ZVrt-UPB2). Ur. l. RS 100/2005 (10. november 2005).

Zakon o zagotovitvi sredstev za odpravo posledic suše v kmetijstvu v letu 1993 (ZZSO93). Ur. l. RS 12/1994 (4. marec 1994).

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR-UPB1). Ur. l. RS 69/2004 (24. junij 2004).

Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (ZZRZI-UPB2). Ur. l. RS 16/2007 (23. december 2007).

Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (ZZZPB-UPB1). Ur. l. RS 107/2006 (17. oktober 2006).

Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (ZZVZZ-UPB3). Ur. l. RS 72/2006 (11. julij 2006).

Zakon o zdravstveni dejavnosti (ZZDej-UPB2). Ur. l. RS 23/2005 (10. marec 2005).

Zakon o zdravstveni ustreznosti živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živili (ZZUZIS). Ur. l. RS 52/2000 (13. junij 2000).

Zakon o zunanjih zadevah (ZZZ-1). Ur. l. RS 45/2001 (7. junij 2001).

Zakon o železniškem prometu (ZZeIP-UPB4). Ur. l. RS 44/2007 (21. maj 2007).

Zakon o živinoreji (ZŽiv). Ur. l. RS 18/2002 (28. februar 2002).

Zakon o žrtvah vojnega nasilja (ZZVN). Ur. l. RS 63/1995 (6. november 1995).

8 PRILOGE

8.1 Priloga A: SEZNAM HUMANITARNIH ORGANIZACIJ

Seznam humanitarnih organizacij je sestavljen na podlagi Razvida humanitarnih organizacij (splošnih dobredelnih organizacij in organizacij za samopomoč), ki ga je izdalo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve in vsebuje vse organizacije, ki so bile na njem navedene štirinajstega septembra 2008.

1. **Združenje za socialno gerontologijo in gerontogogiko Slovenije.** To je organizacija za samopomoč, ki izvaja programe za kakovostno življenje starih ljudi na področju medčloveških odnosov in medgeneracijskega povezovanja ter pripravo srednje generacije na lastno starost.
2. **Slovenska filantropija – združenje za promocijo prostovoljstva.** Splošna dobredelna organizacija, katere dejavnost je promocija prostovoljne dejavnosti, prizadevanje za dvig ugleda prostovoljnemu delu in skrb za socialno varnost in pravno zaščito posebnih družbenih skupin.
3. **Slovenska Karitas.** Splošna dobredelna organizacija, ki se ukvarja s pomočjo socialno ogroženim otrokom in družinam, psihosocialno pomočjo materam in ženskam v stiski, socialno rehabilitacijo zasvojenih, s sistemom podpore azilantom, beguncem in brezdomcev ter z dvigom kvalitete življenja starejših, bolnih in invalidov.
4. **Ženska svetovalnica.** Dejavnost splošne dobredelne organizacije je: psihosocialna pomoč ženskam z izkušnjo nasilja, spolne ali druge oblike zlorabe, ženskam z motnjami hranjenja ter krizni center za ženske.
5. **Unicef Slovenija.** Splošna dobredelna organizacija, ki izvaja programe zagovorništva in promocije otrokovih pravic, izobraževalno dejavnost, projekt otrokom prijazna mesta, delovanje nacionalnih odborov za zdravje otrok in spodbujanje dojenja ter organizacija zbiranja sredstev.
6. **Združenje proti spolnemu zlorabljanju.** Splošna dobredelna organizacija. Izvaja programe, ki so namenjeni žrtvam nasilja, še zlasti vseh oblik spolnih zlorab.
7. **Škofijska Karitas Maribor.** Splošna dobredelna organizacija. Njena dejavnost so programi pomoči socialno ogroženim, sprejemališče za brezdomce, terapevtsko

pripravljalni center za odvisnike od nedovoljenih drog, program botrstva otrokom, svetovalno delo in dobrodne akcije.

8. **Ozara Slovenija – nacionalno združenje za kakovost življenja.** Splošna dobrodna organizacija, ki se ukvarja z dejavnostjo skupnostne skrbi in s programi rehabilitacije za ljudi z dolgotrajnimi težavami v duševnem zdravju in sicer so to programi stanovanjskih skupin, dnevni centri, centri za delovno in socialno integracijo, pisarne za informiranja in svetovanje, klubi svojcev in skupine za samopomoč.
9. **Slovensko društvo Hospic.** To je splošna dobrodna organizacija. Njegova dejavnost je: celostna oskrba umirajočih bolnikov in svojcev, programi žalovanja po izgubi bližnje osebe, programi za žalujoče otroke in mladostnike, detabuizacija smrti in šolanje prostovoljcev.
10. **Društvo prostovoljcev zaupni telefon Samarijan.** Splošna dobrodna organizacija izvaja štiriindvajseturno dežurstvo na telefonu za klic v duševni stiski, telefonsko svetovanje, informiranje in usmerjanje ljudi v stiski.
11. **Društvo za nenasilno komunikacijo.** Splošna dobrodna organizacija izvaja programe individualne pomoči in svetovalnega dela z ženskami in mladimi z izkušnjo nasilja, svetovalno delo s povzročitelji nasilja, socialno zagovorništvo, mediacija in izvajanje preventivnih delavnic za osnovne in srednje šole.
12. **Altra – odbor za novosti v duševnem zdravju.** Splošna dobrodna organizacija. Njena dejavnost je: pomoč osebam s težavami v duševnem zdravju in sicer dejavnost stanovanjskih skupin, dnevnih centrov, »drop in« centrov, svetovalnih centrov, skupine za samopomoč, programi zaposlovanja in usposabljanja težje zaposljivih ljudi in programi preventivne narave.
13. **Slovensko združenje za zmanjšanje škodljivih posledic drog – DrogArt.** Splošna dobrodna organizacija, ki se ukvarja z osveščanjem, informiranjem in svetovanjem z namenom zmanjšanja dejavnikov tveganja v zvezi z uživanjem plesnih in drugih drog.
14. **Mali princ – društvo za dvig kvalitete življenja oseb z motnjo v razvoju.** To je splošna dobrodna organizacija, ki se ukvarja z organiziranjem dejavnosti in izobraževanja po načelih doživljajske pedagogike za duševno prizadete osebe, njihove svojce in za javnost. Organizira tudi druge aktivnosti za dvig kvalitete življenja oseb z motnjo v razvoju.
15. **Društvo za zmanjševanje škode zaradi drog Stigma.** To je splošna dobrodna organizacija. Izvaja programe, ki so namenjeni zlasti zmanjšanju zdravstvenih in

socialnih posledic, ki so posredno ali neposredno povezane z uživanjem nedovoljenih drog.

16. **Škofijska Karitas Koper** je splošna dobrodelna organizacija, ki izvaja programe psihosocialne in materialne pomoči, ki so namenjeni družinam, starejšim, bolnikom in invalidom. Izvaja tudi socialno rehabilitacijo zasvojenih in ima sprejemališče za brezdomce in materinski dom.
17. **Društvo SOS telefon – za ženske in otroke žrtve nasilja.** Splošna dobrodelna organizacija, katere dejavnost je: telefonsko svetovanje, zatočišče za ženske in otroke žrtve nasilja, zagovorništvo in programi psihološke pomoči za ženske in otroke žrtve nasilja.
18. **Šent – slovensko združenje za duševno zdravje** je splošna dobrodelna organizacija, njena dejavnost pa je socialna in psihološka rehabilitacija uporabnikov služb za duševno zdravje in ustvarjanje novih delovnih mest za težje zaposljive osebe in sicer s programi Centrov za duševno zdravje – dnevnih centrov, stanovanjskih skupin in zaposlitvenih centrov, programi svetovalnih pisarn in z zagovorništvom.
19. **Društvo projekt človek.** Dejavnost te splošne dobrodelne organizacije so programi samopomoči, terapije in socialne rehabilitacije za zasvojence in njihove svojce in sicer v okviru dnevnega centra, sprejemnega centra, stanovanjske terapevtske skupnosti, centra za reintegracijo, informativnega svetovanja ter programov terapije za zasvojence in družine.
20. **Društvo za duševno zdravje in kreativno preživljanje prostega časa »Vezi«.** To je splošna dobrodelna organizacija, ki izvaja programe pomoči osebam s težavami v duševnem zdravju in njihovim svojcem. To so programi: dnevni centri, stanovanjske skupine, zagovorništvo, terapevtske skupine ter programi zaposlovanja in usposabljanja težje zaposljivih oseb.
21. **Zveza medgeneracijskih društev za kakovostno starost Slovenije.** Tudi to je splošna dobrodelna organizacija, ima pa mrežo medgeneracijskih programov za kakovostno starost in boljše odnose med generacijami in sicer: medgeneracijske skupine za kakovostno starost, osebno družabništvo z osamljenim starim človekom in zagovorništvo.

Enako dejavnost opravljajo tudi naslednje štiri splošne dobrodelne organizacije.

22. **Medgeneracijsko društvo upanje Trbovlje,**
23. **Medgeneracijsko društvo za kakovostno starost Ljubljana,**
24. **Medgeneracijsko društvo Srečno Zagorje in**

25. **Medgeneracijsko društvo za kakovostno starost Laško.**
26. **Društvo življenje brez nasilja in krivic za podporo žrtvam nasilnih dejanj.** Ta splošna dobrodelna organizacija izvaja programe podpore in pomoči žrtvam nasilnih dejanj, zlasti program skupine za samopomoč in program Varna hiša, v okviru katerega se izvaja svetovalno delo, delavnice in zagovorništvo.
27. **Društvo regionalna varna hiša Celje** je splošna dobrodelna organizacija, ki izvaja programe za preprečevanje nasilja nad ženskami in otroki in sicer: zatočišče, svetovalno delo, skupine za samopomoč, zagovorništvo, delavnice in delo z otroki.
28. **Društvo varnega zavetja.** To je splošna dobrodelna organizacija. Njena dejavnost so programi pomoči ženskam in otrokom žrtvam nasilja: varna hiše, svetovalno delo in skupine za samopomoč.
29. **Zveza društev za socialno gerontologijo Slovenije** je organizacija za samopomoč ki izvaja programe za kakovostno življenje starih ljudi na področju medčloveških odnosov in medgeneracijskega povezovanja ter priprava srednje generacije na lastno starost.
- Enako dejavnost kot izvaja to društvo izvaja tudi naslednjih šest organizacij za samopomoč:
30. **Medgeneracijsko društvo Jesenski cvet,**
31. **Medgeneracijsko društvo za samopomoč Oljka,**
32. **Medgeneracijsko društvo za samopomoč Drava,**
33. **Medgeneracijsko društvo Zimzelen Cerknica,**
34. **Medgeneracijsko društvo Lučka, Koroška in**
35. **Medgeneracijsko društvo za samopomoč Savinja.**
36. **Novi paradoks – Slovensko društvo za kakovost življenja.** To je splošna dobrodelna organizacija, ki se ukvarja s pomočjo osebam s težavami v duševnem zdravju in težje zaposljivim osebam, in sicer s programi: stanovanjske skupine, odprta hiša, mladinski center in vzajemna delavnica.
37. **Društvo Žarek upanja – pomoč pri odvisnostih in zasvojenostih.** Tudi to je splošna dobrodelna organizacija, njena dejavnost pa je psihosocialna rehabilitacija nekdanjih odvisnikov od alkohola in njihovih svojcev, in sicer s programi terapevtskih skupin, svetovanja, individualne obravnave in izobraževanja.
38. **Društvo za pomoč osebam z motnjo v duševnem razvoju Barka** je splošna dobrodelna organizacija, ki izvaja storitve varstva, vodenja in zaposlitve pod

posebnimi pogoji in storitve institucionalnega varstva za osebe z motnjo v duševnem razvoju.

39. **Up – društvo za pomoč zasvojenecem in njihovim svojcem Slovenije.** Splošna dobrodelna organizacija, katere dejavnost je opredeljena kot: pomoč pri vključevanju v programe zdravljenja zasvojenosti in programi socialne rehabilitacije (reintegracijski program s stanovanjskim delom, program svetovalnic, informacijskih pisarn, terapevtskih skupin in skupin za samopomoč ter izobraževanje).
40. **Evangeličanska humanitarna organizacija – Podpornica.** To je splošna dobrodelna organizacija, ki nudi neposredno pomoč in socialno vključevanje marginaliziranih skupin in posameznikov v družbo z izvajanjem programov »Mobilna diakonija – pomoč na domu« in »Pomoč v stiski«.
41. **Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo Mesto.** Splošna dobrodelna organizacija. Njena dejavnost je promocija prostovoljnega dela in skrb za socialno varnost posebnih družbenih skupin z izvajanjem programa dnevnega centra za otroke, ustvarjalnih delavnic in drugih preventivnih programov za otroke s težavami v socialni integraciji, ter programov za socialno izključene skupine prebivalstva, zlasti programov integracije Romov in tujcev.
42. **Mozaik – društvo za socialno vključenost** je splošna dobrodelna organizacija, ki izvaja socialnoekonomske programe za socialno vključenost in neodvisno življenje invalidnih oseb in drugih ranljivih družbenih skupin (bivalna skupnost; psihosocialna podpora; delovno usposabljanje ter zaposlovanje).
43. **Društvo odsev se sliši.** Splošna dobrodelna organizacija, ki opravlja dejavnosti informiranja, svetovalnega dela in psihosocialne pomoči za vse ljudi, s poudarkom na težavah povezanih z odvisnostjo, še zlasti od prepovedanih drog (svetovalni center za vse vrste odvisnosti, info-točka, delavnice za starše in mladostnike ter ulično delo).
44. **Društvo prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote.** To je splošna dobrodelna organizacija, ki ima programe materialne in psihosocialne pomoči socialno ogroženim osebam (celostna pomoč brezdomcem, bivalna skupnost za mlade iz nefunkcionalnih družin, mladinska in študentska srečanja) ter pomoč staršem pri ustvarjanju kakovostnih odnosov in oblikovanju funkcionalnih družin.
45. **Zveza prijateljev mladine Slovenije** kot splošna dobrodelna organizacija izvaja humanitarne projekte zbiranja sredstev za pomoč družinam v materialni stiski in organizira brezplačna letovanja za otroke iz socialno ogroženih družin. V njihovo dejavnost sodi tudi štipendijski sklad za otroke iz socialno ogroženih družin,

svetovanje preko nacionalne mreže telefona za otroke in mladostnike TOM, nacionalni otroški parlament, Teden otroka ter drugi projekti s humanitarno osnovo.

46. **Zveza prijateljev mladine Ljubljana Moste – Polje.** Splošna dobrodelna organizacija, ki izvaja humanitarne projekte zbiranja sredstev za pomoč družinam v materialni stiski in organizira brezplačna letovanja za otroke iz socialno ogroženih družin. Ima tudi štipendijski sklad za otroke iz socialno ogroženih družin, poleg tega pa izvaja tudi druge projekte s humanitarno osnovo.
47. **Društvo prijateljev mladine Maribor** je splošna dobrodelna organizacija. Izvaja pa humanitarne projekte zbiranja sredstev za pomoč družinam v materialni stiski in sodeluje v vseh humanitarnih akcijah Zveze prijateljev mladine Slovenije.
48. tudi **Medobčinska zveza prijateljev mladine Velenje** je splošna dobrodelna organizacija, ki izvaja projekte zbiranje sredstev za pomoč družinam v materialni stiski in organizira brezplačna letovanja za otroke iz socialno ogroženih družin. Sodeluje tudi v vseh humanitarnih akcijah Zveze prijateljev mladine Slovenije.
49. **Zveza društev upokojencev Slovenije.** To je splošna dobrodelna organizacija, ki izvaja socialno – humanitarne programe za izboljšanje kvalitete življenja vseh starejših in sicer v naslednjih oblikah: skupine za samopomoč, obiski bolnih in obnemoglih in organizacija pomoči starejšim na domu.
50. **Humana – združenje svojcev pri skrbi za mentalno zdravje.** Kot splošna dobrodelna organizacija je njihova dejavnost povezovanje svojcev uporabnikov psihiatričnih uslug za izmenjavo izkušenj in strokovnih informacij s področja duševnega zdravja ter izvajanje programov na področju duševnega zdravja (Center za svetovanje, združevanje in pomoč svojcem oseb s psihozo, delovno rehabilitacijski center, pomoč na domu osebam s psihiatričnimi diagnozami in njihovim svojcem).
51. **Društvo Informacijski center Legebitra** je organizacija za samopomoč. Namenjena je izvajanju programov namenjenih lažšanju psihosocialnih stisk istospolno usmerjenih in preprečevanju poslabšanja njihovega zdravstvenega stanja.
52. **Društvo za pomoč ženskam in otrokom žrtvam nasilja – Varna hiša Gorenjske.** To je splošna dobrodelna organizacija. Njena dejavnost so programi preprečevanja nasilja nad ženskami in otroki: zatočišče, svetovalno delo, skupine za samopomoč, zagovorništvo in delavnice.
53. **Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev – Kralji ulice.** Kot splošna dobrodelna organizacija izvaja razne oblike dela na področju problematike

- brezdomstva kot so: distribucija uličnega časopisa, terensko delo z brezdomci, socialno kulturne dejavnosti in izobraževalni tečaji v okviru Univerze pod zvezdami.
54. **Društvo za pomoč in samopomoč na področju zasvojenosti zdravja Pot** je splošna dobrodelna organizacija. Dejavnost te humanitarne organizacije pa so programi namenjeni zmanjševanju škodljivih posledic uporabe drog, dnevni center, zavetišče za brezdomne odvisnike, terensko delo, program samopomoči in pomoč kriznega tima.
55. **Beli obroč Slovenija – društvo za pomoč žrtvam kaznivih dejanj.** To je splošna dobrodelna organizacija, ki nudi psihosocialno, pravno in materialno pomoč žrtvam kaznivih dejanj.
56. **Škofijska Karitas Ljubljana** je splošna dobrodelna organizacija, ki izvaja programe humanitarne pomoči družinam v materialni stiski, organizira brezplačna letovanja za otroke in socialno ogrožene družine. Pomaga tudi brezdomcem in beguncem, izposoja invalidske in ortopedske pripomočke in pomaga na domu.
57. **Društvo za pomoč zasvojenecem od nedovoljenih drog Drevo življenja.** Kot splošna dobrodelna organizacija pomaga zasvojenecem od nedovoljenih drog in njihovim svojcem, zlasti pa je pomembno delovanje terapevtskega centra in informativne pisarne.
58. **Muslimansko dobrodelno društvo Merhamet.** Tudi to društvo je splošna dobrodelna organizacija, ki ima kot dejavnost opredeljeno nudenje materialne pomoči socialno šibkim družinam in otrokom, pomoč pri zaposlovanju nezaposlenih, štipendiranje nadarjenih in materialno nepreskrbljenih dijakov in študentov ter oskrba zapuščenih otrok in sirot.
59. **Društvo za duhovno oskrbo gluhih, naglušnih in gluhoslepih Slovenije.** Kot splošna dobrodelna organizacija izvaja programe namenjene zagotavljanju dostopnosti gluhih, naglušnih in gluhoslepih oseb do njim prilagojenih verskih obredov; programe pomoči pri socialnih in psihosocialnih težavah, pri komunikaciji, vzgoji in integraciji v okolje; in organiziranje šola za učenje znakovnega jezika in usposabljanje tolmačev.
60. **Društvo za podporo Tibetu.** To društvo je splošna dobrodelna organizacija, ki izvaja programe pomoči socialno ogroženim skupinam prebivalstva v Tibetu, kot njihova dejavnost pa je opredeljena tudi podpora izobraževanju otrok iz socialno ogroženih družin in sirot; programi zdravljenja bolnikov, zdravstvenega svetovanja in izobraževanje; in humanitarna pomoč ogroženim ljudem v kriznih situacijah.
61. **Zveza Lions klubov, Distrikt 129 – Slovenija.** Tudi ta zveza je splošna dobrodelna organizacija, njena dejavnost pa so programi pomoči slepim in slabovidnim osebam

(učna pot za slepe in slabovidne, učni park, programi približevanja umetnosti in kulturne dediščine slepim in slabovidnim) in številne humanitarne akcije.

Vir:

- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve Republike Slovenije. 2008. *Razvid humanitarnih organizacij – splošnih in dobrodelnih organizacij in organizacij za samopomoč*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/hum_org_feb08.pdf (14. september 2008).

8.2 Priloga B: SEZNAM DRUŠTEV NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA

Seznam je sestavljen na podlagi Evidence društev v javnem interesu na področju socialnega varstva, ki jo je na spletu objavilo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve in vsebuje vsa društva, ki so bila na njem navedena štirinajstega septembra 2008.

Društva, ki jim je podeljen status društva v javnem interesu na področju socialnega varstva:

1. Društvo Barka,
2. Društvo svetovalcev Zapni telefon Samarijan,
3. Ozara Slovenija – nacionalno združenje za kakovost življenja,
4. Društvo distrofikov Slovenije,
5. Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Koper,
6. Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Ptuj,
7. Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Kranj,
8. Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Murska Sobota,
9. Zveza delovnih invalidov Slovenije,
10. Društvo SOS telefon za ženske in otroke žrtve nasilja,
11. Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije,
12. Šent – Slovensko združenje za duševno zdravje,
13. Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije,
14. Zveza Sožitje – Zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije,
15. Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Ljubljana,

16. Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Celje,
17. Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Maribor,
18. Sklad Silva – Društvo za kakovostno življenje ljudi s posebnimi potrebami,
19. YHD – društvo za teorijo in kulturo hendikepa,
20. Sonček – Zveza društev za cerebralno paralizo Slovenije,
21. Zveza paraplegikov Slovenije,
22. Društvo Projekt Človek,
23. Društvo za nenasilno komunikacijo,
24. Medobčinsko društvo gluhih in naglušnih Velenje,
25. Zveza društev upokojencev Slovenije,
26. Altra, Odbor za novosti v duševnem zdravju,
27. Auris – Medobčinsko društvo gluhih in naglušnih Kranj,
28. Društvo gluhih in naglušnih Podravja,
29. Medobčinsko društvo slapih in slabovidnih Nova Gorica,
30. Združenje multiple skleroze Slovenije,
31. Društvo paraplegikov Prekmurja in Prlekije,
32. Društvo paraplegikov ljubljanske pokrajine,
33. Društvo gluhih in naglušnih Ljubljana,
34. Društvo laringektomiranih Slovenije,
35. Društvo paraplegikov Dolenjske, Bele Krajine in Posavja,
36. Društvo Ženska svetovalnica,
37. Muza, Društvo za ustvarjanje in kvaliteto življenja,
38. Društvo Tvoj telefon Postojna,
39. Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Novo mesto,
40. Društvo paraplegikov Koroške,
41. Društvo študentov invalidov Slovenije,
42. Društvo paraplegikov Gorenjske,
43. Društvo Center za pomoč mladim,
44. Društvo paraplegikov Severne Štajerske,
45. Društvo paraplegikov Jugozahodne Štajerske,
46. Društvo za duševno zdravje in kreativno preživljanje prostega časa – Vezi,
47. Društvo gluhih in naglušnih Severne Primorske,
48. Društvo zaveznikov mehkega pristanka Krško,
49. Društvo za pomoč odvisnikom in njihovim družinam Pomoč,

50. Društvo paraplegikov Istre in Krasa,
51. Združenje proti spolnemu zlorabljanju Ljubljana,
52. Društvo gibalno oviranih invalidov Slovenije Vizija,
53. Društvo gluhih in naglušnih Posavja Krško,
54. Društvo gluhih in naglušnih Koper,
55. Humana, Združenje svojcev pri skrbi za mentalno zdravje, Radovljica,
56. Društvo gluhih in naglušnih Dolenjske in Bele Krajine,
57. Društvo zdravljenih alkoholikov Vrhnika
58. Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto,
59. Društvo gluhih in naglušnih Pomurja,
60. Up – Društvo za pomoč zasvojenecem in njihovim svojcem Slovenije,
61. Sila – slovensko mednarodno združenje žensk,
62. Slovenska filantropija – združenje za promocijo prostovoljstva,
63. Društvo gluhih in naglušnih Celje,
64. Zveza medgeneracijskih društev za kakovostno starost Slovenije,
65. Novi paradoks – slovensko društvo za kakovost življenja,
66. Društvo za pomoč odvisnikom in njihovim svojcem – Svit Koper,
67. Društvo paraplegikov Severne Primorske Nova Gorica,
68. Združenje invalidov – Forum Slovenije,
69. Medobčinsko društvo gluhih in naglušnih Slovenske Konjice, Vitanje in Zreče,
70. Društvo Mladinski center Prlekije,
71. Društvo za delo z mladimi v stiski Žarek Jesenice,
72. Društvo Regionalna Varna hiša Celje,
73. Društvo varnega zavetja Ljutomer,
74. Društvo Žarek upanja – pomoč pri odvisnostih in zasvojenostih,
75. Medgeneracijsko društvo za samopomoč Drava,
76. Zveza društev za socialno gerontologijo Slovenije,
77. Društvo za pomoč ženskam in otrokom žrtvam nasilja Varna hiša Gorenjska,
78. Društvo za pomoč in samopomoč na področju zasvojenosti Zdrava pot Maribor,
79. Društvo socialni forum za zasvojenosti in omame,
80. Društvo Izvir za prostovoljno delo, preventivo in svetovanje,
81. Klub zdravljenih alkoholikov Idrija in
82. Društvo za urejanje življenja – Abstinent.

Društvi, ki sta pridobili predhodna soglasja s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve:

1. Društvo za preventivno delo Ljubljana in
2. Slovensko društvo Hospic.

Vir:

- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve Republike Slovenije. 2008. *Evidenca društev v javnem interesu na področju socialnega varstva*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/drustvo_ji_feb08.pdf (14. september 2008).

8.3 Priloga C: INTERVJU Z VODJO ODDELKA VRHUNSKIH ŠPORTNIKOV

Gospod je bil zaprosen, da se predstavi in na kratko predstavi enoto, ki ji poveljuje in sicer s poudarkom na pravicah in dolžnostih, ki jih imajo vrhunski športniki, njihovim dohodkom (v primerjavi s policijskim) in statusom po športni karieri.

Intervju se je začel 5. novembra 2008 ob 15.10 uri v Ljubljani.

Gospod se predstavi kot Franc Rožman, vodja Oddelka vrhunskih športnikov v slovenski policiji.

Pove da so vsi športniki in trenerji v državni upravi zaposleni na podlagi Sporazuma o zaposlovanju vrhunskih športnikov in trenerjev in sicer so zaposleni v Slovenski vojski znotraj Ministrstva za obrambo, v Generalni policijski upravi znotraj Ministrstva za notranje zadeve in v Carinski upravi znotraj Ministrstva za finance. Ministrstva jih zaposlujejo na podlagi njihove zmožnosti zaposlovanja (kapacitete). Koordinacijsko telo vodi Direktorat za šport znotraj Ministrstva za šolstvo in šport, samo metodološko usklajevanje in vodenje evidenc pa je v pristojnosti Olimpijskega komiteja Slovenije – združenje športnih zvez.

Kar se tiče same Policije g. Rožman pove, da je v Generalni policijski upravi sistematiziran Oddelek vrhunskih športnikov, kjer je začasno zaposlenih 26 vrhunskih športnikov. Ti se na podlagi doseženih rezultatov (svetovna in mednarodna merila – pogoj za zaposlitev je dosežen določen razred, to je šesto ali višje mesto na mednarodnih in svetovnih tekmovanjih),

zaposlujejo s pogodbo za določen čas in sicer za eno leto. Ta pogodba se nato ob doseganju predvidenih rezultatov redno podaljšuje. Zaposluje se le športnike iz individualnih športnih disciplin. V policiji zaposlujejo največ judoistov, atletov, alpinistov in podobnih športnikov, ki jih lahko povezujejo s specifikko policijskega dela. V posameznih službah znotraj policije taki športniki vodijo in urijo policiste (so inštruktorji).

Naloge vrhunskih športnikov zaposlenih v policiji so sicer promocija delodajalca, vključevanje v preventivne, vzgojno-izobraževalne, športne, kulturne in druge dejavnosti, ki jih organizirajo tako Generalna policijska uprava kot druge policijske uprave in tudi drugi državni organi. Odzivajo se tudi na povabila drugih organizacij (zapori, vrtci, šole, domovi za ostarele in drugo), kjer nastopajo kot voditelji, demonstratorji, lahko prikazujejo razne filme, predstavljajo svojo aktivnost... in se tako povezujejo z različnimi občinstvi.

Zaposlenim teče delovna doba in imajo socialno in zdravstveno zavarovanje. Imajo status policista III in temu primerno plačo z vsemi dodatki.

Ko športniki ne izpolnjujejo več pogojev za zaposlitev v enoti vrhunskih športnikov se vključijo v sistem ADECCO, to je sistem iskanja zaposlitve za vrhunske športnike pri OKS (združenje športnih zvez). Posamezniki, ki so medijsko bolj prepoznavni, pa na podlagi lastne iniciative in zmožnosti ponujajo svoje storitve na športnem trgu (odprejo svoje podjetje).

Ko vrhunski športniki zaključijo svojo kariero, je policija zainteresirana za njihova znanja, ki so v mnogih pogledih v vrstah policije zelo uporabna. Take športnike se skuša v policiji zaposliti ob pogoju doseženih formalnih standardov (izobrazba...) in tudi kadrovske zmožnosti v organizaciji. Načeloma se stremi k temu, da se jim, če izrazijo željo, omogoči ostati v policiji.

8.4 Priloga D: JAVNOMNENJSKA RAZISKAVA

S ciljem lažje zaključitve ključnih spoznanj diplomske naloge sem se odločil narediti tudi krajšo javnomnenjsko raziskavo. In sicer me je zanimalo: kako državljani RS ocenjujejo Slovenijo kot socialno državo; kako ocenjujejo, da je v RS poskrbljeno za socialno najbolj šibke; in tudi, če bi bili pripravljeni prispevati večje dajatve, da bi se socialno šibkim še bolj pomagalo.

Pri telefonski anketi je sodelovalo 200 anketirancev, ki sem jih po metodi naključnega izbiranja izbral iz Telefonskega imenika Republike Slovenije, ki ga je leta 2005 izdal Telekom Slovenije. Pri izbiranju anketirancev sem bil pozoren predvsem na to, da so bili izbrani enakomerno glede na število telefonskih naročnikov v posamezni omrežni enoti in glede na celotno Slovenijo, pazil pa sem tudi na razmerje med anketiranci v mestih in izven njih. Anketiral sem osebe, ki so se prve javile na klic, pod pogojem njihove polnoletnosti. Bolj komunikativne osebe, ki so se pri anketiranju bodisi pritoževale bodisi hvalile nad »izkoriščevalci« sistema so bile vprašane tudi o samem načinu zlorabe v praksi ob pogoju, da osebo in tudi način »deviantnega« dejanja, ki je bil konkretno izveden v praksi, osebno poznajo. Anketa se je izvajala med 10. in 30. oktobrom 2008.

PRVI DEL RAZISKAVE: ANKETNA VPRAŠANJA

Od dvestotih anketirancev je bilo 82 (41 %) moških in 118 (59 %) žensk. Glede na kraj prebivanja je bilo 88 (44%) ljudi iz mesta, 112 (56%) ljudi pa izven. Po izobrazbeni strukturi je imelo 31 (15,5 %) ljudi osnovno šolo ali manj, 111 (55,5 %) ljudi srednjo šolo, 58 (29 %) pa jih je imelo višjo izobrazbo ali več. Anketiranci so povedali svoj zaposlitveni status in sicer je bilo 15 (7,5 %) ljudi brezposelnih, 98 (49 %) zaposlenih, 14 (7%) jih je imelo status študenta, 73 (36,5 %) pa je bilo upokojujencev.

1. Ocenjevanje RS kot socialne države

Na anketno vprašanje: Kako ocenjujete RS kot socialno državo na lestvici od 1 do 5 (pri čemer je 1 nezadostno, 2 zadostno, 3 dobro, 4 prav dobro in 5 odlično), se je odzvalo vseh 200 anketirancev. Rezultati so:

- nezadostno 1: 8 (4 %) anketirancev,
- zadostno 2: 42 (42 %) anketirancev,
- dobro 3: 104 (52 %) anketirancev,
- prav dobro 4: 34 (17%) anketirancev in
- odlično 5: 12 (6 %) anketirancev.

Povprečna ocena je 3,00 in sicer je pri moških anketirancih 3,04, pri ženskah pa 2,97. V mestu so RS kot socialno državo ocenili s povprečno oceno 3,02, izven mesta pa z 2,98.

Glede na izobrazbo pa je bila pri anketirancih z osnovno šolo ali manj povprečna ocena 2,97, pri srednješolski 2,94 in pri višješolski izobrazbi ali več 3,14. Glede na zaposlitveni status pa

so anketiranci podali povprečne ocene: nezaposleni 2,93, zaposleni 2,95, študentje 3,57 in upokojenci 2,97.

Iz navedenih podatkov se vidi, da je večina anketirancev ocenila RS kot socialno državo z oceno dobro in tudi povprečna ocena je bila točno dobro. To kaže, da so ljudje kar zadovoljni s Slovenijo kot socialno državo. Moški so sicer podali višje ocene, glede na kraj prebivanja pa RS malenkost bolje ocenjujejo v mestu. Tudi glede na izobrazbo ni velikih odstopanj, saj so vse ocene blizu povprečja, najbolje pa so RS ocenili višje izobraženi anketiranci. Glede na status, pa izstopajo s krepko nadpovprečno oceno študentje, kar je glede na ugodnost, ki so jo deležni (država jim subvencionira šolanje) tudi logično. Ostale kategorije so malenkost podpovprečne.

2. Mnenje o oskrbljenosti za socialno najbolj šibke.

Na anketno vprašanje: Kako je po vašem mnenju v RS poskrbljeno za socialno najbolj šibke (pri čemer je 1 nezadostno, 2 zadostno, 3 dobro, 4 prav dobro in 5 odlično), se je odzvalo 199 anketirancev, en anketiranec pa se ni mogel odločiti. Rezultati so:

- nezadostno 1: 29 (14,5 %) anketirancev (14,6 % ocenjujočih),
- zadostno 2: 85 (42,5 %) anketirancev (42,7 % ocenjujočih),
- dobro 3: 61 (30,5 %) anketirancev (30,7 % ocenjujočih),
- prav dobro 4: 20 (10 %) anketirancev (10,1 % ocenjujočih) in
- odlično 5: 4 (2 %) anketirancev (2,0% ocenjujočih).

Anketiranci so podali povprečno oceno 2,42 in sicer je bila povprečna ocena pri moških 2,39, pri ženskah pa 2,44. V mestu je bilo povprečje 2,41, izven mesta pa 2,43, glede na izobrazbo pa je bila povprečna ocena pri anketirancih z osnovno šolo ali manj 2,13, s srednjo šolo 2,14 in pri anketirancih z višjo šolo ali več pa 2,60. Brezposelni so oskrbljenost za socialno najbolj šibke ocenili z povprečno oceno 2,27, zaposleni z 2,48, študentje z 2,79 in upokojenci s povprečjem 2,31.

Anketiranci so torej menili, da je v RS za socialno najbolj šibke zadovoljivo poskrbljeno. Tu preseneča nižja ocena pri moških kot ženskah, ki so tradicionalno bolj sočutne in dovzetne za sočloveka. Glede na kraj prebivališča ni velike razlike, večja razlika pa je pri izobrazbi, saj so višje izobraženi dali občutno višjo oceno od ostalih dveh kategorij. To je morda posledica tega, da je pri nižje izobraženih kategorijah običajno tudi nižji osebni dohodek oz. materialna preskrbljenost in morda tudi dejstva, da so višje izobraženi bolj »odmaknjeni« od revnih

delov prebivalstva oz. je med njimi manj revežev. Glede na zaposlitev pa so najnižjo oceno podali brezposelni in upokojenci, kar je tudi logično saj so ti običajno tudi socialno najšibkejši, tudi njihova ocena pa je sicer krepko nad zadostno dve, kar kaže na dejstvo, da niso popolnoma nezadovoljni s skrbjo države.

Povprečna ocena na vprašanje o skrbi države za socialno najbolj šibke, je za kar 0,58 ocene slabša od ocene na vprašanje o Sloveniji kot socialni državi. To ocenjujem kot dober znak, saj kaže na dejstvo, da se državljani (vse kategorije) zavedajo in jim je mar za stiske socialno najšibkejših. Kljub načelni individualnosti ugotovljeni v 4. poglavju diplomske naloge se tu kažejo tudi holistični znaki družbe.

3. Pripravljenost pomagati

Na anketno vprašanje: Ali bi bili pripravljeni prispevati večje dajatve, da bi se socialno najšibkejšim še bolj pomagalo, so anketiranci lahko odgovarjali z DA ali NE. Odgovorili so vsi anketiranci in sicer:

- z DA 122 (61 %) anketirancev in
- z NE 78 (39 %) anketirancev.

Večje dajatve bi bilo pripravljenih dati kar 63,4% moških anketirancev in 59,3% žensk. V mestu je pripravljenih plačati večje prispevke 69,3% anketirancev, izven mesta pa 54,5%. Glede na izobrazbo pa je pripravljenih plačati večje dajatve 41% anketirancev z osnovno šolo ali manj, 60,4 % s srednjo šolo in 72,4% anketirancev z višjo šolo ali več. Glede na zaposlitveni status bi bilo pripravljenih prispevati večje dajatve 60% nezaposlenih, 61,2% zaposlenih, 85,7% študentov in 56,2% upokojenecv.

Pri odgovarjanju na to vprašanje so anketiranci pogosto pripomnili, da bi bili pripravljeni prispevati dodatno pomoč pod pogojem, da bi šla sredstva res v prave roke. Med tistimi, ki so odgovorili z NE pa je bilo veliko takih, ki so pripomnili, da so sami tisti, ki potrebujejo pomoč.

Tu znova statistika kaže, na dejstvo, da so moški bolj sočutni in bolj pripravljeni pomagati kot ženske. Oba spola pa sta z zelo solidno večino pozitivnih odgovorov pokazala, da je Slovenija še vedno velik socialni potencial in, da bi bili ljudje pripravljeni poleg rednih dajatev (davkov) pripravljeni plačevati še dodatna sredstva, da bi se pomagalo socialno najbolj šibkim. Bolj socialni so sicer v mestih kot izven njih, pripravljenost pomagati pa se stopnjuje tudi z izobrazbo, kar je po svoje logično, ker imajo običajno bolj izobraženi tudi višje dohodke. Najbolj relevantna struktura prebivalstva pri tem vprašanju se mi zdijo zaposleni, ker v bistvu

le oni proizvajajo. Med njimi jih je pripravljenih dodatno pomagati 60%, delu pokojnine pa bi se bila pripravljenih odpovedati kar 56% anketiranih upokojencev.

Komentarje anketirancev ob podajanju odgovorov pripisujem nejevoljnosti zaradi zlorab nekaterih prejemnikov socialnih podpor.

Glede na podatke iz drugega in tretjega anketnega vprašanja zaključujem, da je v Sloveniji veliko ljudi z občutkom za sočloveka, ki bi bili pripravljeni človeku v stiski pomagati, torej, da ima RS v svojih državljanih velik potencial socialne države.

DRUGI DEL RAZISKAVE: NAČINI IZKORIŠČANJA SOCIALNIH BONITET

Cilj tega dela raziskave je bil zgolj ugotoviti načine izkoriščanja in ne njihovo pogostost, saj bi bila tovrstna ugotovitev zaradi posrednih podatkov nekorektna. Rezultati drugega dela raziskave kažejo, da so ljudje (ki so jih anketiranci omenili) za svoje osebno dobrobit pripravljeni uporabljati tudi inštitute namenjene: najbolj revnim, spodbujanju gospodarstva, pomoči študentov..., brez kakršnihkoli moralnih zadržkov, čeprav dejansko do njih niso upravičeni. Nekateri navedeni primeri niso protipravna dejanja, so pa gotovo nemoralna.

IZJAVE ANKETIRANCEV, KI KAŽEJO NA NAČINE IZKORIŠČANJA:

Oseba 1 pove, da ji na zavodu za zaposlovanje kot iskalki zaposlitve plačujejo denarno pomoč in zdravstveno zavarovanje, saj kot magistra ne dobi primerne zaposlitve. Delavna mesta za katero je predvidena manjša izobrazba je ne zanimajo, ker po njenem mnenju ni zastoj študiranja in tudi premalo so plačana in cenjena.³⁷

Oseba 2 pove, da sta se njena znanca pred leti kot tehnološki višek znašla na Zavodu RS za zaposlovanje. Ker sta imela že prej skupaj na črno utečen posel, je kmalu za tem eden od njiju uradno odprl podjetje in prijatelja pri sebi zaposlil. Ob odprtju podjetja je od zavoda za samozaposlitev in zaposlitev delavca prijavljenega na zavodu dobil finančno pomoč. Po poteku časa, ki je bil pogojen s finančno pomočjo države, je prijatelja odpustil, zaprl firmo in

³⁷ V skladu Zakonom o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (Ur. l. RS, št. 107/2006) je dolžan iskalec zaposlitve sprejeti ustrezno zaposlitev, ki je po tem zakonu zaposlitev: z delovnim razmerjem za nedoločen ali določen čas; ki ustreza razvrstitvi delovnega mesta v tarifni razred ustrezne kolektivne pogodbe, na katerega je bila oseba razporejena večino časa zadnjih dvanajst mesecev pred nastankom brezposelnosti; ki ustreza stopnji in vrsti dokončane poklicne izobrazbe brezposelne osebe, ki išče zaposlitev prvič ali po prekinitvi zaposlitve za najmanj dve leti; na delovnem mestu, ki je oddaljeno od kraja prebivanja brezposelne osebe do delovnega mesta do eno uro vožnje v eno smer z javnim prevoznim sredstvom ali z organiziranim prevozom delodajalca.

se tudi sam prijavil na zavodu. Kmalu za tem (ko sta nekaj mesecev dobivala denarno pomoč od države) je podjetje odprl drugi in pri sebi zaposlil prijatelja in tako znova od Zavoda za zaposlovanje dobil finančno pomoč. S kroženjem mislita nadaljevati in tako na približno dve leti pridobiti nekaj denarja od države.

Oseba 3 opiše primer kako se lažje dobi neprofitno stanovanje:

Ko se je že nekajkrat prijavila na razpis za neprofitna stanovanja za mlade družine, ki ga je objavila Mestna občina Ljubljana, in ni bila izbrana, se je zadeve lotila na drugačen način. Z možem sta, poleg njenega takratnega stanovanja, najela še sobo pri njima od prej znani in »preverjeni« osebi in si tam uredila prostor, tako da je bilo videti kot da tam živita. Ob naslednjem razpisu sta zaradi neprimernosti stanovanja, v katerem sta uradno bivala, dobila precej več točk in se tako uvrstila na listi med dobitnike stanovanj. Trenutno v tem stanovanju živita.

Oseba 4 pove, da je partner od njene sosede drugje uradno prijavljen, čeprav dejansko živi z družino, tako, da lahko njegova žena uveljavlja privilegije, ki ji pripadajo kot materi samohranilki.

Oseba 5 opiše, da je trenutno prijavljena na Zavodu RS za zaposlovanje, preko katerega hodi v večerno šolo. Službo bi sicer lahko dobila a ji to ne odgovarja, ker bi morala potem vsak dan zgodaj vstajati in nato cel dan prebiti v službi in to tudi do šest dni na teden. Opiše, da je tudi delo zelo monotono, dolgočasno in ne preveč dobro plačano, tako, da je raje doma in prejema od države socialno podporo.

Oseba 6 pove, da je njen bratranec kupil avto in ga je napisal na njenega brata, da je lahko vseeno dobival socialno pomoč.

Oseba 7, pove, da je kot mlada upokojenka želela še malo zaslužiti in je zato delala preko študentske napotnice, ki ji jo je na svoje ime priskrbela nečakinja.

Oseba 8 pove, da je prijavljena na Zavodu RS za zaposlovanje, kjer dobiva podporo, poleg tega pa dela na črno. *(ta in njemu podoben način, kjer oseba dobiva socialno podporo in ima poleg tega še druge neprijavljene dohodke, je s strani anketirancev najbolj pogosto naveden).*

Oseba 9 pove, da ravno zaključuje diplomsko nalogo in da bo vseeno zaprosil za podaljšanje študentskega statusa, saj bi rad še eno leto delal preko Študentskega servisa, z argumentom: le zakaj bi plačeval davke, če mi pa ni treba.

Oseba 10 pove, da je v svojem podjetju za en mesec zaposlila osebo, ki je bila pred tem zaradi krivdnih razlogov v drugem podjetju odpuščena, da se je le-ta lahko nato prijavila na Zavodu RS za zaposlovanje. Pred tem se zaradi načina prenehanja prejšnjega delovnega razmerja ni mogla.

Oseba 11 razloži, da je imela kar nekaj let v svojem podjetju izmenično zaposleno svojo ženo in sicer jo je vedno zaposlil za minimalno dobo (toliko, da ji je pripadal status iskalke zaposlitve na Zavodu RS za zaposlovanje) in jo je nato dal na Zavod za takšno dobo, kot ji je takrat to pripadalo, kjer je prejela nadomestilo in ji je tekla delovna doba. Natančna obdobja oseba ne more navesti, ker se je pravica prejemanja nadomestila vedno podaljševala saj je imela žena vedno daljšo delovno dobo.

Oseba pove tudi, da svojim delavcem namesto večje plače raje nakaže maksimalne prevozne in druge stroške, ker ti niso obdavčeni.

Vir:

- *Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (ZZZPB-UPB1)*. Ur. l. RS 107/2006 (17. oktober 2006).

8.5 Priloga E: INTERVJU Z DELODAJALKO

Pred intervjujem sem se anketiranki predstavil, ji razložil, da sem študent na FDV, kjer kot absolvent pišem diplomsko nalogo na temo Slovenija kot socialna država. Gospo sem prosil, če se najprej predstavi in nato pove kakšne so njene izkušnje pri zaposlovanju delavcev.

Intervju se je začel 20.10.2008 ob 16:30 v Domžalah.

Gospa se predstavi kot Štefanac Meta, samostojna podjetnica in lastnica frizerskega salona Meta.

V intervjuju pove, da je zelo težko dobiti delavko, ker je na splošno pomanjkanje na trgu delovne sile in, da ima občutek, da nihče nebi rad delal. Že večkrat je imela razpis na Zavodu za zaposlovanje. Na tak razpis se običajno javi le pet do šest kandidatk, a tudi te se nočejo niti najaviti na razgovor za delo, tako da jih mora ona vabiti, kar kaže, da niso zainteresirane za službo. Ko jih povabi na razgovor le redke pridejo a tudi večina slednjih že na razgovoru nakazuje, da ne želijo službe (npr. tožijo po bolečinah in se tako prikazujejo kot nevredne zaposlitve ipd). Gospa meni, da se jim bolj splača, da so prijavljene na zavodu in da zraven tega delajo na črno.

Včasih se kakšne kandidatka tudi javi za službo, a kmalu ko spozna da bo treba za denar delati izgubi interes in se premisli. Če ji uspe dobiti delavko je ta običajno neizkušena, tako da potrebuje kako leto, da se izuči frizerskega posla, nato pa take delavke običajno odidejo in raje (domnevno) delajo na črno.

8.6 Priloga F: INTERVJU Z DOLGOLETNIM PREDSEDNIKOM POLICIJSKEGA SINDIKATA

Gospod je bil zaprosen, da se predstavi in na kratko opiše svoje izkušnje s področja sindikalnega dela, nato pa opiše spremembe v pravicah in dolžnostih delavcev, ki jih je kot strokovnjak delovnega prava v obeh sistemih (v času Jugoslavije in v sedanjem času) zaznal in tudi oceni kdaj so imeli državljani (delavci) več pravic oz. so bili bolj zaščiteni.

Intervju se je začel 8.12.2008 ob 17.00 uri na Rocenski 56 v Ljubljani.

Zdravko Melanšek je bil v Policijskem sindikatu Slovenije aktiven kot soustanovitelj, kot predsednik in nato kot izvršni sekretar od ustanovitve leta 1990 do leta 2003. V obdobju od 1980 do 1990 pa je bil aktiven v sindikatu zaposlenih v organih za notranje zadeve (ONZ) in v delovni skupnosti ONZ Socialistične republike Slovenije (SRS).

G. Melanšek opiše svoje izkušnje in poglede takole:

Leta 1990 je bila ukinjena delovna skupnost ONZ, ki je do takrat pomenila sodelovanje delavcev ONZ pri upravljanju in še posebej pri urejanju delovnih razmerij ter pri uresničevanju pravic iz dela na naslednje načine:

- državni proračun je zagotavljal sredstva za delovanje delovne skupnosti kamor so sodile tudi plače, solidarnostna pomoč, počitniška dejavnost, stanovanja... O delitvi teh sredstev so soodločali delavci na zborih delavcev oz. na svetu delovne skupnosti.
- Interni akt o delavnih razmerjih je sprejemal zbor delavcev v skladu z veljavnimi predpisi o delavnih razmerjih.
- Pravilnik o plačah zaposlenih v ONZ je sprejemal zbor delavcev na predlog posebne delovne skupine in običajno po več mesečnih žolčnih razpravah predstavnikov različnih delov delovnega procesa v ONZ.
- O delovni uspešnosti, ki je predstavljala cca 20% plače, so na predlog predstojnika odločali delavci na zborih delavcev organizacijskih enot.
- O disciplinskih kršitvah delavcev je odločala disciplinska komisija, ki so jo izvolili delavci na neposrednih volitvah za štiriletno mandatno dobo.

Takšno sodelovanje delavcev v policiji pa je bilo v primerjavi z delavci v drugih dejavnostih javnega sektorja, še posebej gospodarstva, kljub vsem naštetim pravicam, precej okrnjeno.

Pri delavskemu samoupravljanju v gospodarskih panogah so namreč imeli delavske svete, ki so imeli bistveno večje pristojnosti kot sveti delovne skupnosti v državnih organih.

Okrnjenost, ki je veljala v državnih organih, je pomenila, da ni bilo toliko prepuščeno samim delavcem kot v podjetjih, saj je bila dejavnost državne uprave takega pomena, da ni mogla biti opuščena, zanemarjena ipd,

Pomembna razlika med dejavnostmi je bila tudi v izobrazbeni strukturi, tako so delavci (običajno neizobraženi in nesposobni vodenja delovnega procesa) v tovarnah odločali o delovnem procesu. V policiji pa svet delavske skupnosti ni nikoli odločal o delovnem procesu: kaj bo policija delala in kaj ne, kako se bodo naloge izvajale in podobno, ker so bili zakoni in naloge jasni. O tem delavci niso razpravljali.

V podjetjih je bila zadeva v svetih postavljena drugače: tam so imeli skoraj možnost odločati o tem kaj bodo proizvajali. Če je direktor preveč pustil ali razmišljal o tem kako bo delavski svet odločal je lahko podjetje hitro propadlo. V državnih organih do tega ni moglo priti, ker delavci niso mogli odločati o delovnem procesu, pač pa so odločali le o svojih pravicah in delu.

V prejšnjem sistemu ljudi niso odpuščali razen iz krivdnih razlogov (najhujše kršitve delovnih obveznosti). Brez službe je bil zgolj tisti, ki ni želel delati. Ni bilo tehnoloških viškov, odpuščanj zaradi pomanjkanja dela ipd.

Z ukinitvijo delovne skupnosti so vse te možnosti (oz. pravice) delavcev prenehale obstajati. Nekaj od teh pravic je bilo ukinjenih, nekaj pa jih je prešlo na delodajalca oz. predstojnika. Istočasno se je reorganizirala do-takratna zveza sindikatov kot družbeno politična organizacija. Zato je zaposlenim v policiji ostala edina možnost za uveljavljanje svojih interesov in sicer je to ustanovitev sindikata, ki pa nima pristojnosti sodelovanja pri upravljanju temveč le možnost vplivanja na upravljanje z klasičnimi sredstvi sindikalnega delovanja.

Opisana sprememba sistema je za zaposlene v policiji pomenila pomembno razliko v možnostih vplivanja na svoj delovni proces in pravice ki izhajajo iz delovnega razmerja. Če je bila prej ta možnost sistemsko zagotovljena in so jo morali delavci le na ustrezen način izraziti (se udeležiti zbora delavcev, predlagati, razpravljati na njem, glasovati za ali proti, voliti svoje predstavnike v svetu delovne skupnosti, disciplinskih komisijah ipd.), si morajo po spremembi sistema to možnost šele izboriti v odnosu do delodajalca – če ne drugače tudi s stavko.

Poleg možnosti vplivanja na delovni proces pa se je pomembno spremenil tudi občutek delavcev glede sodelovanja v njem. Danes gredo vsi procesi in dejavnosti organa mimo delavca. Delavec nima niti priložnosti kaj šele možnosti ne le vplivanja ampak vsaj izražanja svojih interesov, težav, predlogov ipd. Danes npr delavec v policiji nima kje in kdaj povedati kaj želi, predlaga, hoče - nobenega mehanizma ni kjer bi lahko to storil. Danes delavci hodijo po svoji poti, vodje pa po svoji. Predstojnik ni za nič drugega obvezan, lahko se le samoiniciativno za kaj zanima. V prejšnjem sistemu pa je predstojnika sistem zavezal, da je poslušal in skušal zadeve reševati.

Problem je zlasti v tem, ker imajo delavci primerjavo kako je bilo pred letom 1990 in kako je po tem letu. Prej so imeli namreč možnosti povedati svoje mnenje, težave ipd, ne glede na to koliko so bili upoštevani. Po 1990 se je to prekinilo in niso imeli nikjer in nikoli priložnosti povedati svojih mnenj in težav. Za tiste ljudi je bilo to takrat celo travmatsko. Nikomur namreč niso mogli več povedati, da je nekaj slabo, da je treba nekaj storiti ipd.

Danes so šefi postali praktično vsevedí. Relacija med vodstvom in delavci pa je bistveno drugačna, a to ni več travmatsko saj je večina delavcev mlajših in nima izkušenj iz sistema pred letom 1990. V državnih organih je bilo sodelovanje delavcev še najbolj okrnjeno v

prvih letih po osamosvojitvi in takrat je bilo tudi največ težav. Do te prelomnice so lahko tudi šefi iz te prakse potegnili dobro, saj so dobre predloge upoštevali, slabe pa ignorirali – skratka dobivali so povratne informacije, danes pa ne morejo dobiti niti dobrih predlogov. V policiji je zdaj vzpostavljen, kot slabo nadomestilo, sistem »dobre prakse«, kjer lahko delavci v pisni obliki in z argumenti podajajo svoje predloge. To se je včasih bolj spontano pogovarjalo na sestankih.

Leta 1990 je Slovenija odšla celo dlje v odstranitvi delavcev v državnih organih iz sistema odločanja kot se to prakticira v državah Srednje in Severne Evrope. V teh državah tudi za policijo obstajajo določeni sistemi organiziranega sodelovanja med delodajalcem, predstojnikom in zaposlenimi, kjer razpravljajo in se pogovarjajo o rešitvah in to ne zgolj delovno upravnih ampak iz vsega kar se jih tiče (Francozi, Nemci in Skandinavci izvolijo svoje predstavnike za skupni organ, kjer se posvetujejo. Tam ne odločajo, to je zgolj posvetovalni organ za vodstvo policije).

Tega pri nas ni in Slovenija tega tudi nikoli ni želela vgraditi v sistem sodelovanja zaposlenih v upravljanju za državno upravo.

Sam sindikat pa v nobenem premeru ne more biti nadomestilo za katerokoli tovrstnih oblik sodelovanja predstojnika in delavcev, ker je sindikat samostojna organizacija, ki ima svoj delokrog kjer se izražajo njegovi interesi oziroma usklajeni večinski interesi njegovih članov (ne nujno večinski interes vseh zaposlenih v organu!) in kjer je praviloma vis a vis delodajalca oziroma gre že v osnovi za konflikten odnos (konflikt interesov delodajalec – delavec). Tu ne gre za nek skupen povezovalni organ. Sindikata ne morejo vplesti v obliko sodelovanja, saj sindikat ni del organa. Je zgolj prostovoljna organizacija.

Nedvomno so bili pred letom 1990 v sistemu samoupravnega socializma delavci bolj zaščiteni in so imeli več pravic.

8.7 Priloga G: SEZNAM DOKUMENTOV PO št. URADNEGA LISTA

Zaradi lažje razvidnosti virov prilagam seznam uporabljenih zakonov in drugih uradnih dokumentov, zložen po letnicah in številkah uradnih listov.

Leto 1983

- Letnik:1983 št:41 *Zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih (ZDVDTP)*. Ur. l. RS 41/1983. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/zdvntp.pdf (30. avgust 2008).

Leto 1991

- Letnik:1991 št:33 *Ustava Republike Slovenije*. Ur. l. RS 33/1991 (28. december 1991).

Leto 1993

- Letnik:1993 št:13 *Zakon o uporabi sredstev solidarnosti za odpravo posledic suše v letu 1992 (ZUSSO92)*. Ur. l. RS 13/1993 (12. marec 1993).
- Letnik:1993 št:28 str:1257 *Pravilnik o minimalni stopnji izobrazbe oseb, ki opravljajo trgovinsko dejavnost, po zahtevnosti posameznih vrst trgovinskih opravil*. Ur. l. RS 28/1993 (4. junij 1993).
- Letnik:1993 št:28 str: 1254 *Pravilnik o minimalnih tehničnih in drugih pogojih, ki se nanašajo na prodajne objekte za opravljanje trgovinske dejavnosti, in pogojev za prodajo blaga zunaj prodajaln*. Ur. l. RS 28/1993 (4. junij 1993).
- Letnik:1993 št:28 str:1255 *Pravilnik o obratovalnem času prodajaln*. Ur. l. RS 28/1993 (4. junij 1993).
- Letnik:1993 št:30 *Zakon o gozdovih (ZG)*. Ur. l. RS 30/1993 (10. junij 1993).

Leto 1994

- Letnik:1994 št:12 *Zakon o zagotovitvi sredstev za odpravo posledic suše v kmetijstvu v letu 1993 (ZZSO93)*. Ur. l. RS 12/1994 (4. marec 1994).
- Letnik:1994 št:64 *Popravek Pravil delovanja ekonomsko-socialnega sveta*. Ur. l. RS 64/1994 (14. oktober 1994).
- Letnik:1994 št:82 *Zakon o obrambi (ZObr)*. Ur. l. RS 82/1994 (30. december 1994).

Leto 1995

- Letnik:1995 št:21 *Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah (ZASP)*. Ur. l. RS 21/1995 (14. april 1995).

- Letnik:1995 št:32 *Dopolnitev pravil delovanja Ekonomsko-socialnega sveta*. Ur. l. RS 32/1995 (9. junij 1995).
- Letnik:1995 št:63 str:4917 *Zakon o vojnih invalidih (ZVojI)*. Ur. l. RS 63/1995 (6. november 1995).
- Letnik:1995 št:63 str:4930 *Zakon o žrtvah vojnega nasilja (ZZVN)*. Ur. l. RS 63/1995 (6. november 1995).
- Letnik:1995 št:70 *Zakon o dedovanju kmetijskih gospodarstev (ZDKG)*. Ur. l. RS 70/1995 (8. december 1995).

Leto 1996

- Letnik:1996 št:29 *Zakon o Kobilarni Lipica (ZKL)*. Ur. l. RS 29/1996 (31. maj 1996).
- Letnik:1996 št:57 *Zakon o regijskem parku Škocjanske jame (ZRPSJ)*. Ur. l. RS 57/1996 (19. oktober 1996).

Leto 1997

- Letnik:1997 št:20 *Zakon o arhivskem gradivu in arhivih (ZAGA)*. Ur. l. RS 20/1997 (10. april 1997).

Leto 1998

- Letnik:1998 št:20 *Zakon o naravnem rezervatu Škocjanski zatok (ZNRŠZ)*. Ur. l. RS 20/1998 (13. marec 1998).
- Letnik:1998 št:22 *Zakon o športu (ZSpo)*. Ur. l. RS 22/1998 (20. marec 1998).
- Letnik:1998 št:49 *Zakon o policiji (ZPol)*. Ur. l. RS 49/1998 (3. julij 1998).

Leto 1999

- Letnik:1999 št:7 *Zakon o varstvu kulturne dediščine (ZVKD)*. Ur. l. RS 7/1999 (5. februar 1999).
- Letnik:1999 št:56 *Zakon o rudarstvu (ZRud)*. Ur. l. RS 56/1999 (13. julij 1999).
- Letnik:1999 št:98 *Zakon o preprečevanju uporabe prepovedanih drog in o obravnavi uživalcev prepovedanih drog (ZPUPD)*. Ur. l. RS 98/1999 (3. december 1999).
- Letnik:1999 št:106 *Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1)*. Ur. l. RS 106/1999 (23. december 1999).
- Letnik:1999 št:108 *Zakon o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami (ZPPPD)*. Ur. l. RS 108/1999 (27. december 1999).

Leto 2000

- Letnik:2000 št:24 *Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji (NPS)*. Ur. l. RS 24/2000 (17. marec 2000).

- Letnik:2000 št:52 *Zakon o zdravstveni ustreznosti živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živili (ZZUZIS)*. Ur. l. RS 52/2000 (13. junij 2000).
- Letnik:2000 št:54 *Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP)*. Ur. l. RS 54/2000 (16. junij 2000).

Leto 2001

- Letnik:2001 št:8 *Kodeks ravnanja javnih uslužbencev*. Ur. l. RS 8/2001 (2. februar 2001).
- Letnik:2001 št:35 *Zakon o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja (ZPIMVI)*. Ur. l. RS 35/2001 (11. maj 2001).
- Letnik:2001 št:45 *Zakon o zunanjih zadevah (ZZZ-1)*. Ur. l. RS 45/2001 (7. junij 2001).
- Letnik:2001 št:87 *Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1)*. Ur. l. RS 87/2001 (8. november 2001).
- Letnik:2001 št:97 *Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP)*. Ur. l. RS 97/2001 (4. december 2001).
- Letnik:2001 št:109 *Odlok o ustanovitvi Javnega stanovanjskega sklada Mestne občine Ljubljana*. Ur. l. RS 109/2001 (28. december 2001).

Leto 2002

- Letnik:2002 št:18 *Zakon o živinoreji (ZŽiv)*. Ur. l. RS 18/2002 (28. februar 2002).
- Letnik:2002 št:42 *Zakon o delovnih razmerjih (ZDR)*. Ur. l. RS 42/2002 (15. maj 2002).
- Letnik:2002 št:52 *Zakon o državni upravi (ZDU-1)*. Ur. l. RS 52/2002 (14. junij 2002).
- Letnik:2002 št:58 *Zakon o gozdnem reprodukcijskem materialu (ZGRM)*. Ur. l. RS 58/2002 (4. julij 2002).
- Letnik:2002 št:59 *Zakon o enakih možnostih žensk in moških (ZEMŽM)*. Ur. l. RS 59/2002 (5. julij 2002).
- Letnik:2002 št:67 *Zakon o vodah (ZV-1)*. Ur. l. RS 67/2002 (26. julij 2002).
- Letnik:2002 št:96 *Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK)*. Ur. l. RS 96/2002 (14. november 2002).

- Letnik:2002 št:109 *Pravilnik o merilih za financiranje programskih vsebin radijskih ali televizijskih programov s statusom lokalnega, regionalnega ali študentskega programa*. Ur. l. RS 109/2002 (13. december 2002).
- Letnik:2002 št:110 *Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti (ZIRD)*. Ur. l. RS 110/2002 (18. december 2002).

Leto 2003

- Letnik:2003 št:15 *Zakon o omejevanju porabe alkohola (ZOPA)*. Ur. l. RS 15/2003 (14. februar 2003).
- Letnik:2003 št:24 *Zakon o dostopu do informacij javnega značaja (ZDIJZ)*. Ur. l. RS 24/2003 (7. marec 2003).
- Letnik:2003 št:47 *Zakon o skladi za financiranje Nuklearne elektrarne Krško in odlaganja radioaktivnih odpadkov iz Nuklearne elektrarne Krško (ZSFR-UPB1)*. Ur. l. RS 47/2003 (22. maj 2003).
- Letnik:2003 št:69 *Stanovanjski zakon (SZ-1)*. Ur. l. RS 69/2003 (16. julij 2003).
- Letnik:2003 št:82 str:12116 *Pravilnik o varovanju zdravja pri delu nosečih žensk, delavk, ki so pred kratkim rodile ter doječih delavk*. Ur. l. RS 82/2003 (21. avgust 2003).
- Letnik:2003 št:82 str:12117 *Pravilnik o varovanju zdravja pri delu otrok, mladostnikov in mladih oseb*. Ur. l. RS 82/2003 (21. avgust 2003).
- Letnik:2003 št:83 *Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR-UPB1)*. Ur. l. RS 83/2003 (22. avgust 2003).
- Letnik:2003 št:98 *Zakon o humanitarnih organizacijah (ZHO)*. Ur. l. RS 98/2003 (13. oktober 2003).
- Letnik:2003 št:110 *Zakon o vojnih veteranih (ZVV-UPB1)*. Ur. l. RS 110/2003 (12. november 2003).

Leto 2004

- Letnik:2004 št:2 str:165 *Zakon o varstvu podzemnih jam (ZVPJ)*. Ur. l. RS 2/2004 (15. januar 2004).
- Letnik:2004 št:2 str:207 *Zakon o spodbujanju razvoja turizma (ZSRT)*. Ur. l. RS 2/2004 (15. januar 2004).
- Letnik:2004 št:16 *Zakon o divjadi in lovstvu (ZDLov-1)*. Ur. l. RS 16/2004 (20. februar 2004).

- Letnik:2004 št:37 *Zakon o spremljanju državnih pomoči (ZSDrP)*. Ur. l. RS 37/2004 (15. april 2004).
- Letnik:2004 št:38 *Pravilnik o postopkih pri uveljavljanju pravice do institucionalnega varstva*. Ur. l. RS 38/2004 (16. april 2004).
- Letnik:2004 št:40 *Zakon o podpornem okolju za podjetništvo (ZPOP)*. Ur. l. RS 40/2004 (20. april 2004).
- Letnik:2004 št:42 *Pravilnik o izvajanju knjižničnega nadomestila*. Ur. l. RS 42/2004 (23. april 2004).
- Letnik:2004 št:59 *Pravila delovanja Ekonomsko-socialnega sveta*. Ur. l. RS 59/2004 (30. september 1994).
- Letnik:2004 št:61 *Pravilnik o osnovnošolskem izobraževanju učencev s posebnimi potrebami na domu*. Ur. l. RS 61/2004 (4. junij 2004).
- Letnik:2004 št:69 *Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR-UPB1)*. Ur. l. RS 69/2004 (24. junij 2004).
- Letnik:2004 št:74 *Pravilnik o izvajanju inšpekcijskega nadzora na področju socialnega varstva*. Ur. l. RS 74/2004 (9. julij 2004).
- Letnik:2004 št:75 *Pravilnik o pravicah in dolžnostih učencev v osnovni šoli*. Ur. l. RS 75/2004 (13. julij 2004).
- Letnik:2004 št:77 *Sklep o sofinanciranju podiplomskega študija*. Ur. l. RS 77/2004 (16. julij 2004).
- Letnik:2004 št:86 str:10418 *Zakon o javni rabi slovenščine (ZJRS)*. Ur. l. RS 86/2004 (5. avgust 2004).
- Letnik:2004 št:86 str:10409 *Zakon o višjem strokovnem izobraževanju (ZVSI)*. Ur. l. RS 86/2004 (5. avgust 2004).
- Letnik:2004 št:95 *Pravilnik o prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi*. Ur. l. RS 95/2004 (27. avgust 2004).
- Letnik:2004 št:96 str:11541 *Zakon o ohranjanju narave (ZON-UPB2)*. Ur. l. RS 96/2004 (30. avgust 2004).
- Letnik:2004 št:96 str:11644 *Zakon o brezplačni pravni pomoči (ZBPP-UPB1)*. Ur. l. RS 96/2004 (30. avgust 2004).
- Letnik:2004 št:98 *Zakon o varstvu potrošnikov (ZVPot-UPB2)*. Ur. l. RS 98/2004 (9. september 2004).

Leto 2005

- Letnik:2005 št:20 *Uredba o upravnem poslovanju*. Ur. l. RS 20/2005 (3. marec 2005).
- Letnik:2005 št:23 str:1902 *Zakon o pomilostitvi (ZPom-UPB1)*. Ur. l. RS, št. 23/2005 (10. marec 2005).
- Letnik:2005 št:23 str: 1934 *Zakon o zdravstveni dejavnosti (ZZDej-UPB2)*. Ur. l. RS 23/2005 (10. marec 2005).
- Letnik:2005 št:24 *Zakon o Vladi Republike Slovenije (ZVRS-UPB1)*. Ur. l. RS 24/2005 (11. marec 2005).
- Letnik:2005 št:70 *Zakon o popravi krivic (ZPKri-UPB2)*. Ur. l. RS 70/2005 (26. julij 2005).
- Letnik:2005 št:100 *Zakon o vrtcih (ZVrt-UPB2)*. Ur. l. RS 100/2005 (10. november 2005).
- Letnik:2005 št:101 *Zakon o odškodnini žrtvam kaznivih dejanj (ZOZKD)*. Ur. l. RS 101/2005 (11. november 2005).
- Letnik:2005 št:114 *Zakon o odpravi posledic naravnih nesreč (ZOPNN-UPB1)*. Ur. l. RS 114/2005 (19. december 2005).
- Letnik:2005 št:117 str:13211 *Pravilnik o merilih in postopku za določitev višine subvencije plače za invalide*. Ur. l. RS 117/2005 (23. december 2005).
- Letnik:2005 št:117 str:13281 *Pravilnik o načinu dela Komisije za ugotovitev podlage za odpoved pogodbe o zaposlitvi*. Ur. l. RS 117/2005 (23. december 2005).

Leto 2006

- Letnik:2006 št:22 *Zakon o raziskovalni in razvojni dejavnosti (ZRRD-UPB1)*. Ur. l. RS 22/2006 (28. februar 2006).
- Letnik:2006 št:23 *Pravilnik o spremembah Pravilnika o postopkih pri uveljavljanju pravice do institucionalnega varstva*. Ur. l. RS 23/2006 (3. marec 2006).
- Letnik:2006 št:25 *Pravilnik o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami*. Ur. l. RS 25/2006 (9. marec 2006).
- Letnik:2006 št:30 *Uredba o dopolnitvah uredbe o upravnem poslovanju*. Ur. l. RS 30/2006 (23. marec 2006).
- Letnik:2006 št:33 str:3497 *Zakon o javnih cestah (ZJC-UPB1)*. Ur. l. RS 33/2006 (30. marec 2006).
- Letnik:2006 št:33 str:3488 *Zakon o nalezljivih boleznih (ZNB-UPB1)*. Ur. l. RS 33/2006 (30. marec 2006).

- Letnik:2006 št:39 *Zakon o varstvu okolja (ZVO-1-UPB1)*. Ur. l. RS 39/2006 (13. april 2006).
- Letnik:2006 št:43 *Zakon o kolektivnih pogodbah (ZKolP)*. Ur. l. RS 43/2006 (21. april 2006).
- Letnik:2006 št:49 *Zakon o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja (ZVPSBNO)*. Ur. l. RS 49/2006 (12. maj 2006).
- Letnik:2006 št:50 *Zakon o tajnih podatkih (ZTP-UPB2)*. Ur. l. RS 50/2006 (16. maj 2006).
- Letnik:2006 št:51 *Zakon o kontroli cen (ZKC-UPB1)*. Ur. l. RS 51/2006 (18. maj 2006).
- Letnik:2006 št:60 *Zakon o gospodarskih zbornicah (ZGZ)*. Ur. l. RS 60/2006 (9. junij 2006).
- Letnik:2006 št:61 str:6605 *Zakon o društvih (ZDru-1)*. Ur. l. RS 61/2006 (13. junij 2006).
- Letnik:2006 št:61 str:6613 *Zakon o sladkovodnem ribištvu (ZSRib)*. Ur. l. RS 61/2006 (13. junij 2006).
- Letnik:2006 št:72 *Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (ZZVZZ-UPB3)*. Ur. l. RS 72/2006 (11. julij 2006).
- Letnik:2006 št:78 *Zakon o jamstvenem in preživninskem skladu Republike Slovenije (ZJSRS-UPB2)*. Ur. l. RS 78/2006 (25. julij 2006).
- Letnik:2006 št:81 str:8673 *Zakon o glasbenih šolah (ZGla-UPB1)*. Ur. l. RS 81/2006 (31. julij 2006).
- Letnik:2006 št:81 str:8662 *Zakon o osnovni šoli (ZOsn-UPB3)*. Ur. l. RS 81/2006 (31. julij 2006).
- Letnik:2006 št:107 *Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (ZZZPB-UPB1)*. Ur. l. RS 107/2006 (17. oktober 2006).
- Letnik:2006 št:109 *Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1-UPB4)*. Ur. l. RS 109/2006 (23. oktober 2006).
- Letnik:2006 št:110 *Zakon o medijih (Zmed-UPB1)*. Ur. l. RS 110/2006 (26. oktober 2006).
- Letnik:2006 št:113 *Zakon o letalstvu (Zlet-UPB1)*. Ur. l. RS 113/2006 (6. november 2006).

- Letnik:2006 št:114 *Zakon o določitvi minimalne plače* (ZDMP). Ur. l. RS 114/2006 (9. november 2006).
- Letnik:2006 št:115 *Zakon o morskem ribištvu* (ZMR-2). Ur. l. RS 115/2006 (10. november 2006).
- Letnik:2006 št:117 *Zakon o dohodnini* (ZDoh-2). Ur. l. RS 117/2006 (16. november 2006).
- Letnik:2006 št:119 *Zakon o visokem šolstvu* (ZViS-UPB3). Ur. l. RS 119/2006 (20. november 2006).
- Letnik:2006 št:120 *Pomorski zakonik* (PZ-UPB2). Ur. l. RS 120/2006 (13. november 2006).

Leto 2007

- Letnik:2007 št:1 str:5 *Zakon o gimnazijah* (ZGim-UPB1). Ur. l. RS 1/2007 (5. januar 2007).
- Letnik:2007 št:1 str:19 *Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah* (ZNPk-UPB2). Ur. l. RS 1/2007 (5. januar 2007).
- Letnik:2007 št:3 *Zakon o socialnem varstvu* (ZSV-UPB2). Ur. l. RS 3/2007 (12. januar 2007).
- Letnik:2007 št:12 *Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno* (ZPDZC-UPB1). Ur. l. RS 12/2007 (12. februar 2007).
- Letnik:2007 št:16 str:1805 *Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah* (ZASP-UPB3). Ur. l. RS 16/2007 (23. februar 2007).
- Letnik:2007 št:16 str:1830 *Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja* (ZOFVI-UPB5). Ur. l. RS 16/2007 (23. februar 2007).
- Letnik:2007 št:16 str:1854 *Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov* (ZZRZI-UPB2). Ur. l. RS 16/2007 (23. december 2007).
- Letnik:2007 št:27 *Energetski zakon* (EZ-UPB2). Ur. l. RS 27/2007 (26. marec 2007).
- Letnik:2007 št:32 str:4464 *Uredba o določitvi kvote za zaposlovanje invalidov*. Ur. l. RS 32/2007 (10. april 2007).
- Letnik:2007 št:32 str:4393 *Zakon o kazenskem postopku* (ZKP-UPB4). Ur. l. RS 32/2007 (10. april 2007).
- Letnik:2007 št:33 str:4585 *Zakon o prostorskem načrtovanju* (ZPNačrt). Ur. l. RS 33/2007 (13. april 2007).

- Letnik:2007 št:33 str:4602 *Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (ZRomS-1)*. Ur. l. RS 33/2007 (13. april 2007).
- Letnik:2007 št:40 *Spremembe in dopolnitve pravil delovanja Ekonomsko-socialnega sveta*. Ur. l. RS 40/2007 (7. maj 2007).
- Letnik:2007 št:41 *Popravek Zakona o socialnem varstvu (ZSV-UPB2)*. Ur. l. RS 41/2007 (11. maj 2007).
- Letnik:2007 št:42 *Pravilnik o spremembi pravilnika o postopkih pri uveljavljanju pravice do institucionalnega varstva*. Ur. l. RS 42/2007 (15. maj 2007).
- Letnik:2007 št:44 str:6117 *Zakon o pomoči za reševanje in prestrukturiranje gospodarskih družb v težavah (ZPRPGDT-UPB2)*. Ur. l. RS 44/2007 (21. maj 2007).
- Letnik:2007 št:44 str:6069 *Zakon o železniškem prometu (ZZelP-UPB4)*. Ur. l. RS 44/2007 (21. maj 2007).
- Letnik:2007 št:51 *Javni razpis za pridobitev sredstev evropskega sklada za regionalni razvoj – ESSR Dvig konkurenčnosti turističnega gospodarstva – Turistična infrastruktura*. Ur. l. RS 51/2007 (8. junij 2007).
- Letnik:2007 št:53 *Zakon o varstvu potrošnikov pred nepoštenimi poslovnimi praksami (ZVPPNPP)*. Ur. l. RS 53/2007 (15. junij 2007).
- Letnik:2007 št:59 *Zakon o štipendiranju (ZŠtip)*. Ur. l. RS 59/2007 (4. julij 2007).
- Letnik:2007 št:61 *Zakon o varnosti v železniškem prometu (ZVZelP)*. Ur. l. RS 61/2007 (10. julij 2007).
- Letnik:2007 št:63 *Zakon o javnih uslužbencih (ZJU-UPB3)*. Ur. l. RS 63/2007 (13. julij 2007).
- Letnik:2007 št:66 *Pravilnik o podrobnejših pogojih, merilih in postopku za dodelitev subvencij mladim družinam za njem tržnih stanovanj*. Ur. l. RS 66/2007 (24. julij 2007).
- Letnik:2007 št:71 *Pravilnik o subvencioniranju prevozov za dijake in študente višjih strokovnih šol*. Ur. l. RS 71/2007 (7. avgust 2007).
- Letnik:2007 št:93 str:12505 *Socialni sporazum za obdobje 2007-2009*. Ur. l. RS 93/2007 (12. oktober 2007).
- Letnik:2007 št:93 str:12483 *Zakon o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov (ZOUTI-UPB3)*. Ur. l. RS 93/2007 (12. oktober 2007).
- Letnik:2007 št:93 str:12471 *Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja (ZUNEO-UPB1)*. Ur. l. RS 93/2007 (12. oktober 2007).

- Letnik:2007 št:94 *Zakon o lokalni samoupravi (ZLS-UPB2)*. Ur. l. RS 94/2007 (16. oktober 2007).
- Letnik:2007 št:96 *Zakon o nacionalni stanovanjski varčevalni shemi in subvencijah mladim družinam za prvo reševanje stanovanjskega vprašanja (ZNSVS-UPB2)*. Ur. l. RS 96/2007 (22. oktober 2007).
- Letnik:2007 št:102 *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o osnovni šoli (ZOsn-F)*. Ur. l. RS 102/2007 (9. november 2007).
- Letnik:2007 št:103 *Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o delovnih razmerjih (ZDR-A)*. Ur. l. RS 103/2007 (13. november 2007).

Leto 2008

- Letnik:2008 št:15 *Zakon o pacientovih pravicah (ZPacP)*. Ur. l. RS 15/2008 (11. februar 2008).
- Letnik:2008 št:16 *Zakon o varstvu kulturne dediščine (ZVKD-1)*. Ur. l. RS 16/2008 (15. februar 2008).
- Letnik:2008 št:21 *Uredba o spremembah Uredbe o določitvi kvote za zaposlovanje invalidov*. Ur. l. RS 21/2008 (29. februar 2008).
- Letnik:2008 št:25 *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o vrtcih (ZVrt-D)*. Ur. l. RS 25/2008 (14. marec 2008).
- Letnik:2008 št:36 *Zakon o dopolnitvi zakona o določitvi minimalne plače (ZDMP-A)*. Ur. l. RS 36/2008 (11. april 2008).
- Letnik:2008 št:40 *Pravilnik o spremembi Pravilnika o merilih in postopku za določitev višine subvencije plače za invalide*. Ur. l. RS 40/2008 (23. april 2008).
- Letnik:2008 št:45 *Zakon o kmetijstvu (ZKme-1)*. Ur. l. RS 45/2008 (9. maj 2008).
- Letnik:2008 št:67 *Zakon o odvetniški tarifi (ZOdvT)*. Ur. l. RS 67/2008 (4. julij 2008).
- Letnik:2008 št:68 *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o rudarstvu (ZRud-B)*. Ur. l. RS 68/2008 (8. julij 2008).